

Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Cinsiyetçilik Bağlamında Analizi ve Sınıf Öğretmenlerinin Cinsiyetçilik Algıları

Yasemin Taneri

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsüne Eğitim
Programları ve Öğretim Yüksek Lisans Tezi olarak sunulmuştur.

Doğu Akdeniz Üniversitesi
Eylül 2022
Gazimağusa, Kuzey Kıbrıs

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü onayı

Prof. Dr. Ali Hakan Ulusoy
L.E.Ö.A. Enstitüsü Müdürü

Bu tezin Eğitim Programları ve Öğretim Yüksek Lisans derecesinin gerekleri doğrultusunda hazırlandığını onaylarım.

Prof. Dr. Canan Zeki
Eğitim Bilimleri Bölüm Başkanı

Bu tezi okuyup değerlendirdiğimizi, tezin nitelik bakımından Eğitim Programları ve Öğretim Yüksek Lisans derecesinin gerekleri doğrultusunda hazırlandığını onaylarız.

Prof. Dr. Canan Zeki
Tez Danışmanı

Değerlendirme Komitesi

1. Prof. Dr. Canan Zeki

2. Doç. Dr. Çiğdem Hürsen

3. Yrd. Doç. Dr. Bengi Sonyel

ÖZ

Bu çalışmada, Kıbrıs'ın kuzeyindeki ilkokullarda kullanılan Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler kitapları cinsiyetçilik bağlamında incelenmiş ve Kıbrıs'ın kuzeyindeki ilkokullarda görev yapmakta olan sınıf öğretmenlerinin cinsiyetçilik algıları ölçülmüştür. Araştırmanın deseni karma desenlerden üçgenleme olup, araştırmanın nicel kısmında Cinsiyetçilik Algısı Ölçeği ile tarama yapılmış, nitel kısmında ise Kıbrıs'ın kuzeyindeki ilkokullarda kullanılan toplam 9 adet Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler kitabının metin ve görselleri nitel içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Nitel içerik analizinde cinsiyet temsili, aile içi roller ve görevler, meslekler, kişilik özellikleri ve aktiviteler olmak üzere toplam 5 kategori kullanılmıştır. Anket sonuçlarına göre kadın öğretmenlerin toplumsal yapıdaki cinsiyetçilik algılarının, MEB uygulamalarındaki cinsiyetçilik algılarının, sınıf ortamındaki cinsiyetçilik algılarının, kişisel inanç ve değerlere bağlı cinsiyetçilik algılarının ve cinsiyetçilik algısı toplam puanlarının erkek öğretmenlere göre daha yüksek olduğu görülmüştür. 20-30 yaş aralığındaki öğretmenlerin toplumsal yapıdaki cinsiyetçilik algılarının diğer yaş aralıklarına göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Bununla birlikte Hayat Bilgisi ders kitaplarında erkeklerin temsiliyetinin daha fazla olduğu, Sosyal Bilgiler kitabında neredeyse eşit olduğu ancak içeriğe bakıldığı zaman eşitliğin mevcut olmadığı görülmüştür. Erkekler ev ortamından uzak, kadınlar çoğunlukla ev işlerini yapan ve çocukla ilgilenen kişiler olarak betimlenmiş, mesleklerin büyük çoğunluğunu erkekler temsil etmiş, kadınlara atanan meslekler genellikle bakım, ilgi ve hizmet gerektiren meslekler olmuştur. Öğretmenlerin cinsiyetçilik algılarının ders kitaplarındaki cinsiyetçi yazı ve metinlerin tamamını fark etmek için yeterli olmadığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: cinsiyetçilik, kitaplarda cinsiyetçilik, cinsiyetçilik algısı

ABSTRACT

In this study, Life Studies and Social Studies books used in primary schools in the north of Cyprus were examined in the context of sexism and the perceptions of sexism of classroom teachers working in primary schools in the north of Cyprus were measured. Triangulation method as one of the mixed method designs was used and in the quantitative part of the research, the Sexism Perception Scale was adopted and in the qualitative part, the text and visuals of 9 Life Studies and Social Studies books used in primary schools in the north of Cyprus were analyzed by qualitative content analysis method. In the qualitative content analysis, a total of 5 categories were used: gender representation, family roles and duties, occupations, personality traits and activities. According to the results of the survey, it was seen that female teachers' perceptions of sexism in the social structure, perceptions of sexism in Ministry of Education practices, perceptions of sexism in the classroom environment, sexism perceptions based on personal beliefs and values, and sexism perception total scores were higher than male teachers. It has been observed that the perception of sexism in the social structure of teachers in the 20-30 age range is higher than other age ranges. Nevertheless, the representation of males in the life studies textbooks was higher whereas the representation of both males and females in the Social Sciences textbooks were almost equal though there seemed to be no equality when the content wise analysis was carried out. Males are described as being away from the home environment, females are mostly doing housework and taking care of children, the majority of the professions are represented by males, and the professions assigned to females are generally those that require care, attention and service.

Keywords: sexism, sexism in textbooks, perception of sexism

TEŞEKKÜR

Bu tezin kapağında benim ismim yazıyor olsa da etrafımdaki insanların çalışmama katkısı ve emeği çok büyüktür. Tez yazım süreci boyunca yardımlarını esirgemeyen ve bana yalnızca bir danışman gibi değil aynı zamanda bir abla gibi yaklaşan, destek olan ve yol gösteren sevgili tez danışmanım Prof. Dr. Canan Perkan Zeki'ye, maddi ve manevi her zaman yanımda olan annem Cansen Taneri, babam Fazıl Taneri ve kardeşim Ege Taneri'ye, her aradığımda ve yardıma ihtiyacım olduğunda mutlaka orada olan ve kendi vaktinden ayırarak bana destek veren değerli dostum Çağrı Peköz'e ve en umutsuz hissettiğim anlarda bile bana hep destek olan, başaracağıma olan inancıyla beni hep motive eden partnerim Orhan Erönen'e teşekkürü bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

ÖZ	iii
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR	vii
TABLO LİSTESİ	xi
ŞEKİL LİSTESİ	xiii
1 GİRİŞ	1
1.1 Problem Durumu	3
1.2 Araştırmanın Amacı	5
1.3 Araştırmanın Önemi	5
1.4 Varsayımlar	6
1.5 Sınırlılıklar	6
2 KURAMSAL ÇERÇEVE	7
2.1 Cinsiyet, Toplumsal Cinsiyet ve Cinsiyetçilik	7
2.1.1 Toplumsal Cinsiyet Kalıpyargıları ve Etkisi	10
2.2 Toplumsal Cinsiyet ve Eğitim	14
2.2.1 Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Öğretim Programlarındaki Yeri	16
2.2.2 Sosyal Bilgiler ve Hayat Bilgisi Derslerinin Toplumsal Cinsiyetle Bağı	17
2.2.3 Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinde Öğretmenlerin Rolü	19
2.2.4 Ders Kitaplarında Toplumsal Cinsiyet	22
3 YÖNTEM	25
3.1 Araştırmanın Deseni	25
3.2 Evren ve Örneklem	26

3.2.1 Evren	26
3.2.2 Örneklem.....	27
3.3 Veri Toplama Araçları ve Veri Toplama Süreci	27
3.3.1 Veri Toplama Araçları	27
3.3.1.1 Demografik Bilgi Formu	27
3.3.1.2 Cinsiyetçilik Algısı Ölçeği	27
3.3.1.3 Ders Kitapları	29
3.3.2 Çalışma Süresince Dikkate Alınan Etik İlkeler	29
3.3.2.1 Verilerin Toplanma Aşamasında Dikkat Edilen Etik İlkeler	29
3.3.2.2 Verilerin Analizi Aşamasında Dikkat Edilen Etik İlkeler.....	30
3.3.2.3 Verilerin Sunumu, Paylaşımı ve Saklanması Aşamasında Dikkat edilen Etik İlkeler	30
3.4 Verilerin Toplanması	30
3.5 Verilerin Analizi.....	31
3.5.1 Nicel Verilerin Analizi	31
3.5.2 Nitel Verilerin Analizi	31
4 BULGULAR	33
4.1 Cinsiyetçilik Algısı Ölçeği'ne İlişkin Veriler	33
4.1.1 Katılımcıların Demografik Bilgilerine İlişkin Veriler	33
4.1.2 Cinsiyetçilik Algısı Ölçeği'nin Betimsel Analizleri	34
4.1.3 Cinsiyetçilik Algısı Ölçeği'nin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi ile İlgili Bulgular.....	35
4.2 Kitap Analizlerine İlişkin Veriler.....	41
4.2.1 Hayat Bilgisi Ders Kitaplarına İlişkin Veriler	41
4.2.2 Sosyal Bilgiler Kitaplarına İlişkin Veriler	57

5 SONUÇ VE TARTIŞMA	65
5.1 Cinsiyet Temsili Kategorisine İlişkin Sonuçlar ve Yorumlar	66
5.2 Aile İçi Roller ve Görevler Kategorisine İlişkin Sonuçlar ve Yorumlar	67
5.3 Meslekler Kategorisine İlişkin Sonuçlar ve Yorumlar.....	74
5.4 Kişilik Özellikleri Kategorisine İlişkin Sonuç ve Tartışmalar	80
5.5 Aktiviteler Kategorisine İlişkin Sonuç ve Tartışmalar	83
5.6 Öğretmenlerin Ders Kitaplarındaki Cinsiyetçiliğe İlişkin Algıları	85
5.7 Öğretmenlerin Cinsiyetçilik Algısına İlişkin Öneriler	87
5.8 Ders Kitaplarına ve Öğretim Programlarına İlişkin Öneriler.....	88
KAYNAKLAR	89
EKLER.....	103
EK A: Demografik Bilgi Formu.....	108
EK B: Cinsiyetçilik Algısı Ölçeği.....	109
EK C: Anket Sahibinden Alınan Onay.....	110
EK D: Bakanlık İzni.....	111
EK E: Doğu Akdeniz Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Onayı.....	112
EK F: Onam Formu.....	113
Ek G: Kodlama Şemas.....	114

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Kıbrıs'ın Kuzeyindeki İlkokullarda Görev Yapan Sınıf Öğretmenlerinin Cinsiyet ve Yaş Aralığı Değişkenlerine Göre Dağılımı.....	33
Tablo 2: Cinsiyetçilik Algısı Ölçeği'ne Ait Betimsel Analiz Tablosu	34
Tablo 3: Katılımcıların Cinsiyetçilik Algısı Ölçeği Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Cinsiyetlerine Göre t-Testi Sonuçları.....	36
Tablo 4: Katılımcıların Cinsiyetçilik Algısı Ölçeği Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Yaş Aralıklarına Göre ANOVA Sonuçları	38
Tablo 5: Hayat Bilgisi Ders Kitaplarındaki Görsellerde ve Metinlerde Geçen Kadın ve Erkek Figürlerin Cinsiyet Temsili Kategorisine Göre Frekans Dağılımları	41
Tablo 6: Hayat Bilgisi Ders Kitaplarındaki Görsellerde Geçen Kadın ve Erkek Figürlerin Aile İçi Roller ve Görevler Kategorisine Göre Frekans Dağılımları	42
Tablo 7: Hayat Bilgisi Ders Kitaplarındaki Metinlerde Geçen Kadın ve Erkek Figürlerin Aile İçi Roller ve Görevler Kategorisine Göre Frekans Dağılımları	43
Tablo 8: Hayat Bilgisi Ders Kitaplarındaki Görsellerde Geçen Kadın ve Erkek Figürlerin Meslekler Kategorisine Göre Frekans Dağılımları	44
Tablo 9: Hayat Bilgisi Ders Kitaplarındaki Metinlerde Geçen Kadın ve Erkek Figürlerin Meslekler Kategorisine Göre Frekans Dağılımları	48
Tablo 10: Hayat Bilgisi Ders Kitaplarındaki Görsellerde Geçen Kadın ve Erkek Figürlerin Kişilik Özellikleri Kategorisine Göre Frekans Dağılımları	50
Tablo 11: Hayat Bilgisi Ders Kitaplarındaki Metinlerde Geçen Kadın ve Erkek Figürlerin Kişilik Özellikleri Kategorisine Göre Frekans Dağılımları	52
Tablo 12: Hayat Bilgisi Ders Kitaplarındaki Görsellerde Geçen Kadın ve Erkek Figürlerin Aktiviteler Kategorisine Göre Frekans Dağılımları.....	54

Tablo 13: Hayat Bilgisi Ders Kitaplarındaki Metinlerde Geçen Kadın ve Erkek Figürlerin Aktiviteler Kategorisine Göre Frekans Dağılımları	56
Tablo 14: Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarındaki Görsellerde ve Metinlerde Geçen Kadın ve Erkek Figürlerin Cinsiyet Temsili Kategorisine Göre Frekans Dağılımları	57
Tablo 15: Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarındaki Görsellerde Geçen Kadın ve Erkek Figürlerin Aile İçi Roller ve Görevler Kategorisine Göre Frekans Dağılımları	57
Tablo 16: Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarındaki Metinlerde Geçen Kadın ve Erkek Figürlerin Aile İçi Roller ve Görevler Kategorisine Göre Frekans Dağılımları	58
Tablo 17: Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarındaki Görsellerde Geçen Kadın ve Erkek Figürlerin Meslekler Kategorisine Göre Frekans Dağılımları	58
Tablo 18: Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarındaki Metinlerde Geçen Kadın ve Erkek Figürlerin Meslekler Kategorisine Göre Frekans Dağılımları	61
Tablo 19: Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarındaki Görsellerde Geçen Kadın ve Erkek Figürlerin Kişilik Özellikleri Kategorisine Göre Frekans Dağılımları	62
Tablo 20: Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarındaki Metinlerde Geçen Kadın ve Erkek Figürlerin Kişilik Özellikleri Kategorisine Göre Frekans Dağılımları	62
Tablo 21: Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarındaki Görsellerde Geçen Kadın ve Erkek Figürlerin Aktiviteler Kategorisine Göre Frekans Dağılımları	63
Tablo 22: Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarındaki Metinlerde Geçen Kadın ve Erkek Figürlerin Aktiviteler Kategorisine Göre Frekans Dağılımları	64

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1: Aile İçi Görev Etkinliği	68
Şekil 2: Kız Çocuğu Anneye Yardım Ediyor.....	69
Şekil 3: Anne Çocuğu Markete Gönderiyor.....	69
Şekil 4: Çocuk Evde Yardım Alıyor	70
Şekil 5: Baba Çocuğun Ödevine Yardım Ediyor	70
Şekil 6: Ailede İş Bölümü	72
Şekil 7: Toplumdaki Cinsiyetçilik Algısı Alt Boyutu – Madde 1.4.....	73
Şekil 8: Toplumdaki Cinsiyetçilik Algısı Alt Boyutu – Madde 1.7.....	73
Şekil 9: Toplumdaki Cinsiyetçilik Algısı Alt Boyutu – Madde 1.9.....	77
Şekil 10: Toplumdaki Cinsiyetçilik Algısı Alt Boyutu – Madde 1.10.....	77
Şekil 11: Kişisel İnanç ve Değerlere Bağlı Cinsiyetçilik Algısı Alt Boyutu – Madde 6.3.....	78
Şekil 12: Kişisel İnanç ve Değerlere Bağlı Cinsiyetçilik Algısı Alt Boyutu – Madde 6.6.....	78
Şekil 13: Kişisel İnanç ve Değerlere Bağlı Cinsiyetçilik Algısı Alt Boyutu – Madde 6.7.....	79
Şekil 14: Sınıf Ortamındaki Cinsiyetçilik Algısı Alt Boyutu – Madde 5.6	81
Şekil 15: Sınıf Ortamındaki Cinsiyetçilik Algısı Alt Boyutu – Madde 5.7	81
Şekil 16: Sınıf Ortamındaki Cinsiyetçilik Algısı Alt Boyutu – Madde 5.10	82
Şekil 17: Kişisel İnanç ve Değerlere Cinsiyetçilik Algısı Alt Boyutu – Madde 6.2..	83
Şekil 18: Kişisel İnanç ve Değerlere Cinsiyetçilik Algısı Alt Boyutu – Madde 6.8..	83
Şekil 19: Sınıf ortamındaki cinsiyetçilik algısı alt boyutu – Madde 5.3.....	85
Şekil 20: Sınıf ortamındaki cinsiyetçilik algısı alt boyutu – Madde 5.5.....	85

Şekil 21: Ders kitaplarındaki cinsiyetçilik algısı alt boyutu: Madde 7.5	86
Şekil 22: Ders kitaplarındaki cinsiyetçilik algısı alt boyutu: Madde 7.5	87
Şekil 23: Ders kitaplarındaki cinsiyetçilik algısı alt boyutu: Madde 7.5	87

Bölüm 1

GİRİŞ

Toplumsal cinsiyet, sosyal olarak inşa edilmiş ve kültürel temeli olan tüm cinsiyet rollerini tanımlar (Kaynak). Toplumsal cinsiyet rolleri ve beraberindeki güç ilişkileri; aile, eğitim kurumları, dini sistem ve inançlar, normlar ve hayatımızdaki diğer her alanda inşa edilmektedir (Allana ve diğerleri, 2010). İnsanlığın ilk zamanlarından beri cinsiyete dayalı ayrımcılığın varoluşu muhtemel olmakla birlikte, eşitsizliğin ayrımcılık olduğunun toplumsal kabulü ve “cinsiyetçilik” kavramının ortaya çıkışı çok daha yenidir (Oakley, 2016).

14. yüzyılda Fransız şair, filozof ve kadın hakları aktivisti Christine de Pizan (Brownlee, 1988), 17. yüzyılda İngiliz filozof ve kadın hakları savunuculuğu yapan Mary Wollstonecraft (Barker-Benfield, 1989), 1940’larda sosyal teorisyen ve politik bir aktivist olan Simone de Beauvoir (Le Doeuff, 1980) ve sayılamayacak kadar çok feminist, cinsiyetçiliğin konuşulmaya başlanmasına, sosyal bir sorun olarak kabul edilmesine ve bu alanda mücadele edilmesine büyük katkılarda bulunmuşlardır.

Toplumsal cinsiyet rollerinin oluşması, bir çocuğun doğumundan itibaren aile içinde başlayıp okulda şekillenmeye devam etmektedir (UNESCO, 2009). Okullar öğrencilere bilgi aktarırken aynı zamanda toplum içerisindeki rollerine de hazırlık yapmalarına zemin sağlamaktadır. Kereszty’ye göre (2009), okul müfredatları toplumda kabul gören baskın ideoloji ve değerleri içeriğinde barındıran araçlar olmakla birlikte, bu değerlerin aktarılmasında ders kitapları önemli bir rol oynamaktadır (Brugel & Cromer, 2009; Karintzaidis ve diğerleri, 2016; Marmani

2022). Ders kitapları gibi basılı materyaller, öğretmen tarafından öğrenciye kazandırılması beklenen bilgi, değer, fikir ve normları içinde barındırmaktadır.

Ders kitaplarının öğrencilere aktardığı norm ve değerlerden bir tanesi de toplumsal cinsiyet rolleridir. Birincil öğrenme kaynağı olarak kabul edilen ders kitapları (Kılıç & Seven, 2007), toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması açısından önemli bir araçtır. Toplumsal cinsiyet ve dil ilişkisini inceleyen araştırmalarda; kitaplarda geçen cinsiyetçi ifadelerin öğrencileri olumsuz etkileyebildiği (Karakuş ve diğerleri, 2018), kız öğrencilerde dışlanma, yabancılaşma ve düşük beklenti gibi etkilerinin olabileceği ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin derinleşmesine sebep olabileceği gibi sonuçlara ulaşılmıştır (Charles ve diğerleri, 2018). Ders kitapları yalnızca metinler yoluyla değil, aynı zamanda görseller yoluyla da birtakım mesajlar vermektedir. Görseller estetik zevki artırmakla birlikte metnin anlamını güçlendirir ve sözsüz bilgi aktarıcısı görevini görür (Kasmaienezhadfar ve diğerleri, 2015).

Alan yazında elde edilen araştırma sonuçlarına bağlı olarak, ders kitaplarının cinsiyetçi ifadelerden arındırılmış olmasının toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak için önemli bir adım olduğu söylenebilir.

Okul yaşantıları boyunca öğrencilere rol model olan öğretmenler, toplumsal cinsiyet eşitliğine dair farkındalıklarının düşük olması veya cinsiyetçilik içeren tavırlarda bulunmaları halinde öğrencilerin toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının pekişmesine ve buna bağlı olarak önyargıların çoğalmasına, fırsat eşitliğinin engellenmesine sebep olabilmektedir (akt. Frei & Leowinata, 2014). Öğretmenlerin söylem ve tavırları, öğrencilerin algılarının hangi yönde gelişeceğine etkide bulunduğundan, toplumsal cinsiyet eşitliği farkındalığına sahip olmaları önemlidir.

1.1 Problem Durumu

Dünyanın birçok ülkesinde olduğu gibi toplumsal cinsiyet eşitliği, Kıbrıs'ın kuzeyinde de araştırmalara konu olmuştur. Sağlık, eğitim, işgücü, aile, çocuk bakımı, ev içi emek, siyaset ve hayatımızın başka birçok alanında etkili olan toplumsal cinsiyete dair tutumlarımız ve algımız toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması açısından önemli bir yere sahiptir.

Kuzey Kıbrıs'ta toplumsal cinsiyetin siyaset, eğitim ve sağlık alanlarına nasıl yansıdığıyla ilgili bir araştırmada (Necipoğlu ve diğerleri, 2020), kadınların sağlık alanında eşitsizliğe maruz kaldığı, eğitimden daha az yararlandığı, işgücüne katılım oranının daha az olduğu ve siyaset alanında erkeklere göre çok daha az yer aldığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Ülkemizde yapılan bir başka çalışmada ebeveynlik görevinin çoğunlukla kadınlara yüklendiği, erkeklerin çocuk bakımı ve ev emeği sorumluluklarının sınırlı olduğu görülmüştür (Mertan, 2021).

Kuzey Kıbrıs'taki genç yetişkinlerin toplumsal cinsiyet eşitliğine dair tutumlarını inceleyen Eray (2020), kadınların erkeklere göre daha eşitlikçi bir tutum sergilediklerini, aynı zamanda eğitim düzeyi yüksek olan bireylerin daha eşitlikçi bir tutuma sahip olduklarını gözlemlemiştir. Buna bağlı olarak toplumsal cinsiyet eşitliğinde eğitimin önemini ortaya koymuştur.

Öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin görüşlerini araştıran Batman ve Beidoğlu (2014), katılımcıların çalışma yaşamı, toplumsal yaşam, evlilik yaşamı, aile yaşamı ve cinselliğe ilişkin kadınlara yükledikleri rollerin eşitlikçi bir bakış açısıyla algılandığı yönler olmasına rağmen geleneksel bir algının da hala varlığını sürdürdüğü görülmüştür.

Bir başka çalışmada Kıbrıs'ın kuzeyindeki ilkokullarda kullanılan 5. Sınıf Türkçe kitapları incelenmiş, kadınlara çoğunlukla ev işi, çocuk bakımı gibi rollerin verildiği, erkeklerin aile içindeki egemenliği elinde tuttuğu, karar verici pozisyonda olduğu, çocuk bakımı rolünde olduklarında ise yalnızca erkek çocuklarla ilgilendikleri sonuçlarına ulaşılmıştır (Gülcan, 2019).

Alan yazında görüldüğü gibi toplum olarak geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinden henüz tam olarak sıyrılamadığımız görülmektedir. Eşitsizlik sağlık, eğitim, iş, siyaset, aile yaşamı alanlarında hala kendini göstermektedir. Bununla birlikte toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlayabilmek adına önemli bir yere sahip olan eğitim alanında da sıkıntılar olduğu görülmektedir. Öğretmen adaylarının tamamen eşitlikçi bir algıya sahip olmamaları ve ders kitaplarında cinsiyetçi yaklaşımların olması, toplumsal cinsiyet eşitliği anlamında daha çok yolumuz olduğunu göstermektedir.

Tüm bu önermelere bağlı olarak, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasında eğitim alanında nasıl bir yol izlenmesi gerektiğine dair daha çok veri elde edebilmek adına bu araştırmanın büyük bir önem taşıdığı düşünülmektedir. Ders kitaplarının cinsiyetçi ifade ve görsellerden arındırılmasının yanında, öğretmenlerin algılarının da ne yönde olduğu aynı derecede önem taşımaktadır. Ders kitapları cinsiyetçi ifadeler içermese bile öğretmenlerin tavır ve davranışlarının eşitlik yönünde olmaması kalıp yargıları pekiştirerek olumsuz sonuçlara sebep olabilir. Bu bağlamda her iki problemin de bir arada araştırılması, toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesi açısından daha geniş ve kapsayıcı çözüm önerilerine ulaşmanın yolunu açabilecektir. Söz konusu problemlere bağlı olarak aşağıda araştırmanın amacı verilmiştir.

1.2 Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Kıbrıs'ın kuzeyindeki ilkokullarda kullanılan Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler kitaplarını cinsiyetçilik endeksinde incelemek ve Kıbrıs'ın kuzeyindeki ilkokullarda görev yapmakta olan öğretmenlerin cinsiyetçilik algısını ölçmektir. Bu amaca bağlı olarak aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır.

1. Kıbrıs'ın kuzeyindeki ilkokullarda görev yapmakta olan öğretmenlerin cinsiyetçilik algıları ne düzeydedir?
 - a) Cinsiyetçilik algıları cinsiyet kimliklerine göre farklılık göstermekte midir?
 - b) Cinsiyetçilik algıları yaşlarına göre farklılık göstermekte midir?
2. Kıbrıs'ın kuzeyindeki ilkokullarda kullanılan Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler kitaplarındaki metinler ve görseller cinsiyetçilik bağlamında ne durumdadır?
3. Kıbrıs'ın kuzeyindeki ilkokullarda görev yapan öğretmenlerin cinsiyetçilik algıları ile kullanılan kitaplarda cinsiyetçilik endeksine göre yapılan içerik analizi sonuçları birbirini destekliyor mu?

1.3 Araştırmanın Önemi

Yapılan araştırma, gelecekte Kıbrıs'ın kuzeyindeki eğitim sisteminde ve müfredat çalışmalarında yapılabilecek olası değişiklikler için toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamında veri ve kaynak oluşturma bağlamında önemlidir. Araştırma aynı zamanda öğretmenlerin cinsiyetçilik algıları ile ilgili birtakım veriler sunacağından gelecekte toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamında öğretmenlere yönelik yapılabilecek çalışmalara da ışık tutacaktır. Bununla birlikte toplumsal cinsiyet eşitliği temel bir insan hakkıdır. İnsan haklarına saygı duyulan bir toplumda refah seviyesi de yükselecektir. Etrafındaki insanlara saygı duyan, ayırmayan bireyler yetiştirmek için atılması gereken adımlara bu çalışmanın katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4 Varsayımlar

Araştırma yapılırken aşağıda verilen varsayımlar göz önünde bulundurulmuştur:

- 1) Araştırmaya katılan öğretmenlerin anketlere gerçek görüşlerini yansıtacak şekilde samimi ve dürüst cevaplar verdikleri varsayılmaktadır.
- 2) Kullanılan ölçeğin, araştırmanın amaçları doğrultusunda var olan değişkenleri tutarlı bir şekilde ölçtüğü varsayılmaktadır.

1.5 Sınırlılıklar

Yapılan araştırmada aşağıdaki sınırlılıklar bulunmaktadır:

- 1) Araştırma Kıbrıs'ın kuzeyindeki ilkokullarda görev yapmakta olan sınıf öğretmenleri ile sınırlıdır.
- 2) Araştırma Lefkoşa, Gazimağusa, Girne, İskele, Güzelyurt ve Lefke ilçelerindeki okullarda çalışan öğretmenlerle sınırlıdır.
- 3) Araştırma Cinsiyetçilik Algısı Ölçeği'nin ölçtüğü özellikler ile sınırlıdır.
- 4) Araştırma Kıbrıs'ın kuzeyindeki ilkokullarda kullanılan Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler ders kitaplarıyla sınırlıdır.

Bölüm 2

KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1 Cinsiyet, Toplumsal Cinsiyet ve Cinsiyetçilik

Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramları literatürde oldukça farklı tanımlara sahiptir. Cinsiyet terimi, biyolojik cinsiyeti yani kadın ve erkek olmayı ifade eder (Saygılıgil, 2015). TDK'ya göre, cinsiyet “Bireye, üreme işinde ayrı bir rol veren ve erkekle dişiği ayırt ettiren yaradılış özelliği, eşey, cinslik, seks” olarak tanımlanır. Bedenin fiziksel farklılıklarına göndermede bulunan ve doğumla, doğal olarak gelen özellikler bütünü olarak ifade edilir (Arat, 2017; akt. Erdol, 2019). Toplumsal cinsiyet ise; çok farklı şekillerde tanımlanır. Oakley'e (2016) göre, toplumsal cinsiyet psikolojik ve kültürel olarak belirlenir, kadınlık ve erkekliği ifade eder. Bir başka deyişle kadın ve erkek cinsiyeti ifade ederken, kadınlık ve erkeklik dendiği zaman anlatılmak istenen kavram toplumsal cinsiyettir (Oakley, 2016). Bir başka tanıma göre toplumsal cinsiyet; maskülenlik, feminenlik, cinsiyet kimliği çeşitliliği ve buna bağlı olarak norm, rol, sosyal yapı gibi sosyo-kültürel özellikleri içerir (Johnson ve Repta, 2012; akt. Anders ve diğerleri, 2017). Alanyazın taramasında rastlanan bir başka kaynakta; biyolojik cinsiyetin bedenin olgulara dayanan yönlerini, toplumsal cinsiyetin ise bu bedenin üstlendiği kültürel anlam ve formları ifade ettiğinden bahsedilmektedir (Özküralpli, 2016).

Cinsiyeti tanımlayan bir başka yaklaşım olan feminist yaklaşım, cinsiyet ve toplumsal cinsiyet arasında bir ayrım yaparak kadınlık ve erkekliğin toplumsal inşasını biyolojik cinsiyetten ayırmıştır (Elçik, 2016). Toplumsal cinsiyet kavramının

kullanıma sokulmasında amaçlanan, aslında heteronormatif sistemin “Biyoloji kaderdir.” argümanına karşı çıkmaktır (Özküralpli, 2016). Feministlerin bu iki kavramı ayırmaktaki bir diğer amacı, kadın ve erkek hakkındaki toplumsal gerekçeleri anlamada bir çözüm sunmaktır (Erdol, 2019). İkinci dalga feministlerinden olan ve feminist düşüncenin oluşmasında büyük katkıları olan Simone de Beauvoir, toplumsal cinsiyetin sosyal bir inşa olduğunu ve biyolojinin kadınlar için yeterince kapsayıcı olmadığını savunur (Hughes ve Witz,1997). Beauvoir’un ünlü “Kadın doğulmaz, kadın olunur.” sözü toplumsal cinsiyetin kültürel bir inşa, hatta bir proje olduğuna gönderme yapmaktadır (Özküralpli, 2016).

Şimdiye kadar feminist düşünce üzerinden bahsedilen araştırmaların aksine, toplumsal cinsiyet kavramının sabit ve doğal olarak kabul edilen cinsiyet kavramı üzerine temellendirilmesini problemli bulan çalışmalar da vardır (Özküralpli, 2016). Butler’a (2010) göre, doğal bir biyolojik cinsiyet anlayışı, toplumsal cinsiyeti de bedensel olana indirger. Eril-dişil beden ayrımını tamamen ortadan kaldırabilmek için, toplumsal cinsiyette olduğu gibi biyolojik cinsiyetin de aslında insan inşası olduğunu kabul etmek gerekir (Butler, 2010). Butler, biyolojik cinsiyetle toplumsal cinsiyetin aynı olduğunu iddia ederken aslında biyolojik olanın doğal olmadığını değil, biyolojik cinsiyet olarak ifade edilen bedensel farklılıkların da toplum tarafından belirlendiğini ifade eder (Jagger, 2008). Butler (2004), toplumsal cinsiyeti belirleyenin biyolojik cinsiyet olmadığını, aksine öncesinde kadın/erkek ikiliği gibi bir anlayışımız olmasaydı zaten toplumsal cinsiyetin de ikili cinsiyetin bedensel farklılıkları üzerinden anlamlandırılmamış olacağını söyleyerek biyolojik cinsiyetin de aynı toplumsal cinsiyet gibi insan yapımı olduğunun altını çizer.

Hem feminist hem de kuir hareketin cinsiyet ve toplumsal cinsiyet tartışmalarını yaparken heteronormativiteye ve biyolojinin kader olduğu fikrine karşı çıkma

noktasında verdikleri mücadelenin çoğunlukla ortaklaştığı söylenebilir. Buna rağmen kuir teori biyolojik cinsiyetin tanım olarak içerdiği ‘‘doğal ve normal olan’’ ifadesinin normal tanımı dışında kalan her şeyi ‘‘anormal’’ kabul ederek dışladığı ve bunun da normal olabilmek için belirli ölçütlere uymak zorunda olma ve normalin dışında kalanları marjinalleştirme gibi sorunları beraberinde getirdiğini savunur (Yazıcı, 2016).

Toplumsal cinsiyetle bağlantılı bir diğer kavram cinsiyetçilik. Cinsiyetler arasındaki biyolojik farklılıklar üzerinden sosyal rollerde de kesin çizgilerle aynı farklılığı yaratarak, bu roller üzerinden bir tarafı yüceltirken diğer tarafı güçsüzleştirmek ve ayrımcılığa maruz bırakmak cinsiyetçilik olarak tanımlanmaktadır. Toplumun kültürel yapısına göre şekillenen cinsiyet rollerinin kalıp yargılarla sınırlı bir şekilde tanımlanması cinsiyetçi yaklaşımları beslemektedir (Sakallı-Uğurlu, 2003). Cinsiyetçi bakış açısı, çocukların kendi cinsiyetlerine göre kadınsı ve erkeksi birer yetişkin olmaya zorlamasına, daha küçük yaşta çocuğun davranış şeklini sınırlarla belirlenmesine, cinsiyete yönelik tutum ve davranışlar farklılık gösterdiğinden doğal olmayan bir şekilde çocukların ilgilerinin farklı alanlara yönlendirilmesine, buna bağlı olarak da kalıp yargıların daha da keskin çizgilerle pekiştirilmesine sebep olmaktadır (Erdol, 2019). Toplum tarafından kabul görülen cinsiyetçi kalıp yargılar yüzünden gerek söylemler gerek yönlendirme yoluyla kadınlara ev işi, çocuk bakımı gibi cinsiyet rolleri veya başkalarıyla ilgileneceği öğretmen, hemşire gibi meslekler atanırken, erkekler güç, statü ve üstünlük gerektiren rol ve mesleklerle bağdaştırılmakta, kadın ve erkek arasında güçlü bir ayrım yaratılmaktadır (Campbell & Storo, 1996). Toplum içerisindeki rollerimiz ‘‘kadın işi’’ ve ‘‘erkek işi’’ne indirgenerek bizim için belirlenen normlar içerisine sıkıştırılmaktadır (Bhasin, 2003; akt. Vural, 2016).

Eğitimin dönüştürücü gücü göz önünde bulundurulduğunda, ayrımcılığı körükleyen ve toplumdaki cinsiyet algısını olumsuz yönde etkileyen tüm öğelerin gözden geçirilmesi gerekmektedir. Ayrımcılığın engellenebilmesi noktasında eğitimin rolü çok önemlidir (UNESCO, 2020).

UNESCO'nun (2020) yayınladığı Global Education Monitoring Report'a göre toplumsal cinsiyet eşitliğine ulaşabilmek için ülkeler kadının toplumdaki rolüne dair zararlı sosyal norm ve davranışlara karşı meydan okumamız gerekmektedir. Rapora göre eğitim bütçelerinde toplumsal cinsiyet eşitliğini sürdürülebilir projelerle desteklemek ve eşitliği ileriye taşımak elzemdir. Değişimin gerçekleşebilmesi için eğitim sistemlerinin buna göre yenilenmesi gerekmektedir (UNESCO, 2020). Bu konuyla ilgili daha somut örneklerden ilerleyen bölümlerde bahsedilecektir.

2.1.1 Toplumsal Cinsiyet Kalıpyargıları ve Etkisi

Kalıpyargılar, herhangi bir gruba atfedilen toplumsal rol, sınıf, konum, statü gibi genellenmiş özelliklerini içeren yaygın inanışlar olarak adlandırılır (Jost & Banaji, 1994; akt. Acar Erdol, 2019). “Asyalılar Matematik'te çok iyidir.”, “İrlandalıları kızıl saçlıdır.”, “Kadınlar kibardır.” gibi cümleler kalıp yargılara örnek olarak verilebilir (Bordalo ve diğerleri, 2016). Kalıp yargılar yaygın bir şekilde ırk, ulus, cinsiyet, cinsel yönelim ve dini inanış gibi öğelere yönelik kullanılmasının yanında aynı zamanda fiziksel özellik, sosyo-ekonomik düzey, meslek gibi konularda da kalıp yargılara sık sık rastlanmaktadır (Acar Erdol, 2019).

Toplumsal cinsiyet kalıp yargıları, kadın ve erkek için bazı roller ve faaliyetleri uygun görmekte, bir cinsiyeti diğerinden daha çok nitelediği düşünülen özelliklere göre ayırım ve genelleme yapmakta ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin sürdürülüp pekiştirilmesini kolaylaştırmaktadır (Dökmen, 2014; akt. Acar Erdol, 2019).

Toplumsal cinsiyet rolleri ve cinsiyet kalıp yargıları sebebiyle kadınlar dünyanın birçok yerinde dezavantajlı grupları oluşturmaktadır. Yoksulluk sınırında bulunan,

eğitim göremeyen, düşük maaşa çalışan, okuma-yazma oranı düşük olan, mülkiyet hakkı az olan, siyasete katılımı yüksek olmayan grup büyük oranda kadınlardan oluşmaktadır. Eğitim eksikliğinin düşük zgven ve düşük özsaygıya sebep olduğu bilinmekle birlikte, kadınlara eğitim üzerinden özgüvenlerinin kırılması haklarını talep etme ve kullanma noktasında zorluk yaşamalarına sebep olmaktadır (UNESCO, 2018).

Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanabildiği ve sağlanamadığı durumlarda hangi durumlarla karşılaşılabileceği ve bu durumun nelere sebep olabileceğini tartışmak çok önemli bir noktadır. Yapılan araştırmalar, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin varlığının fark edilmesi ve temel hakların ihlaline sebep olması noktasında bireylerde duygusal refah ve yaşam doyumunun azalması yönünde bir etki görüldüğü tespit edilmiştir (Kinias & Kim, 2012).

Yapılan bir çalışmada, toplumsal cinsiyet kalıp yargıları ve atanan cinsiyet rollerinin zihinsel sağlığı olumsuz yönde etkilediği, anksiyete ve depresyona sebep olduğu görülmüştür. Hem kadın hem de erkeklerin deneyimlerinin raporlandığı çalışmada, kadınlara daha fazla cinsiyetçi söylem ve davranışa maruz kaldığı, buna bağlı olarak zgven eksikliği, öfke gibi duygular yaşadıkları, bulunduğu ortamdan hoşnut olmama, psikolojik iyilik hallerinin bozulması gibi sorunlarla karşılaştıkları tespit edilmiştir (Swim ve diğerleri, 2001).

Bir sosyal gruba ait kişilerin kalıp yargılara bağlı olarak değerlendirilmesi veya kalıp yargı olarak kabul edilebilecek davranışlarda bulunması çıkmazına kalıp yargı tehdidi adı verilmektedir (Nguyen & Ryan, 2008). Bu teoriye göre, damgalanmış sosyal grupların sahip oldukları özelliklere bağlı olarak düşük performans değerlendirmesine tabi tutulma riski vardır. Devos & Banaji'ye göre (2003), kalıp yargı tehdit teorisine bağlı olarak hem iş performansı hem de davranışlar olumsuz

yönde etkilenmektedir. Bu olguya örnek olarak; yapılan bir kalıp yargı tehdidi deneyinde, katılımcıların bir kısmına kalıp yargıya bağlı ayrımcılığa uğrayabilecekleri söylenmiş, buna bağlı olarak kendini tehdit altında hisseden kadınların yapılan Matematik testlerinde daha düşük performans sergilediği gözlemlenmiştir. (O'Brien & Crandall, 2003).

Kadınlar spesifik olarak başkalarıyla ilgili endişe taşıyan bir karakteristiğe sahip kişiler olarak görülürken, erkekler mantıklı karar veren, kendine güvenen ve egemenlik sahibi karakterler olarak görülmektedir. Erkekler için tasvir edilen özellikler aynı zamanda efektif bir liderin özellikleri olarak da kabul görmektedir. Bu durum erkeklerin kadınlara göre liderlik pozisyonuna daha “uygun” olduğu algısını yaratmaktadır (Koenig ve diğerleri, 2011; Deaux & Kite, 1993). Bu durum “Cam Tavan Etkisi” ile açıklanabilir. Nitelikli çalışanların özellikle yönetsel pozisyonlara erişimlerinin birtakım önyargılardan kaynaklı görünmez bariyerler sebebiyle engellenmesi Cam Tavan Etkisi olarak tanımlanmaktadır (Frankforter, 1996). Cam tavan benzetmesi genellikle literatürde kadınların gördükleri ancak erişemedikleri yüksek pozisyonlar tanımlanırken kullanılmaktadır (Gönül, 2013). Cam tavan etkisinin araştırıldığı bir örnek çalışmayla bu kavram daha iyi açıklanabilir. Gönül’ün kadınların siyasi kariyerlerindeki cam tavan etkisini araştırdığı çalışmada (2013), çocuk sahibi olma, evli olmama, daha önceden kariyer yapmamış olma gibi durumların cam tavan engeline sebep olduğu görülmüştür. Bahsedilen durumların kadınlara yönelik kalıp yargılardan kaynaklı kariyer gelişimlerine engel olduğu söylenebilir.

Kadınlara Toplumsal cinsiyet temelli kalıp yargı tehdidi özellikle bilim, teknoloji, mühendislik ve matematik (STEM) alanlarında kendini göstermektedir. Bu durum kadınların söz konusu alanlardaki mesleklerle özdeşleşememesine ve çok az

kadının liderlik görevini üstlenmesine sebep olabilmektedir. Kalıp yargılar kadın ve liderlikle bağlantılı olduğundan, kalıp yargı tehdidinin en zararlı sonuçlarından bazılarının motivasyon kaybı ve katılım düşüklüğü olması muhtemeldir (Shapiro & Williams, 2012). Azınlık olmanın da ötesinde, cinsiyetçi medya içerikleri ve maskülen ortamlarda maruz kalınan durumlar da kadınların kimliğine yönelik bir tehdit oluşturmaktadır. Örneğin Davies ve arkadaşları (2002), yaptıkları çalışmada kadın katılımcıları cinsiyetçi reklamlara ve ortamlara maruz bırakmış, araştırma sonucunda kadınların hem profesyonel beklentileri hem de liderlik beklentileri açısından negatif yönde etkilendikleri gözlemlenmiştir.

Kalıpyargıların, önemli görevlerde düşük performans gösterme ve liderlik yapmaktan çekinme gibi etkilerinin yanında aynı zamanda tehdit altındayken verimli ve etkili stratejiler seçme oranını da düşürdüğü görülmüştür. Cinsiyetçi ortamlara maruz kalan kadınlar, kendilerine yüklenen kalıpyargı ve toplumsal cinsiyet rollerine bağlı olarak bulundukları alana aitlik hislerini yitirmekte, motivasyon ve başarı istekleri azalmakta ve o alana ait olduklarına yönelik inançları düşmektedir (Nguyen & Ryan, 2008).

Toplumsal cinsiyet rolleri ve kalıpyargılarla yetişen kadınlar, sanat odaklı alanlara matematikten daha fazla ilgi gösterdiklerini ifade etmişlerdir (Steele & Ambady, 2006). Medyada yer verilen cinsiyetçi reklamlar, kadınların geleceklerini matematik, bilim alanları yerine öğretmenlik, hemşirelik gibi başkalarıyla ilgilenebilecekleri alanlara yönelmeleri için teşvik etmektedir. Bu durum kadınların kariyer seçimlerine olumsuz etkide bulunmaktadır (Nguyen & Ryan, 2008). Davies ve arkadaşları (2002), cinsiyetçi ortamlarda bulunan ve sürekli cinsiyetçiliğe maruz kalan kadınların özgüven düşüklüğü, motivasyon eksikliği, kendine inancın azalması,

mesleğe ait hissetmeme, mesleğe karşı olumsuz hisler besleme, hatta işi bırakma gibi durumlar yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

KKTC İstatistik Kurumu'nun yayınladığı İstatistik Yıllığı'na göre (2020), devlet sektöründe çalışan erkek personel sayısı toplam sayının %52,46'sını oluştururken, kadınların devlet sektöründeki dağılım oranı %47,53 olarak görülmektedir. Aynı tabloda polislerin %93,22'si erkek personelden oluşurken, öğretmenlik mesleğini yapan devlet personelinin ise %69,49'unun kadın olduğu görülmüştür. Yalnızca devlet kurumlarındaki oranlara bile bakıldığında kadınların öğretmenlik mesleğine erkeklerden daha fazla yöneldiği, polislik mesleğinin ise çok yüksek bir farkla erkekler tarafından daha fazla tercih edildiği görülebilir.

Bahsedilen kalıp yargılar küçük yaştan itibaren kadınların hem evde hem okulda hem de sosyal hayatlarında karşılaştıkları durumlardır. Görüldüğü gibi bu kalıp yargılar meslek seçiminden tutun da iş yerlerinde verilmesi gereken kararlara, bulunulan ortamdaki psikolojik durumlara kadar birçok alanda kadınları etkilemektedir. Bu bağlamda konunun eğitim bacağına müdahale etmek ve eğitim içeriklerinin cinsiyetçilikten arındırılması için çalışmalar yapmak hem okul döneminde hem de okul hayatı sonrasında tüm bu etkilerin azalmasına yardımcı olabilme noktasında önemli rol oynayacaktır. Eğitimin bu farkındalığı kazandıracak şekilde düzenlenmesi toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesinde önemli bir adım olacaktır.

2.2 Toplumsal Cinsiyet ve Eğitim

Eğitim, öğrenme ve öğretme kavramları ile öğretmen, öğrenci, okul, sınıf, bina gibi öğretimi ve öğrenmeyi içeren tüm unsurları içinde barındıran bir kavramdır (Fer, 2015). Sosyal değişim için bir katalizör görevi görmekle birlikte eğitim, bilişsel ve bilişsel olmayan becerileri artırma, üretkenliği geliştirme ve bireylere

hayatları boyunca kullanacakları bilgi ve becerileri karşılaştıkları durumlara uyarlayabilme becerisini sağlama özelliklerini içerisinde barındırır (European Institute for Gender Equality [EIGE], 2016). Eğitimin bu dönüştürücü gücüne rağmen, kimi eğitim politika ve yaklaşımları da mevcut toplumsal düzenin ve güç odaklarının devamlılığını sağlama amacı gütmektedir.

Yapılan araştırmalara göre, kötü bir eğitimin toplumdaki eşitsizlikleri pekiştirme veya var etme gibi etkileri olabileceği ifade edilirken, iyi bir eğitim bireyleri düzenli, güvenli ve iyi maaş alabilecekleri işlerde çalışabilecek, ekonomik özgürlüğe bağlı olarak şiddet ya da ayrımcılığa uğradıkları zor bir ortamdan çok daha kolay uzaklaşabilecek, karşılaştıkları zorluklarla baş edebilecek, temel insan haklarına ulaşabilecek, kendi haklarını bilip savunabilecek bir donanıma sahip olmalarını sağlar (European Institute for Gender Equality, 2016; Apple & Beane, 2016, akt. Acar Erdol & Gözütok, 2019). Buna bağlı olarak toplumsal cinsiyet rollerinin öğretilmesinde eğitimin çok büyük rol oynadığı söylenebilir.

Eleştirel yaklaşıma göre eğitim, mevcut sistemi yeniden üretmek ve devamlılığını sağlamak için tüm bireyleri sisteme entegre etmeye çalışan bir yapıdır (Altınpulat, 2021). Bu bağlamda eleştirel bakış açısına göre; muhafazakâr eğitim, toplumun norm kabul ettiği kalıp yargılara uymayan bireylerin ayrımcılığa uğramasına ve toplum tarafından dışlanmasına yol açmakta, neoliberal eğitim ise toplumda bulunan sosyal sınıfların devamlılığını sağlama amacı gütmektedir (Kısa, 2020). Bu önerme ışığında; toplumsal cinsiyet eşitsizliği eğitim sistemini, buna bağlı olarak da öğretmen tutumlarını, eğitim programlarını, eğitim uygulamalarını büyük oranda etkilemektedir. Eğitim bu eşitsizliği tam olarak çözmeseyse bile, toplumsal cinsiyet eşitliğini temel bir sosyal değer kabul edebilme noktasında tutum ve bakış

açısını değiştirmek için çok önemli ve etkili bir alandır (Swedish Agency for Development Evaluation [SADEV], 2010).

Cinsiyetçiliğin eğitim alanında nasıl bir etkiye sahip olduğunu görebilmek adına toplumsal cinsiyet eşitliği ve eğitim arasındaki ilişkiye bakmak önemlidir. Bu bağlamda sunulan bu önerme ışığında, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini eğitim yoluyla en aza indirebilmenin yollarını bulabilmek adına hem öğretmenlerin cinsiyetçilik algıları ölçülecek hem de öğretim programlarına bağlı ders kitapları cinsiyetçi öğeler bakımından incelenecektir.

2.2.1 Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Öğretim Programlarındaki Yeri

Öğretim programları devletlerin sosyal, politik ve toplumsal bakış açılarını yansıtmakta ve bu programları uygulayan öğretmenlerin kullandıkları ana kılavuzlar olarak görülmektedir (Karakuş, Mutlu & Coşkun, 2018). Bir toplumun eğitim ideallerini, vizyonunu, hedeflerini ve politikalarını gerçek hayata aktaran temel araçlar olduğu için, eşitliğin sağlandığı bir toplumda yaşayabilmek adına öğretim programlarını tüm bireyler için eşitliği sağlayabilecek şekilde revize etmek gerekir (Gay, 1990). Eğitim, tüm bireylerin sosyal hayatta var olmaları, güvenli ve kaliteli işlerde çalışabilmeleri için gerekli bilgi ve becerileri sağlayan çok önemli bir araç olmakla birlikte, öğretim programları da bunun en önemli parçasıdır (EIGE, 2017).

Karakuş, Mutlu & Coşkun tarafından yapılan araştırmada (2018), 2017 ve 2018 yıllarına ait 16 zorunlu dersin öğretim programlarının hedef, içerik, öğrenme-öğretme durumları ve ölçme-değerlendirme öğeleri toplumsal cinsiyet açısından analiz edilmiş, özellikle Beden Eğitimi, Matematik ve Sosyal Bilgiler derslerinin öğretim programlarında cinsiyetçi öğelerin çok fazla olduğu gözlemlenmiştir. Bir başka çalışmada İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi dersinin öğretim programı ve ders kitapları toplumsal cinsiyet eşitliği açısından incelenmiş, programda

toplumsal cinsiyet eşitliğine vurgu yapılırken kitaplarda eşitsizliğin açık bir şekilde görüldüğü gözlemlenmiştir (Demirhan, 2021).

Öğretim programları ulusal mevzuatın anahtar bir parçasıdır ve toplumla ilgili tüm beklentiler bu programlar içerisinde var olmaktadır. Bu bağlamda modern bir toplumsal yapıya ve yüksek seviyeli bir eğitim sistemine ulaşmak için toplumsal cinsiyet kalıp yargılarına ve cinsiyet ayrımcılığına karşı mücadele eden bir öğretim programının varlığı elzemdir (Aikman, Unterhalter & Challender, 2005; EIGE, 2017). EIGE'nin 2005-2015 yılları arasındaki toplumsal cinsiyet eşitliği durumunu raporladıkları "Gender Equality Index"e göre (2017), ilkokuldan başlayarak tüm hayat boyu devam eden eğitim döngüsü içerisinde toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının sebep olduğu olumsuz etkilerle başa çıkmak ve eşitsizliği azaltmak için öğretim programlarının bu bağlamda düzenlenmesi gerekmektedir.

2.2.2 Sosyal Bilgiler ve Hayat Bilgisi Derslerinin Toplumsal Cinsiyetle Bağı

Hayat Bilgisi dersi, diğer tüm derslerin omurgasını oluşturan, öğrencilerin topluma uyum sağlamalarını amaçlayan ve sonraki öğrenmelerin temelini oluşturan bir derstir (Belet, 1999). Diğer derslerle olan bağından dolayı mihver ders olarak görülen bu ders, öğrencilerin kendini ve çevresini tanımasına, çok boyutlu, yaratıcı ve eleştirel şekilde düşünmelerine ve hem toplum hem de yaşamla ilgili ilk düşüncelerini geliştirmelerine zemin hazırlamaktadır. İlköğretimin ilk üç yılında okutulan, Sosyal Bilgiler ve Fen Bilgisi derslerindeki konulara ek olarak, sanat, çağdaş düşünce ve değerlerin toplamı olan Hayat Bilgisi dersi, toplumsal gerçekleri anlamaya dayalı bir bağ kurma süreci ve bu anlamdaki temel davranışları kazandıkları dinamik bir ders olarak tanımlanmaktadır (Sönmez, 1998; akt. Belet, 1999). Hayat Bilgisi dersi öğrencilerin gerçek hayatla bağ kurma, 21. yüzyıl becerilerini geliştirmelerini sağlama, özgüven ve öz yeterlik duygularını geliştirme ve aynı zamanda insan ilişkilerinde dürüst, anlayışlı, saygılı, eşitlikçi, değer veren

bireyler olmalarına olanak sağlamaktadır. KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığının hazırladığı Hayat Bilgisi Öğretim Programına göre (2018), dersin program çıktıları gelişmiş iletişim becerilerine sahip, etrafına saygı duyan, toplumsal konulara duyarlı bireyler yetiştirmeyi hedefleyerek birey, sağlık, doğa ve toplum konuları etrafında şekillenmiştir.

ABD’de 20. yüzyılın başlarında ortaya çıkan ekonomik, sosyal alanlardaki toplumsal değişimlerin sebep olduğu problemlere bir çözüm arama noktasında ortaya çıkan Sosyal Bilgiler eğitimi, sanat, edebiyat, tarih, coğrafya gibi alanlara değinirken öğrencilerin sorgulama, iletişim, becerilerini geliştirmekte, bilgilerini gerçek hayatla ilişkilendirerek sentez yapmalarını sağlamaktadır (Seçgin & Kurnaz, 2015; Yılmaz, 2019). Sosyal Bilgiler dersi, tarih boyunca insanların gerek bireysel gerek grup olarak nasıl bir arada yaşadıklarını anlamaya katkıda bulunurken, günümüz dünyasında toplumların nasıl bir etkileşimde olduğunu, uyum içinde nasıl yaşamaları gerektiğini de anlatma açısından çok önemli bir derstir (KKTC MEB, 2018). Bireylerin kişisel gelişimlerine katkıda bulunarak insanlara saygı duyan, etrafına ve farklılıklara karşı olumlu tutumlara sahip, hoşgörülü, adalet duygusu gelişmiş kişiler olmalarını sağlamaktadır (Seçgin & Kurnaz, 2015).

İki dersle ilgili tanım ve açıklamalara bakıldığında gerçek hayatla oldukça bağlantılı olması, eşitlik, demokrasi, saygı gibi kavramların varlığı, bireylerin kendilerini geliştirmelerine ve aynı zamanda etrafındakilerle iyi ilişkiler içinde olmalarına katkı sağlaması, toplumsal sorunlara duyarlı ve toplumda nasıl var olacağına dair fikri olan bireyler yetiştirme amacının olması gibi ortak özellikleri olduğu görülmektedir. İçerik anlamında insanlar ve yaşam alanlarını konu alan bir özelliğe sahip olmaları, insan ilişkileri ve toplumsal konuların en fazla görüldüğü ve işlendiği dersler olduğunu göstermektedir. Bu anlamda toplumsal cinsiyet eşitliğinin

veya eşitsizliğinin kendini en somut şekilde göstereceği derslerin Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler dersleri olduğunu söyleyebilmek mümkündür.

Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması, eşitlik anlayışına sahip ve demokratik bir toplumsal yapıya sahip olma yolunda çok önemli bir koşul olarak görüldüğünden toplumsal cinsiyet eğitimi bu noktada temel bir adım olarak kabul edilmektedir (Yılmaz, 2019). Yapısı gereği bu eğitimin verilmesine müsait olan Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler dersleri, etkili bir biçimde verilmesi halinde insanlığa saygı duyan, sosyal ilişkileri kuvvetli, dolayısıyla da toplumsal cinsiyet ayrımcılığı yapmamayı öğrenmiş bireyler yetiştirebilme potansiyeline sahip olabilir. Öğrencilerin sosyalleşmesi ve toplumsallaşmasında çok büyük bir rol oynayan bu dersler, hem öğretim programlarında hem de kullanılan ders kitaplarında toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda farkındalık kazandırabilecek, öğrencilerin cinsiyetçi bir bakışa sahip olmalarını engelleyen ve tüm cinsiyet kimliklerinin eşitliğinin farkında olan bireyler yetiştirmemize yardımcı olabilir, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve buna bağlı olarak demokratik bir toplumsal yapıya ulaşmamıza büyük katkılarda bulunabilir.

2.2.3 Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinde Öğretmenlerin Rolü

Toplumsal cinsiyet ve eğitimin kesiştiği noktadan bahsederken öğretmenlerin bu senaryodaki rolünden de bahsetmek oldukça önemlidir. Öğretmenler okulda öğrenciler için rol model olup sergiledikleri tutum ve davranışlarla öğrencilerin gelişimine ve çizecekleri yola büyük bir etkide bulunmaktadır. UNESCO'nun katkılarıyla McConkey tarafından yazılan “Kapsayıcı Sınıflar İçin Çocukların İhtiyaçlarını Anlamak ve Cevap Vermek” raporuna göre (2003), tüm öğretmenlerin öğrencilerinin toplumda var olabilmeleri ve eğitimde eşit fırsatlara erişmelerini sağlama sorumlulukları vardır (akt. Frei & Leowinata, 2014). Öğretmenler bilerek ya da bilmeyerek öğretim programlarında örtük olarak yer alan cinsiyet rollerini

öğrencilere aktarmaktadırlar. Bu bağlamda sınıf içinde kız ve erkek öğrencilere yönelik davranış ve söylemlerin cinsiyet rollerine bağlı ayrımcılık içerip içermediği öğrencilerin kafasında oluşacak olan toplumsal cinsiyet algısının hangi yönde ilerleyeceği konusunda büyük oranda etkilidir (Frei & Leowinata, 2014).

UNESCO Ha Noi ofisi tarafından Vietnam Eğitim Bakanlığı iş birliğiyle ders kitaplarındaki cinsiyetçilik üzerine yazılan rapora göre (2011), öğretmenlerin toplumsal cinsiyet önyargılarının farkında olup okul ve sınıf içerisinde bu önyargıların pekiştirilmesini engellemeleri önemlidir. Bu bulgu ışığında öğretmen, cinsiyete bakmaksızın her öğrencinin öğrenme potansiyeli olduğunu bilerek hem eşit düzeyde motivasyon sağlamalı hem de zorlandıkları noktalarda eşit düzeyde destek sağlamalıdır.

Toplumsal cinsiyet önyargıları sebebiyle öğretmenler fark etmeden kız ve erkek öğrencilere farklı davranma eğilimini göstermekle birlikte fark ettikleri durumlarda da çok şaşırdıkları gözlemlenmiştir. (British Council, 2021). Sınıfta yapılan uygulamaları video kaydına alarak toplumsal cinsiyet önyargılarını analiz eden bazı çalışmalarda, öğretmenlerin erkek öğrenciler doğru cevap verdiği zaman övgüde bulunduğu, kız öğrencilere ise yalnızca kafa sallama veya ‘‘Peki.’’ gibi tek kelimelik cevaplar verme eğiliminde oldukları tespit edilmiştir (Klein ve diğerleri, 1994; Davis, 2000 akt. British Council, 2021).

Bilim teknoloji, mühendislik, matematik gibi alanların erkeklere daha kolay geldiğine dair var olan önyargının hala güçlü olması, erkek öğrenciler yanlış yaptığında eleştirilmezken kız öğrencilerin yanlış yaptığı zaman dikkatsiz oldukları veya yeterince çalışmadıkları gerekçesiyle eleştirilmesine sebep olmaktadır. Erkek öğrencilerin doğru cevapları aldıkları övgüler nedeniyle daha fazla öne çıkmakta, buna bağlı olarak erkeklerin daha iyi bir iş çıkardığı algısı yaratılıp kız öğrencilerin

yeteneklerini küçümsemesine ve motivasyonlarını kaybetmelerine sebep olmaktadır (Stromquist, 2008). Bu noktada kendini gerçekleştiren kehanet olgusunun kalıp yargılar üzerindeki etkisinden bahsedilebilir. Pygmalion etkisi olarak da bilinen bu olgu, kişilerin veya grupların kendilerine karşı sergilenen davranışlardan dolayı bir süre sonra başkalarının onlara ilişkin beklentileriyle uyuşan davranışlar sergilemeye başlaması olarak açıklanabilir (Balcı, 2018). Rosenthal ve Jacobson tarafından yapılan bir çalışmada (1993; akt. Mercan 2018), 18 öğretmen ve 650 öğrencinin bulunduğu bir ilkokulda her sınıftan eşit sayıda öğrenci alınıp iki gruba ayrılmış ve gruplardan birine “Zeki Grup” adı verilmiştir. Araştırmacılar öğretmenlere bu gruptakilerin daha zeki olduğunu söylemiş ve başarılı olma potansiyellerinin çok daha yüksek olduğunu ifade etmişlerdir. Öğretmenler ve iki öğrenci grubu bir yıl boyunca gözlemlenmiş, öğretmenlerin zeki gruptan beklentileri, kullandıkları dönütler, surat ifadeleri gibi sözel veya sözel olmayan mesajlarla bu öğrencilere daha zeki oldukları algısını yarattığı, buna bağlı olarak da bu grubun sene sonunda akademik başarılarının gerçekten daha fazla olduğu görülmüştür. Araştırmada da görüldüğü gibi kendini gerçekleştiren kehanet bazı yargıların gerçeğe dönüşmesine sebep olmuştur.

Öğretmenlerin toplumsal cinsiyet önyargılarına bağlı olarak öğrencilere farklı davranması yalnızca akademik noktalarda değil, aynı zamanda davranışla ilgili konularda da göze çarpmaktadır. İyi davranışlar sergileyen kız öğrenciler övülürken, erkek öğrenciler kötü davranışlarda bulunduğu zaman daha fazla eleştirilmekte, bu davranış farklılıklarına sebep olarak da kız ve erkeklerin birbirinden farklı olduğu öne sürülmektedir (Eliot, 2010). Yapılan bir araştırmaya göre öğretmenlerin kötü davranışta bulundukları gerekçeyle erkek öğrencilere daha fazla ilgi göstermesi bu davranışlara sürekli dikkat çekilmesine, bariz bir farklılık yaratılmasına ve

erkeklerin daha çok sorun çıkarıyormuş gibi görünmesine sebep olmaktadır (Mai & Brundrett, 2020).

Araştırmalarda da görüldüğü gibi kız öğrencilerin yalnızca çok çalıştıklarında övgü alıp erkek öğrencilerin çok çalışsa da çalışmasa da övgü alıyor olması erkeklerin yeteneklerinden dolayı, kızların ise çok çalıştıklarından dolayı başarılı olabildiklerine dair efsaneyi oldukça pekiştirmektedir. Bu durumun öğretmenlerin davranışlarından kaynaklanıyor olması, aslında öğretmenlerin toplumsal cinsiyet önyargılarından arınmalarının ne kadar önemli olduğuna dair bir işaret olabilir. Aynı zamanda yukarıda verilen örnekte olduğu gibi kendini gerçekleştiren kehanet olgusunun öğretmen davranışları üzerinden öğrencileri etkilediği ve kalıp yargıların pekişmesinde büyük etkisinin olduğu söylenebilir.

2.2.4 Ders Kitaplarında Toplumsal Cinsiyet

Eğitimin planlı ve kontrollü biçimine öğretim, öğretim sürecinde bireylere neler kazandırılacağına planlandığı dokümana ise öğretim programı denir. Okullarda öğretim programlarına bağlı olarak geliştirilmiş ve en çok kullanılan materyal ders kitaplarıdır (Kılıç & Seven, 2007). Teknolojinin gelişmesine rağmen hala büyük oranda kullanılan ve eğitim programlarını biçimlendiren temel yapılardan biri olan ders kitaplarının bilgi verme özelliğinin yanında niteliği de oldukça önemlidir (Uzuntiryaki & Boz, 2006). Eğitim programı ve öğrenen arasında bir köprü görevi gören ders kitapları öğrenciye rehber olup öğrenmelerini kolaylaştırırken aynı zamanda toplumsal deneyimler elde etmeleri açısından da büyük önem arz etmektedir (Kılıç, 2008; akt. Kükrer, 2015).

Toplumsal cinsiyet kavramı okul yıllarının başından itibaren çocuklara ders kitapları yoluyla sunulmakta ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğini pekiştirecek içeriklerin bulunduğu ders kitapları cinsiyetçilik sorununu artırmaktadır (Karakuş ve diğerleri, 2018). Satılmış'ın (2019) yaptığı çalışmada TC Milli Eğitim Bakanlığı

tarafından yayınlanan ve okullarda kullanılan Türkçe ders kitaplarında erkeklere kadınlardan daha fazla yer verildiği, erkeklerin daha olumlu bir rolünün olduğu, kadınlara yalnızca öğretmen ve öğrenci rolleri verilirken erkeklerin asker, öğretmen, sanatçı, bilim insanı gibi daha çeşitli mesleklerde görüldüğü ortaya çıkmıştır. Bir başka çalışmada ortaokul Türkçe kitapları incelenmiş ve cinsiyet rollerinin kesin çizgilerle ayrıldığı, kadınlar ailesi için kendini yıpratın, aile bireylerine hizmet eden figür olarak görünürken erkekler okumuş ve eve ekmek getiren figür olarak gösterilmiştir (Çınar, 2013).

Alanyazında ders kitaplarında cinsiyetçilik analizi ile ilgili birçok çalışmada kız çocuklarına gerek okuma parçaları gerek görseller yoluyla anne olma sorumluluğu hatırlatıldığı, ev içi alanlarda daha çok gösterildiği, erkeklerin baba figürü ve ekonomik özgürlüğe sahip, ev dışı işleri halledecek olan kişiler olarak nitelendiği görülmüştür (Asan, 2010; Demirel, 2010; Kılıç & Eyüp, 2011; Foulds, 2010). Kadınların ders kitaplarında yetersiz temsiliyeti veya dahil edildiğinde geleneksel rollerde tasvir edilmesi pek çok ülkedeki ders kitaplarında görülmektedir (UNESCO, 2020). 1990 yılında Afganistan’da kullanılan 1. Sınıf ders kitaplarında kadınlar neredeyse hiç yokken 2001’den sonra temsiliyet artmış ancak anne, bakıcı, kız kardeş rollerinde, çoğunlukla pasif rollerde ve ev içi ortamlarda tasvir edilmiş, kariyer yapabilecekleri tek alan ise öğretmenlik olarak gösterilmiştir (Sarvarzade & Wotipka, 2017). İran’daki ilk ve ortaokulda zorunlu olarak kullanılan ders kitaplarının incelendiği bir araştırmada kadınların kitaplarda %37 oranında görüldüğü tespit edilmiş, çoğunlukla aile ortamında görülürken okul ve iş ortamında yalnızca %7 temsiliyete rastlanmıştır (Saeed Paivandi , 2008) Kore Cumhuriyeti’nde kullanılan ilkökul kitaplarında doktorlar ve bilim insanları çoğunlukla erkekler tarafından temsil edilirken dansçılar, hemşireler ve öğretmenler

kadınlar tarafından temsil edilmiş, okul öncesi kitaplarında ise tavşan, kelebek gibi “şirin” hayvanlar dışı; kaplan, aslan gibi “vahşi” hayvanlar ise erkek olarak gösterilmiştir (Republic of Korea Ministry of Gender Equality and Family, 2018). UNESCO (2020b), öğretim programlarını analiz ettiği 110 ülkenin 78’inde hala toplumsal cinsiyet önyargılarının varlığını sürdürdüğünü tespit etmiştir.

Yapılan araştırmalarda da görüldüğü üzere kullanılan ders kitapları dünyanın birçok yerinde benzer şekilde toplumsal cinsiyet eşitsizliğini pekiştirmekte, kadın ve erkeklere birbirinden farklı ve belirli sınırlar çerçevesinde roller biçmekte, cinsiyetler arasında büyük farklılıklar olduğunu ve aynı işleri yapamayacaklarını vurgulamaktadır.

Ders kitabı veya eğitim süreçlerinde kullanılan herhangi bir ders materyalinin cinsiyet eşitliğini teşvik edebilecek kalitede olması, bu konuda yetkin ve bilinçli okul müdürü ve öğretmenler tarafından anlamlı okul ve sınıf uygulamalarına çevrilmesine bağlıdır. Bu bağlamda öğrenme kaynaklarının revizyonunun ve öğretmenlerin hizmet öncesi veya hizmet içi dönemlerde alacağı mesleki gelişim programlarının ilişkilendirilmesi hem mantıklı hem de önemli olacaktır (UNESCO Ha Noi Office, 2011).

Bölüm 3

YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın deseni, evren ve örneklem, veri toplama araçları ve veri toplama süreçlerinden bahsedilmiştir.

3.1 Araştırmanın Deseni

Bu araştırma, Kıbrıs'ın kuzeyindeki ilkokullarda kullanılan Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler ders kitaplarının cinsiyetçilik bağlamında analiz edilmesini ve sınıf öğretmenlerinin cinsiyetçilik algılarının araştırılmasını amaçlamaktadır. Öğretmenlerin cinsiyetçilik algılarının cinsiyet kimliği, yaş aralığı ve görev yapılan ilçe değişkenlerine göre saptanması amacıyla deneysel olmayan nicel araştırma desenlerinden olan betimsel araştırma deseni kullanılacaktır (Ekiz, 2015). Olayı olduğu gibi araştırıp var olan durumu belirlemeye çalışan, olay ve durumları ayrıntılı bir biçimde araştırıp önceki olay ve durumlarla ilişkisini inceleyen ve ne olduklarını betimlemeye çalışan araştırmalar betimsel araştırma olarak tanımlanmaktadır (Tanrıöğen, 2012). Bu çalışmada hem sosyal bilimlerde hem de eğitim alanında yapılan betimsel araştırmalarda yaygın olarak kullanılan yöntemlerin başında gelen (Ekiz, 2015; Büyüköztürk ve diğerleri, 2019) tarama (survey) yöntemi kullanılacaktır. Tarama araştırmaları bir konu ya da olaya ilişkin katılımcıların görüşlerinin ya da ilgi, beceri, tutum, algı gibi özelliklerinin belirlendiği ve genellikle diğer araştırmalara göre daha büyük örneklem üzerine yapılan araştırmalardır (akt. Büyüköztürk ve diğerleri, 2019; Fraenkel & Wallen, 2006).

Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler ders kitaplarının analizi için nitel içerik analizi yöntemi kullanılacaktır. İçerik analizi; amacı veriyi yorumlamak olan ve temeli kodlama yapmaya dayanan, üst düzey analiz kategorisinin altında yer alan bir yöntemdir (Ekiz, 2015; Yıldırım & Şimşek, 2018).

Anket yoluyla cinsiyetçilik algılarının saptanması araştırmanın nicel kısmını, kitap analizi ise nitel kısmını oluşturmaktadır. Veri analizi sürecinde nicel veri nitel verinin içine gömülerek yorumlanacağından bu araştırmanın deseni eşzamanlı paralel karma desendir (Creswell, 2014). Aynı zamanda üçgenleme olarak da bilinen bu modelde nitel ve nicel veriler eş zamanlı olarak ayrı ayrı toplanıp analiz edilmekle birlikte, veriler birbiriyle ilişkilidir ve yorumlanırken her iki sonuç birlikte kullanılır (Hesse-Biber, 2010).

3.2 Evren ve Örneklem

3.2.1 Evren

Araştırma sonuçlarından elde edilen bulguların genellenmek istenilen bütününe evren (akt. Ekiz, 2015; Karasar, 2000), ulaşılması daha kolay olan ve daha somut olan evrene ise çalışma evreni denir (Tanrıöğen, 2012, Bölüm 5, s.109). Araştırmanın çalışma evrenini Kıbrıs'ın kuzeyindeki devlet ilkokullarında görev yapmakta olan 729 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Sınıf öğretmenlerinin tercih edilmesinin sebebi araştırmanın nitel kısmıyla bağlantılı olarak Sosyal Bilgiler ve Hayat Bilgisi kitaplarını derslerinde kullanan, kitaplara hakim olan öğretmenlerle çalışılmak istenmesidir.

İçerik analizi yapmak amacıyla Kıbrıs'ın kuzeyindeki ilkokullarda 1. Sınıftan 5. Sınıfa kadar kullanılan tüm Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler kitapları kullanılacaktır. Toplumsal konuların en çok işlendiği dersler olduğu için bu iki ders seçilmiştir.

3.2.2 Örneklem

Araştırmanın örneklemini belirlerken seçkisiz (rastgele) örnekleme yöntemlerinden biri olan Basit Rastgele Örneklem Yöntemi kullanılmıştır (Ekiz, 2015). Bu yöntemde araştırma sürecine dahil olabilmek için eşit şansa sahip olan katılımcılar rastgele seçilir. Bu yöntemdeki önemli özelliklerden biri de bir bireyin diğer bireylerin seçimini etkilememesi ve temsili sağlamada diğer yöntemlere göre daha güçlü olmasıdır (akt. Büyüköztürk ve diğerleri, 2019; Creswell, 2014). Bu araştırmada bu özellikler sebebiyle basit rastgele örnekleme yönteminden yararlanılmıştır.

%95 güven düzeyi ve 0.05 anlamlılık aralığı baz alınarak örneklem 252 kişi olarak belirlenmiştir. Belirlenen örneklem kriterleri kapsamında 153'ü kadın, 103'ü erkek olmak üzere toplam 256 sınıf öğretmenine ulaşılmıştır.

3.3 Veri Toplama Araçları ve Veri Toplama Süreci

Araştırmanın bu bölümünde veri toplama araçları tanıtıldıktan sonra veri toplama sürecinden ve bu süreç boyunca dikkat edilen etik ilkelere bahsedilmiştir.

3.3.1 Veri Toplama Araçları

3.3.1.1 Demografik Bilgi Formu

Bu çalışmada katılımcıların demografik bilgilerini öğrenebilmek için demografik bilgi formu kullanılmıştır. Cinsiyetçilik algısı ölçeğinin analizinde kullanılmak üzere cinsiyet, yaş aralığı ve görev yapılan ilçe ile ilgili bilgi elde edilmiştir. Form çoktan seçmeli olacak şekilde toplam 3 sorudan oluşmaktadır (Bkz. EK A)

3.3.1.2 Cinsiyetçilik Algısı Ölçeği

Kıbrıs'ın kuzeyindeki devlet ilkokullarında çalışan sınıf öğretmenlerinin cinsiyetçilik algılarını ölçmek amacıyla "Cinsiyetçilik Algısı Ölçeği" kullanılmıştır (Bkz. EK B). Anket toplumsal yapıdaki cinsiyetçilik algısı, aile yapısındaki

cinsiyetçilik algısı, MEB uygulamalarındaki cinsiyetçilik algısı, okul ortamındaki cinsiyetçilik algısı, sınıf ortamındaki cinsiyetçilik algısı, kişisel inanç ve değerlere bağlı cinsiyetçilik algısı, ders kitaplarındaki cinsiyetçilik algısı olmak üzere 7 alt boyuttan ve 59 maddeden oluşmaktadır.

Kullanılan anketin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları anketi geliştiren araştırmacı tarafından yapılmıştır (Tezer Asan, 2006). Türkiye'nin Kocaeli ilinde görev yapmakta olan 58'i (%58) kadın, 42'si (%42) erkek olmak üzere 100 öğretmen ile yapılan geçerlik güvenirlik çalışmasında faktör analizi yapılmış ve ölçek yedi ana faktöre göre düzenlenmiştir. Faktör yükleri .40 ve .76 arasında değişmektedir. Ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlılık sayısı .63 olarak bulunmuştur. Kriter geçerliliğinin analizi amacıyla ise ölçek rastgele seçilen 50 öğretmene uygulanmış ve tüm sonuçlar ölçeğin yüksek düzeyde geçerlik ve güvenirliğe sahip olduğunu göstermiştir.

Ölçeğin 4, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 48, 49, 52, 57, 58 ve 59. maddelerinde ters kodlama yapılmıştır. Ölçek, Hiç Katılmıyorum (1), Az Katılıyorum (2), Orta Derecede Katılıyorum (3), Çoğunlukla Katılıyorum (4) ve Tamamen Katılıyorum (5) şeklinde derecelendirilmiştir.

Ölçeğin Kıbrıs'ın kuzeyindeki uygulanabilirliğine bakmak amacıyla bu araştırma kapsamında 7 boyutun ayrı ayrı ve tamamı olacak şekilde Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısına tekrar bakılmıştır. Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayıları sırasıyla toplumsal yapıdaki cinsiyetçilik algısı boyutu için .88, aile yapısındaki cinsiyetçilik algısı boyutu için .81, MEB uygulamalarındaki cinsiyetçilik algısı boyutu için .84, okul ortamındaki cinsiyetçilik algısı boyutu için .89, sınıf ortamındaki cinsiyetçilik algısı boyutu için .90, kişisel inanç ve değerlere bağlı

cinsiyetçilik algısı boyutu için .87, ders kitaplarındaki cinsiyetçilik algısı boyutu için .91 ve ölçeğin tümü için ise .91 olarak belirlenmiştir.

3.3.1.3 Ders Kitapları

Kıbrıs'ın Kuzeyindeki ilkokullarda kullanılan Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler kitaplarının cinsiyetçilik bağlamında analizinin yapılması amacıyla Hayat Bilgisi 1-1. Kitap (Taçman ve diğerleri, 2020a), Hayat Bilgisi 1-2.Kitap (Taçman ve diğerleri, 2020b), Hayat Bilgisi 2-1.Kitap (Taçman ve diğerleri, 2020c), Hayat Bilgisi 2-2.Kitap (Taçman ve diğerleri, 2020d), Hayat Bilgisi 3-1.Kitap (Taçman ve diğerleri, 2020e), Hayat Bilgisi 3-2.Kitap (Taçman ve diğerleri, 2020f), Hayat Bilgisi 3-3.Kitap (Taçman ve diğerleri, 2020g), Sosyal Bilgiler 4 (Üçışık Erbilen ve diğerleri, 2020a) ve Sosyal Bilgiler 5 (Üçışık Erbilen ve diğerleri, 2020b) olmak üzere KKTC Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Talim Terbiye Dairesi tarafından kullanılması uygun görülen 9 adet kitap incelenmiştir.

3.3.2 Çalışma Süresince Dikkate Alınan Etik İlkeler

Sosyal Bilimlerde kuramsal olarak ilk etik ilkeler Amerikan Psikoloji Derneği (APA) tarafından 1948 yılında oluşturulmuştur (Hesse-Biber, 2010). Araştırmacıların bilimsel çalışmalarını yaparken ortaya çıkabilecek etik sorunları önceden görmesi ve buna göre davranması gerekmektedir (akt. Creswell, 2014; Sieber, 1998). Buna bağlı olarak bu çalışmada verilerin toplanması, analiz edilmesi ve raporlanması, paylaşılması ve saklanması dikkat edilen etik ilkeler, Creswell'in (2014) derlediği etik ilkeler şemasına göre belirlenmiştir.

3.3.2.1 Verilerin Toplanma Aşamasında Dikkat Edilen Etik İlkeler

Araştırma öncesinde bir takım ilgili kurumlardan ve şahıslardan gerekli izinlerin alınması gerekmektedir (Ekiz, 2015). Bu bağlamda aşağıdaki izinler alınmıştır:

- 1) Anket sahibinden anketin kullanılması için izin alınmıştır (Bkz. Ek C).

- 2) Anketlerin öğretmenlere uygulanabilmesi için KKTC Milli Eğitim Bakanlığından gerekli izin alınmıştır (Bkz. Ek D).
- 3) Doğu Akdeniz Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kuruluna gerekli başvurular yapıp izin alınmıştır. (Bkz. Ek E)
- 4) Katılımcılara anketi doldurmadan önce Bilgilendirilmiş Onam Formu verilmiştir (Bkz. Ek F).

3.3.2.2 Verilerin Analizi Aşamasında Dikkat Edilen Etik İlkeler

Veri analizi yaparken katılımcıların özeline saygı gösterilmesi en önemli etik ilkelerden biridir (Creswell, 2014; Hesse-Biber, 2010). Bu bağlamda katılımcıların araştırmada kullanılacak verileri dışında hiçbir kişisel verisi alınmamış ve paylaşılmamıştır. Aynı zamanda veriler analiz edilirken tarafsız bir şekilde ele alınmıştır.

3.3.2.3 Verilerin Sunumu, Paylaşımı ve Saklanması Aşamasında Dikkat edilen Etik İlkeler

Verilerin sunulması aşamasında katılımcılardan elde edilen verilerin çarpıtılmadan yansıtılması ve bulguların açıkça paylaşılması önemli bir etik ilkedir (Creswell, 2014). Bu bağlamda elde edilen veriler açık bir şekilde paylaşılmış, sonuçlar elde edilen bulgular çerçevesinde tartışılmış ve tüm bunlar yapılırken kullanılan ifadeler kaynak gösterilerek yazılmıştır.

3.4 Verilerin Toplanması

Nicel verilerin toplanmasına 2021 Nisan ayında başlanmış ve anket öğretmenlerle internet üzerinden Google Forms yoluyla paylaşılmıştır. Eş zamanlı olarak kitaplar incelenmiş ve belirlenen kategorilere göre frekans tabloları oluşturulmuştur.

3.5 Verilerin Analizi

3.5.1 Nicel Verilerin Analizi

Demografik bilgi formu ve cinsiyetçilik algısı ölçeği ile toplanan veriler, SPSS 23 programı kullanarak çeşitli analizler yapılmıştır. Veri analizinden önce, verilerin normallik dağılımına bakılmıştır. Cinsiyetçilik Algısı Ölçeği'nin basıklık ve çarpıklık değerleri ± 2 arasında olduğu için verilerin normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir (Skewness = -.060, Kurtosis = -.005).

Normallik dağılımı karşılandığı için anketlerin analizi için parametrik testlerden olan t-Test ve ANOVA kullanılmıştır. İki farklı veri dağılımı ortalamasında istatistiksel olarak fark olup olmadığını anlayabilmek için t-Test, eğer ikiden fazla veri dağılımı varsa t-Test yerine ANOVA kullanılır (Elzey, 1985; Creswell, 2014; Ekiz, 2015; Can, 2020).

3.5.2 Nitel Verilerin Analizi

Kitap analizleri için nitel içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Aynı anda verilerin kodlanması ve kategorilerin oluşturulması süreciyle ilerleyen içerik analizi tekniği, analiz edilecek materyalin parçalarının kategorilere atanması ve materyalin yorumlanması esnasında kodlama çerçevesine bağlı kalınması gereken sistematik bir anlam tanımlama yöntemidir (Krippendorff, 2004; Schreier, 2012).

Bu çalışmada tüm kitaplar incelenerek cinsiyetçilik konusuna bağlı olarak kategoriler, alt kategoriler ve bu kategorilerin neye göre incelendiğinin detaylı açıklamasının olduğu kodlama şeması oluşturulmuş (Bkz. Ek G), daha sonra kodlama şemasından yararlanarak sonuçlar bölümünde yorumlanmak üzere frekans tabloları oluşturulmuştur.

Kategorilerin belirlenmesi süreci aşağıdaki gibidir;

1. Kitapların cinsiyetçilik konusuna göre incelenmesi

2. Kitaplardaki metin ve görsellerde toplumsal cinsiyetle bağlantılı ifadelerle göre kategorilerin oluşturulması
3. Kategorilerde daha detaylı incelenmesi gerektiği düşünölen birimlerin alt kategorilere ayrılması
4. Kategori ve alt kategorilere göre kitapların taranması
5. Elde edilen verilere göre kategorilerin yeniden şekillendirilmesi ve denenmesi
6. Kategorilerin son hali belli olduktan sonra her kategorinin açıklandığı kodlama şemasının oluşturulması
7. Kodlama şemasına göre frekans tablolarının doldurulması

Nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenirlik çalışmaları yapılırken iç geçerlik için inandırıcılık, dış geçerlik için ise aktarılabilirliğe bakılmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2018).

Bu araştırmada inandırıcılığı artırmak amacıyla araştırmacı çeşitlemesi yapılmıştır (Schreier, 2012). Veri analizi sürecinde araştırmacı ve tez yöneticisi ders kitaplarından elde edilen verileri farklı zaman ve yerlerde analiz etmiş ve belirledikleri kategori ve alt kategorileri karşılaştırıp ortak sonuçları kullanarak kategorilerin son halini belirlemişlerdir.

Dış güvenirlik için ise aktarılabilirliğin artırılması için ayrıntılı betimleme yöntemi kullanılmıştır (Schreier, 2012). Nitel araştırmalarda ayrıntılı betimleme yaparken elde edilen ham veriler doğrudan alıntılama yapılarak okuyucuya olduğu gibi aktarılır. Bu da sonuçların aktarılabilirliğinin artmasına sebep olur (Yıldırım & Şimşek, 2018).

Bölüm 4

BULGULAR

Araştırmanın bu kısmında, araştırma sorularına cevap bulmak amacıyla toplanan verilerin analizleri ve analizlere ait bulgular tablolar halinde sunulmuş ve anlatılmıştır. Sırasıyla araştırmaya katılan öğretmenlerin demografik bilgilerinin dağılımları, Cinsiyetçilik Algısı Ölçeği'nin betimsel analizleri, ölçeklerden alınan puanların yaş ve cinsiyet değişkenleri ile ilişkisi ve kitap analizlerinin kategorilere göre frekans tabloları verilmiştir.

4.1 Cinsiyetçilik Algısı Ölçeği'ne İlişkin Veriler

Bu bölümde katılımcıların demografik bilgileriyle ilgili veriler, Cinsiyetçilik Algısı Ölçeği'nin betimsel analizleri ve Cinsiyetçilik Algısı Ölçeği'nin yaş aralığı ve cinsiyet değişkenlerine göre analizlerinin sonuçları sunulmuştur.

4.1.1 Katılımcıların Demografik Bilgilerine İlişkin Veriler

Tablo 1: Kıbrıs'ın Kuzeyindeki İlkokullarda Görev Yapan Sınıf Öğretmenlerinin Cinsiyet ve Yaş Aralığı Değişkenlerine Göre Dağılımı

		N	Genel Dağılım %
Cinsiyet	Kadın	153	59.8
	Erkek	103	40.2
	Total	256	100.0
Yaş Aralığı	20-30	71	27.7
	31-40	110	43.0
	41-50	46	18.0
	51-60	29	11.3
	Total	256	100.0

Tablo 1’de katılımcıların cinsiyet ve yaş aralıklarına göre dağılımları verilmiştir. Katılımcıların %59.8’i (N=153) kadınlardan, %40.2’si ise (N=103) erkeklerden oluşmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin yaş dağılımlarına bakıldığı zaman; 20-30 yaş aralığındaki katılımcılar yaş dağılımının %27.7’sini (N=71), 31-40 yaş aralığındaki katılımcılar yaş dağılımının %43.0’ünü (N=110), 41-50 yaş aralığındaki katılımcılar yaş dağılımının %18.0’ini (N=46), 51-60 yaş aralığındaki katılımcılar ise yaş dağılımının %11.3’ünü (N=29) oluşturmaktadır.

4.1.2 Cinsiyetçilik Algısı Ölçeği’nin Betimsel Analizleri

Tablo 2: Cinsiyetçilik Algısı Ölçeği’ne Ait Betimsel Analiz Tablosu

	N	Min	Max	$\bar{X}$	ss
Toplumsal yapıdaki cinsiyetçilik algısı	256	11	55	32.77	9.760
Aile yapısındaki cinsiyetçilik algısı	256	5	25	8.95	4.581
MEB uygulamalarındaki cinsiyetçilik algısı	256	3	15	6.92	3.403
Okul ortamındaki cinsiyetçilik algısı	256	5	25	11.50	5.578
Sınıf ortamındaki cinsiyetçilik algısı	256	12	60	52.81	8.456
Kişisel inanç ve değerlere bağlı cinsiyetçilik algısı	256	17	65	58.21	7.918
Ders kitaplarındaki cinsiyetçilik algısı	256	14	50	32.65	10.000

Cinsiyetçilik Algısı Ölçeği’nin betimsel analizlerine Tablo 2’de yer verilmiştir. 11 maddeden oluşan toplumsal yapıdaki cinsiyetçilik algısı boyutunu ölçen maddelerden alınabilecek en yüksek puan 55.00, alınan en yüksek puan 55.00, katılımcıların puan ortalaması $\bar{X}$ =32.77’dir. 5 maddeden oluşan aile yapısındaki cinsiyetçilik algısı boyutunu ölçen maddelerden alınabilecek en yüksek puan 25.00, alınan en yüksek puan 25.00, katılımcıların puan ortalaması $\bar{X}$ =8.95’tir. 3 maddeden

oluşan MEB uygulamalarındaki cinsiyetçilik algısı boyutunu ölçen maddelerden alınabilecek en yüksek puan 15.00, alınan en yüksek puan 15.00, katılımcıların puan ortalaması $\bar{X}=6.92$ 'dir. 5 maddeden oluşan okul ortamındaki cinsiyetçilik algısı boyutunu ölçen maddelerden alınabilecek en yüksek puan 25.00, alınan en yüksek puan 25.00, katılımcıların puan ortalaması $\bar{X}=11.50$ 'dir. 12 maddeden oluşan sınıf ortamındaki cinsiyetçilik algısı boyutunu ölçen maddelerden alınabilecek en yüksek puan 60.00, alınan en yüksek puan 60.00, katılımcıların puan ortalaması $\bar{X}=52.81$ 'dir. 13 maddeden oluşan kişisel inanç ve değerlere bağlı cinsiyetçilik algısı boyutunu ölçen maddelerden alınabilecek en yüksek puan 65.00, alınan en yüksek puan 65.00, katılımcıların puan ortalaması $\bar{X}=58.21$ 'dir. 10 maddeden oluşan ders kitaplarındaki cinsiyetçilik algısı boyutunu ölçen maddelerden alınabilecek en yüksek puan 50.00, alınan en yüksek puan 50.00, katılımcıların puan ortalaması $\bar{X}=32.65$ 'tir.

4.1.3 Cinsiyetçilik Algısı Ölçeği'nin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi ile İlgili Bulgular

Bu bölümde Cinsiyetçilik Algısı Ölçeği'nin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi ile ilgili bulgulara yer verilmiştir. İlk olarak katılımcıların Cinsiyetçilik Algısı Ölçeği toplam ve alt boyut puanlarının cinsiyetlerine ilişkin t-testi tabloları, daha sonra yaş aralıklarına ilişkin ANOVA tabloları sunulmuştur.

Tablo 3: Katılımcıların Cinsiyetçilik Algısı Ölçeği Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Cinsiyetlerine Göre t-Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	ss	sd	t	p
Toplumsal yapıdaki cinsiyetçilik algısı	Kadın	153	34.16	9.737	254	2.80	0.005*
	Erkek	103	30.72	9.472			
Aile yapısındaki cinsiyetçilik algısı	Kadın	153	9.25	4.708	254	1.28	0.200
	Erkek	103	8.50	4.370			
MEB uygulamalarındaki cinsiyetçilik algısı	Kadın	153	7.42	3.420	254	2.92	0.004*
	Erkek	103	6.17	3.252			
Okul ortamındaki cinsiyetçilik algısı	Kadın	153	12.03	5.963	254	1.85	0.064
	Erkek	103	10.72	4.874			
Sınıf ortamındaki cinsiyetçilik algısı	Kadın	153	54.81	5.733	254	4.81	0.000*
	Erkek	103	49.83	10.716			
Kişisel inanç ve değerlere bağlı cinsiyetçilik algısı	Kadın	153	59.35	5.227	254	2.84	0.005*
	Erkek	103	56.52	10.545			
Ders kitaplarındaki cinsiyetçilik algısı	Kadın	153	33.24	10.514	254	1.14	0.253
	Erkek	103	31.78	9.164			
Cinsiyetçilik Algısı Toplam	Kadın	153	210.27	27.318	254	4.60	0.000*
	Erkek	103	194.25	27.180			

Katılımcıların Cinsiyetçilik Algısı Ölçeği puanlarının cinsiyetleri açısından incelenmesi ile ilgili sonuçlar Tablo 3'te sunulmuştur. Katılımcıların toplumsal yapıdaki cinsiyetçilik algısı puanları ($t(254)=2.80$, $p \leq .05$), MEB uygulamalarındaki cinsiyetçilik algısı puanları ($t(254)=2.92$, $p \leq .05$), sınıf ortamındaki cinsiyetçilik algısı puanları ($t(254)=4.81$, $p \leq .05$), kişisel inanç ve değerlere bağlı cinsiyetçilik algısı puanları ($t(254)=2.84$, $p \leq .05$) ve cinsiyetçilik algısı toplam puanları ($t(254)=4.60$, $p \leq .05$) cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık gösterirken, aile yapısındaki cinsiyetçilik algısı puanları ($t(254)=1.28$, $p > .05$), okul ortamındaki cinsiyetçilik algısı puanları ($t(254)=1.85$, $p > .05$) ve ders kitaplarındaki cinsiyetçilik algısı puanları ($t(254)=1.14$, $p > .05$) istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Kadınların toplumsal yapıdaki cinsiyetçilik algısı puanları ($\bar{X}=34.16$), MEB uygulamalarındaki cinsiyetçilik algısı puanları ($\bar{X}=7.42$), sınıf ortamındaki cinsiyetçilik algısı puanları ($\bar{X}=54.81$), kişisel inanç ve değerlere bağlı cinsiyetçilik

algısı puanları ($\bar{X}=59.35$) ve cinsiyetçilik algısı toplam puanları ($\bar{X}=210.27$) erkeklerin toplumsal yapıdaki cinsiyetçilik algısı puanlarından ($\bar{X}=30.72$), MEB uygulamalarındaki cinsiyetçilik algısı puanlarından ($\bar{X}=6.17$), sınıf ortamındaki cinsiyetçilik algısı puanlarından ($\bar{X}=49.83$), kişisel inanç ve değerlere bağlı cinsiyetçilik algısı puanlarından ($\bar{X}=56.52$) ve cinsiyetçilik algısı toplam puanları ($\bar{X}=194.25$) istatistiksel olarak anlamlı şekilde yüksektir.

Tablo 4: Katılımcıların Cinsiyetçilik Algısı Ölçeği Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Yaş Aralıklarına Göre ANOVA Sonuçları

		N	$\bar{X}$	ss	F	p
Toplumsal yapıdaki cinsiyetçilik algısı	20-30	71	34.69	9.37	4.87	.003 *
	31-40	110	33.69	9.30		
	41-50	46	31.00	10.03		
	51-60	29	27.41	10.05		
	Toplam	256	32.77	9.76		
Aile yapısındaki cinsiyetçilik algısı	20-30	71	8.76	4.27	.49	.688
	31-40	110	9.35	5.00		
	41-50	46	8.54	4.01		
	51-60	29	8.59	4.58		
	Toplam	256	8.95	4.58		
MEB uygulamalarındaki cinsiyetçilik algısı	20-30	71	7.25	3.41	1.38	.247
	31-40	110	7.09	3.37		
	41-50	46	6.70	3.45		
	51-60	29	5.83	3.32		
	Toplam	256	6.92	3.40		
Okul ortamındaki cinsiyetçilik algısı	20-30	71	11.35	5.43	1.86	.135
	31-40	110	12.35	5.69		
	41-50	46	10.41	5.50		
	51-60	29	10.38	5.32		
	Toplam	256	11.50	5.57		
Sınıf ortamındaki cinsiyetçilik algısı	20-30	71	51.51	12.00	1.18	.316
	31-40	110	52.76	6.93		
	41-50	46	54.35	5.87		
	51-60	29	53.72	6.25		
	Toplam	256	52.81	8.45		
Kişisel inanç ve değerlere bağlı cinsiyetçilik algısı	20-30	71	57.11	11.91	.75	.522
	31-40	110	58.60	5.84		
	41-50	46	58.26	5.01		
	51-60	29	59.38	6.14		
	Toplam	256	58.21	7.91		
Ders kitaplarındaki cinsiyetçilik algısı	20-30	71	33.45	9.22	1.83	.141
	31-40	110	33.65	10.18		
	41-50	46	30.76	10.54		
	51-60	29	29.86	9.81		
	Toplam	256	32.65	10.00		
Cinsiyetçilik Algısı Toplam	20-30	71	204.13	31.13	1.81	.145
	31-40	110	207.50	26.47		
	41-50	46	200.02	27.41		
	51-60	29	195.17	28.14		
	Toplam	256	203.82	28.32		

Katılımcıların Cinsiyetçilik Algısı Ölçeği toplam ve alt boyut puanlarının yaş aralıklarına göre ANOVA sonuçları Tablo 4'te verilmiştir. Analiz sonuçları, katılımcıların toplumsal yapıdaki cinsiyetçilik algısı puanlarının ($F(3, 252)=4.87$, $p<.05$) yaş aralıklarına göre farklılaştığını göstermektedir. Yapılan Shefe çoklu karşılaştırma testi sonucunda, anlamlı farkın 20-30 yaş aralığındaki katılımcıların puanları ($\bar{X}=34.69$) ile 51-60 yaş aralığındaki katılımcıların puanları ($\bar{X}=27.41$) arasında ve 31-40 yaş aralığındaki katılımcıların puanları ($\bar{X}=33.69$) ile 51-60 yaş aralığındaki katılımcıların puanları ($\bar{X}=27.41$) arasında olduğu görülmüştür. Katılımcıların toplumsal yapıdaki cinsiyetçilik algısı puanlarına bakıldığında, en yüksek puanı 20-30 yaş aralığındaki katılımcılar alırken ($\bar{X}=34.69$), onları sırasıyla 31-40 yaş aralığındaki katılımcılar ($\bar{X}=33.69$), 41-50 yaş aralığındaki katılımcılar ($\bar{X}=31.00$) ve son olarak en düşük puanla 51-60 yaş aralığındaki katılımcılar ($\bar{X}=27.41$) izlemiştir.

Analiz sonuçlarına göre, katılımcıların aile yapısındaki cinsiyetçilik algısı puanları ($F(3, 252)=0.49$, $p>.05$) yaş aralıklarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Katılımcıların aile yapısındaki cinsiyetçilik algısı puanlarına bakıldığında, en yüksek puanı 31-40 yaş aralığındaki katılımcılar alırken ($\bar{X}=9.35$), onları sırasıyla 20-30 yaş aralığındaki katılımcılar ($\bar{X}=8.76$), 51-60 yaş aralığındaki katılımcılar ($\bar{X}=8.59$) ve son olarak en düşük puanla 41-50 yaş aralığındaki katılımcılar ($\bar{X}=8.54$) izlemiştir.

Katılımcıların MEB uygulamalarındaki cinsiyetçilik algısı puanları ($F(3, 252)=1.38$, $p>.05$), yaş aralıklarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Katılımcıların MEB uygulamalarındaki cinsiyetçilik algısı puanlarına bakıldığında, en yüksek puanı 20-30 yaş aralığındaki katılımcılar alırken ($\bar{X}=7.25$), onları sırasıyla 31-40 yaş aralığındaki katılımcılar ($\bar{X}=7.09$), 41-50 yaş

aralığındaki katılımcılar ($\bar{X}=6.70$) ve son olarak en düşük puanla 51-60 yaş aralığındaki katılımcılar ($\bar{X}=5.83$) izlemiştir.

Yapılan analizlere göre, okul ortamındaki cinsiyetçilik algısı puanlarının ($F(3, 252)=1.86$, $p>.05$) yaş aralıklarına göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların okul ortamındaki cinsiyetçilik algısı puanları incelendiği zaman, en yüksek puanı 31-40 yaş aralığındaki katılımcıların aldığı ($\bar{X}=12.35$), bu grubu sırasıyla 20-30 yaş aralığındaki katılımcıların ($\bar{X}=11.35$), 41-50 yaş aralığındaki katılımcıların ($\bar{X}=10.41$) ve en düşük puanla 51-60 yaş aralığındaki katılımcıların ($\bar{X}=10.38$) izlediği görülmüştür.

Katılımcıların sınıf ortamındaki cinsiyetçilik algısı puanları ($F(3, 252)=1.18$, $p>.05$), yaş aralıklarına göre anlamlı bir fark göstermemektedir. Sınıf ortamındaki cinsiyetçilik algısı puanları en yüksek puan alan gruptan en düşük puan alan gruba doğru şu şekilde sıralanabilir; 41-50 yaş aralığındaki katılımcılar ($\bar{X}=54.35$), 51-60 yaş aralığındaki katılımcılar ($\bar{X}=53.72$), 31-40 yaş aralığındaki katılımcılar ($\bar{X}=52.76$) ve 20-30 yaş aralığındaki katılımcılar ($\bar{X}=51.51$).

Yapılan analizlerde, kişisel inanç ve değerlere bağlı cinsiyetçilik algısı puanlarının ($F(3, 252)=.75$, $p>.05$) katılımcıların yaş aralıklarına göre anlamlı bir fark göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Kişisel inanç ve değerlere bağlı cinsiyetçilik algısı puanları incelendiğinde, en yüksek puanı 51-60 yaş aralığındaki katılımcılar alırken ($\bar{X}=59.38$), bu grubu 31-40 yaş aralığındaki katılımcılar ($\bar{X}=58.60$), 41-50 yaş aralığındaki katılımcılar ($\bar{X}=58.26$) ve en düşük puanla 20-30 yaş aralığındaki katılımcılar ($\bar{X}=57.11$) izlemiştir.

Katılımcıların ders kitaplarındaki cinsiyetçilik algısı puanları ($F(3, 252)=1.84$, $p>.05$), katılımcıların yaş aralıklarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Katılımcıların ders kitaplarındaki cinsiyetçilik algısı puanlarına bakıldığında, 31-40

yaş aralığındaki katılımcılar en yüksek puanı alırken ($\bar{X}=33.65$), ardından 20-30 yaş aralığındaki katılımcılar ($\bar{X}=33.45$), 41-50 yaş aralığındaki katılımcılar ($\bar{X}=30.76$) ve 51-60 yaş aralığındaki katılımcılar ($\bar{X}=29.86$) gelmektedir.

Analiz sonuçlarına göre, katılımcıların cinsiyetçilik algısı toplam puanları ($F(3, 252)= 1.82, p>.05$), yaş aralıklarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. 31-40 yaş aralığındaki katılımcılar en yüksek puanı ($\bar{X}=207.50$), 20-30 yaş aralığındaki katılımcılar ikinci en yüksek puanı ($\bar{X}=204.13$), 41-50 yaş aralığındaki katılımcılar üçüncü en yüksek puanı ($\bar{X}=200.02$) ve 51-60 yaş aralığındaki katılımcılar en düşük puanı ($\bar{X}=195.17$) almışlardır.

4.2 Kitap Analizlerine İlişkin Veriler

Bu bölümde Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler kitaplarındaki metin ve görsellerin cinsiyet temsili, meslekler, kişilik özellikleri, ev içindeki roller ve görevler ve aktiviteler kategorilerine göre frekans dağılımları sunulmuştur.

4.2.1 Hayat Bilgisi Ders Kitaplarına İlişkin Veriler

Tablo 5: Hayat Bilgisi Ders Kitaplarındaki Görsellerde ve Metinlerde Geçen Kadın ve Erkek Figürlerin Cinsiyet Temsili Kategorisine Göre Frekans Dağılımları

	Cinsiyet	N	Genel Dağılım %
Görsellerdeki Cinsiyet Temsili	Kadın	756	41.36
	Erkek	1072	58.64
	Toplam	1828	100.00
Metinlerdeki Cinsiyet Temsili	Kadın	138	49.81
	Erkek	139	50.19
	Toplam	277	100.00

Hayat Bilgisi ders kitaplarındaki görsellerde ve metinlerde geçen kadın ve erkek figürlerin cinsiyet temsili kategorisine göre frekans dağılımları Tablo 5’te verilmiştir. Metinlerdeki cinsiyet temsiline bakıldığında %49.81’inin kadın (N=138),

%50.19'unun erkek (N=139) olduğu görülmüştür. Görsellerdeki cinsiyet temsili incelendiğinde figürlerin %41.36'sının kadın (N=756), %58.64'ünün ise erkek (N=1072) olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 6: Hayat Bilgisi Ders Kitaplarındaki Görsellerde Geçen Kadın ve Erkek Figürlerin Aile İçi Roller ve Görevler Kategorisine Göre Frekans Dağılımları

	N			Frekans Dağılımı %		
	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam
Bulaşık yıkamak	2	-	2	100.00	-	100.00
Temizlik yapmak	2	1	3	66.67	33.33	100.00
Ütü yapmak	2	1	3	66.67	33.33	100.00
Sofra kurmak	4	2	6	66.67	33.33	100.00
Bahçeyle uğraşmak	-	3	3	0.00	100.00	100.00
Araba yıkamak	-	1	1	0.00	100.00	100.00
Ebeveyn rolünde olmak	30	22	52	57.69	42.31	100.00
Çocuk bakımı	16	1	17	94.12	5.88	100.00
Anneye yardım etmek	5	-	5	100.00	-	100.00
Babaya yardım etmek	-	2	2	-	100.00	100.00

Tablo 6'da Hayat Bilgisi ders kitaplarındaki görsellerde geçen kadın ve erkek figürlerin aile içi roller ve görevler kategorisine göre frekans dağılımları verilmiştir. Görsellerde bulaşık yıkarken resmedilen figürlerin tamamı kadındır (N=2). Temizlik yapan 3 figürün %66.67'si kadın (N=2), %33.33'ü erkek (N=1), ütü yapan 3 figürün %66.67'si kadın (N=2), %33.33'ü erkektir (N=1). Sofra kurarken resmedilen figürlerin %66.67'si kadinken (N=4), %33.33'ünün erkek (N=2) olduğu gözlemlenmiştir. Bahçeyle uğraştığı görülen figürlerin tamamı erkektir (N=3). Araba yıkayan yalnızca 1 erkek figür olduğu gözlemlenmiştir. Ebeveyn rolünde olan 52 figürün %57.69'u kadın (N=30), %42.31'i erkektir (N=22). Çocuk bakımı ile uğraşan figürlerin %94.12'si kadın (N=16), %5.88'i erkek (N=1) olarak

resmedilmiştir. Anneye yardım edenlerin tamamı kadın (N=5), babaya yardım edenlerin tamamı erkektir (N=2).

Tablo 7: Hayat Bilgisi Ders Kitaplarındaki Metinlerde Geçen Kadın ve Erkek Figürlerin Aile İçi Roller ve Görevler Kategorisine Göre Frekans Dağılımları

	N			Frekans Dağılımı %		
	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam
Yemek pişirmek	13	1	14	92.86	7.14	100.00
Bulaşık yıkamak	2	1	3	66.67	33.33	100.00
Temizlik yapmak	5	1	6	83.33	16.67	100.00
Ütü yapmak	1	-	1	100.00	-	100.00
Tamirat	-	2	2	0.00	100.00	100.00
Fatura ödemek	-	2	2	0.00	100.00	100.00
Market alışverişine göndermek	6	-	6	100.00	-	100.00
Para kazanmak	2	5	7	28.57	72.43	100.00
Bahçeyle uğraşmak	-	1	1	0.00	100.00	100.00
Araba yıkamak	-	3	3	0.00	100.00	100.00
Çamaşır yıkamak	1	-	1	100.00	-	100.00
Ebeveyn rolünde olmak	50	18	68	73.53	26.47	100.00
Çocuk bakımı	18	3	21	85.71	14.29	100.00
Anneye yardım etmek	3	-	3	100.00	-	100.00
Babaya yardım etmek	-	3	3	0.00	100.00	100.00

Tablo 7’de Hayat Bilgisi ders kitaplarındaki metinlerde geçen kadın ve erkek figürlerin aile içi roller ve görevler kategorisine göre frekans dağılımları verilmiştir. Metinlerde yemek pişiren figürlerden %92.86’sı kadın (N=13), %7.14’ü erkektir (N=1). Bulaşık yıkadığı ifade edilen 3 figürden 2’si kadın (%66.67), 1 tanesi erkektir (%33.33). Temizlik yaptığı ifade edilen 6 kişinin %83.33’ü kadın olmakla birlikte (N=5), erkekler toplamın %16.67’sini oluşturmaktadır (N=1). Metinlerde ütü yapan yalnızca 1 adet kadın figür geçmektedir. Tamirat yapanların (N=2) ve fatura ödeyenlerin (N=2) tamamı erkektir. Metinlerde çocuğunu market alışverişine

gönderen 6 figürün tamamı kadındır. Metinlerde para kazanma görevi atanan 7 figürün %28.57'si kadın (N=2), %72.43'ü erkektir (N=5). Bahçeyle uğraşan yalnızca 1 erkek figür olmakla birlikte, araba yıkayanların tamamı erkek (N=3), çamaşır yıkayanların tamamı ise kadındır (N=1). Metinlerde ebeveyn rolünde olan 68 figürün %73.53'ü kadın (N=50), %26.47'si erkektir (N=18). Çocuk bakımı ile uğraşan 18 kadına karşılık (%85.71) 3 erkek vardır (%14.29). Anneye yardım edenlerin tamamı kadın (N=3), babaya yardım edenlerin tamamı erkektir (N=3).

Tablo 8: Hayat Bilgisi Ders Kitaplarındaki Görsellerde Geçen Kadın ve Erkek Figürlerin Meslekler Kategorisine Göre Frekans Dağılımları

		N			Genel Dağılım %		
		Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam
Sağlık	Doktor	3	11	14	21.43	78.57	100.00
	Hemşire	5	-	5	100.00	-	100.00
	Eczacı	1	2	3	33.33	66.67	100.00
	Veteriner	-	1	1	-	100.00	100.00
	Toplam	9	14	23	39.13	60.87	100.00
Eğitim	Öğretmen	13	2	15	86.67	13.33	100.00
	Toplam	13	2	15	86.67	13.33	100.00
Ulaşım	Şoför	-	3	3	-	100.00	100.00
	Kaptan	-	1	1	-	100.00	100.00
	Pilot	-	1	1	-	100.00	100.00
	Kabin Görevlisi	1	-	1	100.00	-	100.00
	Toplam	1	5	6	16.67	83.33	100.00
Tarım	Bahçıvan	-	3	3	-	100.00	100.00
	Çiftçi	-	3	3	-	100.00	100.00
	Toplam	-	6	6	-	100.00	100.00
Güvenlik	İtfaiyeci	1	7	8	12.5	87.5	100.00
	Polis	-	8	8	-	100.00	100.00
	Sivil Savunma Görevlisi	-	13	13	-	100.00	100.00
	Asker	-	2	2	-	100.00	100.00
	Toplam	1	30	31	3.23	96.77	100.00
Sanat	Müzisyen	1	-	1	100.00	-	100.00
	Ressam	-	4	4	-	100.00	100.00
	Tiyatro Oyuncusu	1	1	2	50.00	50.00	100.00
	Fotoğrafçı	-	2	2	-	100.00	100.00
	Toplam	2	7	9	22.22	77.78	100.00

İnşaat	İnşaat Mühendisi	-	1	1	-	100.00	100.00
	İnşaat İşçisi	-	1	1	-	100.00	100.00
	Kaynakçı	-	1	1	-	100.00	100.00
	Toplam	-	3	3	-	100.00	100.00
Spor	Futbolcu	-	5	5	-	100.00	100.00
	Sörfçü	-	3	3	-	100.00	100.00
	Atlet	-	2	2	-	100.00	100.00
	Basketbolcu	-	1	1	-	100.00	100.00
	Toplam	-	11	11	-	100.00	100.00
Esnaf	Fırıncı	-	1	1	-	100.00	100.00
	Bakkal	-	1	1	-	100.00	100.00
	Kasap	-	2	2	-	100.00	100.00
	Simitçi	-	2	2	-	100.00	100.00
	Manav	-	2	2	-	100.00	100.00
	Nalbant	-	1	1	-	100.00	100.00
	Ayakkabı Boyacısı	-	1	1	-	100.00	100.00
	Kuaför	-	2	2	-	100.00	100.00
	Tamirci	-	2	2	-	100.00	100.00
	Toplam	-	14	14	-	100.00	100.00
Hizmet	Kantin Görevlisi	1	-	1	100.00	-	100.00
	Yemekhane Görevlisi	1	-	1	100.00	-	100.00
	Aşçı	1	1	2	50.00	50.00	100.00
	Garson	-	1	1	-	100.00	100.00
	Bankacı	-	1	1	-	100.00	100.00
	Postacı	-	1	1	-	100.00	100.00
	Toplam	3	4	7	42.86	47.14	100.00
Bilim	Bilim İnsanı	1	1	2	50.00	50.00	100.00
	Astronot	-	2	2	-	100.00	100.00
	Toplam	1	3	4	25.00	75.00	100.00
Edebiyat	Yazar	-	2	2	-	100.00	100.00
	Toplam	-	2	2	-	100.00	100.00
Diğer	Sekreter	1	-	1	100.00	-	100.00
	Hava Durumu Spikeri	1	-	1	100.00	-	100.00
	Toplam	2	-	2	100.00	-	100.00

Hayat Bilgisi ders kitaplarındaki görsellerde geçen kadın ve erkek figürlerin meslekler kategorisine göre frekans dağılımları Tablo 8’de verilmiştir. Sağlık alt kategorisine bakıldığında 14 doktorun %21.43’ü kadın (N=3), %78.57’si erkek

(N=11), hemşirelerin tamamı kadın (N=5), eczacıların %33.33'ü kadın (N=1), %66.67'si erkek (N=2), veterinerlerin tamamı ise erkektir (N=1). Sağlık sektöründe bulunan toplam 23 figürün %39.13'ü kadın (N=9), %60.87'si ise erkektir (N=14).

Eğitim alt kategorisinde bulunan öğretimlik mesleğini temsil eden 15 figürün %86.67'si kadın (N=13), %13.33'ü erkektir (N=2).

Ulaşım alt kategorisini incelediğimiz zaman şoför (N=3), kaptan (N=1) ve pilot (N=1) olarak görünen figürlerin tamamı erkek, kabin görevlisi olarak görünen 1 figür ise kadındır. Bu alt kategoride bulunan toplam 6 figürün 16.67'si (N=1) kadın, %83.33'ü erkektir (N=5).

Tarım alt kategorisine ait iki adet meslek bulunmaktadır. Bahçıvanlık mesleğini icra eden 3 adet, çiftçilik mesleğini icra eden 3 adet figür bulunmaktadır ve tamamı erkektir. Bu alt kategoride bulunan toplam 6 figürün %100.00'ü erkektir.

Güvenlik alt kategorisinde itfaiyeci, polis, sivil savunma görevlisi ve asker olmak üzere 4 adet meslek görölmüştür. 8 adet itfaiyecinin %12.5'i kadın (N=1), %87.5'i erkektir (N=7). Polislerin (N=8), sivil savunma görevlilerinin (N=13) ve askerlerin (N=2) tamamı erkektir. Bu alt kategoride bulunan toplam 31 adet figürün %3.23'ü kadın (N=1), %86.77'si erkektir (N=30).

Sanat alt kategorisinde müzisyen, ressam, tiyatro oyuncusu ve fotoğrafçı olmak üzere toplam 4 adet meslek bulunmaktadır. Müzisyenlerin tamamı kadın (N=1), ressamların tamamı erkek (N=4), tiyatro oyuncularının %50.00'si kadın (N=1), %50.00'si erkek (N=1), fotoğrafçıların ise tamamı erkektir (N=2). Bu alt kategoride bulunan 9 adet figürün %22.22'si kadın (N=2), %77.78'i erkektir (N=7).

İnşaat alt kategorisine ait mesleklerin tamamı erkektir. Bu alt kategoriye yerleştirilen meslekler inşaat mühendisi (N=1), inşaat işçisi (N=1) ve kaynakçıdır (N=1).

Spor alt kategorisinde futbolcu (N=5), sörfçü (N=3), atlet (N=2) ve basketbolcu (N=1) olmak üzere toplam 4 adet meslek vardır. Bu alt kategoriye ait toplam 11 figürün tamamı erkektir.

Esnaf alt kategorisinde fırıncı (N=1), bakkal (N=1), kasap (N=2), simitçi (N=2), manav (N=2), nalbant (N=1), ayakkabı boyacısı (N=1), kuaför (N=2) ve tamirci (N=2) olmak üzere toplam 9 adet meslek bulunmaktadır. Bu alt kategoriye ait toplam 14 adet figürün tamamı erkektir.

Hizmet alt kategorisinde bulunan kantin görevlisi (N=1) ve yemekhane görevlisi (N=1) mesleklerine ait figürlerin tamamı kadındır. Aşçı olarak görülen 2 figürün %50.00'si kadın (N=1), %50.00'si erkektir (N=1). Garson (N=1), bankacı (N=1) ve postacı (N=1) figürlerinin tamamı erkektir. Bu alt kategoriye ait toplam 7 figürün %42.86'sı kadın (N=3), %47.14'ü erkektir (N=4).

Bilim alt kategorisinde bulunan bilim insanı mesleğine ait 2 figürün %50.00'si kadın (N=1), %50.00'si erkektir (N=1). Astronotların tamamı (N=2) erkektir. Bu alt kategoriye ait 4 figürün %25.00'i kadın (N=1), %75.00'i erkektir (N=3)

Edebiyat alt kategorisine ait tek meslek yazarlıktır. Bu meslekle resmedilen figürlerin tamamı erkektir (N=2).

Diğer alt kategorisinde sekreter (N=1) ve hava durumu spikeri (N=1) olmak üzere toplam 2 adet meslek vardır ve tamamı kadındır.

Tablo 9: Hayat Bilgisi Ders Kitaplarındaki Metinlerde Geçen Kadın ve Erkek Figürlerin Meslekler Kategorisine Göre Frekans Dağılımları

		N			Genel Dağılım %		
		Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam
Sağlık	Doktor	-	3	3		100.00	100.00
	Hemşire	1	-	1	100.00	-	100.00
	Veteriner	1	-	1	100.00	-	100.00
	Toplam	2	3	5	40.00	60.00	100.00
Eğitim	Öğretmen	2	-	2	100.00	-	100.00
	Toplam	2	-	2	100.00	-	100.00
Tarım	Bahçıvan	-	3	3	-	100.00	100.00
	Çiftçi	-	3	3	-	100.00	100.00
	Toplam	-	6	6	-	100.00	100.00
Güvenlik	İtfaiyeci	-	1	1	-	100.00	100.00
	Polis	-	2	2	-	100.00	100.00
	Asker	-	2	2	-	100.00	100.00
	Toplam	-	5	5	-	100.00	100.00
Spor	Futbolcu	-	1	1	-	100.00	100.00
	Basketbolcu	-	1	1	-	100.00	100.00
	Toplam	-	2	2	-	100.00	100.00
Esnaf	Manav	-	2	2	-	100.00	100.00
	Bakkal	-	1	1	-	100.00	100.00
	Kuaför	-	1	1	-	100.00	100.00
	Toplam	-	4	4	-	100.00	100.00
Bilim	Bilim İnsanı	1	-	1	100.00	-	100.00
	Astronot	-	1	1	-	100.00	100.00
	Toplam	1	1	2	50.00	50.00	100.00
Edebiyat	Yazar	-	1	1	-	100.00	100.00
	Toplam	-	1	1	-	100.00	100.00
Diğer	Sekreter	1	-	1	100.00	-	100.00
	Toplam	1	-	1	100.00	-	100.00

Hayat Bilgisi ders kitaplarındaki metinlerde geçen kadın ve erkek figürlerin meslekler kategorisine göre frekans dağılımları Tablo 9’da sunulmuştur. Sağlık alt kategorisine ait doktor (N=3), hemşire (N=1) ve veteriner (N=1) olmak üzere 3 adet meslek vardır. Doktorların tamamı erkek, hemşire ve veterinerlerin tamamı kadındır.

Bu alt kategoride bulunan mesleklerin %40.00'ını kadınlar (N=2), %60.00'ını erkekler (N=3) yapmaktadır.

Eğitim alt kategorisine ait tek meslek öğretmenliktir. Metinlerde geçen öğretmenlerin tamamı kadındır (N=2).

Tarım alt kategorisinde bahçıvan ve çiftçi olmak üzere iki adet meslek bulunmuştur. Bahçıvanların (N=3) ve çiftçilerin (N=3) tamamı erkektir.

Güvenlik alt kategorisinde itfaiyeci (N=1), polis (N=2) ve asker (N=2) olmak üzere 3 adet meslek görülmektedir. Bu alt kategoriye ait meslekleri yaptığı ifade edilen figürlerin tamamı erkektir.

Spor alt kategorisine ait olan futbolcu (N=1) ve basketbolcu (N=1) mesleklerinin tamamı erkek figürler tarafından temsil edilmektedir.

Esnaf alt kategorisinde manav (N=2), bakkal (N=1) ve kafaör (N=1) olmak üzere 3 adet meslek bulunmaktadır ve metinlerde bu meslekleri yapan figürlerin tamamı erkektir.

Bilim alt kategorisinde bilim insanı ve astronot olmak üzere 2 adet meslek bulunmaktadır. Bilim insanı olarak görülen figür kadın (N=1), astronot olarak görülen figür erkektir (N=1). Bu alt kategoriye ait mesleklerin %50.00'si kadınlar (N=1), %50.00'si erkekler (N=1) tarafından yapılmaktadır.

Edebiyat alt kategorisindeki tek meslek olan yazarlığı yaptığı ifade edilen tek figür erkektir (N=1).

Diğer alt kategorisinde bulunan tek meslek sekreterliktir ve bu mesleği yaptığı ifade edilen figür kadındır (N=1).

Tablo 10: Hayat Bilgisi Ders Kitaplarındaki Görsellerde Geçen Kadın ve Erkek Figürlerin Kişilik Özellikleri Kategorisine Göre Frekans Dağılımları

	N			Genel Dağılım %		
	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam
Kibar	2	2	4	50.00	50.00	100.00
Kaba	1	3	4	25.00	75.00	100.00
Hareketli	-	5	5	-	100.00	100.00
Kurallara uyan	12	11	23	52.17	47.83	100.00
Kurallara uymayan	5	18	23	21.74	78.26	100.00
Tehlikeli şeyler yapan	11	28	39	28.21	71.79	100.00
Yardımsever	4	2	6	66.67	33.33	100.00
Cesur	-	1	1	-	100.00	100.00
Oyunbozan	-	2	2	-	100.00	100.00
Zarar veren	1	4	5	20.00	80.00	100.00
Sorumluluk sahibi	6	4	10	60.00	40.00	100.00
Sorumsuz	4	7	11	36.36	63.64	100.00
Kavgacı	-	2	2	-	100.00	100.00
Duyarlı	3	3	6	50.00	50.00	100.00
Duyarsız	1	3	4	25.00	75.00	100.00
Zorba	3	7	10	30.00	70.00	100.00
Lider	-	1	1	-	100.00	100.00
Duygusal	3	1	4	75.00	25.00	100.00
Hakkını arayan/Kendini koruyan	1	3	4	25.00	75.00	100.00

Tablo 10’da Hayat Bilgisi ders kitaplarındaki görsellerde geçen kadın ve erkek figürlerin kişilik özellikleri kategorisine göre frekans dağılımları verilmiştir. Kibar olduğu görülen figürlerin %50.00’si kadın (N=2), %50.00’si erkek (N=2) iken, kaba olduğu görülenlerin %25.00’i kadın (N=1), %75.00’i erkektir (N=3). Kurallara uyan 23 figürün %52.17’si kadın (N=12), %47.83’ü erkek (N=11), kurallara uymayan 23 figürün ise %21.74’ü kadın (N=5), %78.26’sı erkektir (N=18). Tehlikeli şeyler yaptığı görülen 39 figürün %28.21’i kadın (N=11), %71.79’u erkektir (N=28). Yardımsever figürlerin % 66.67’sinin kadın (N=4), %33.33’ünün ise erkek (N=2) olduğu görülmüştür. Cesur olduğu görülen tek figür erkektir (N=1). Oyunbozanlık

özelliği gösteren figürlerin tamamı erkektir (N=2). Etrafına zarar veren figürlerin %20.00'si kadın iken (N=1), %80.00'i erkektir (N=4). Sorumluluk sahibi figürlerin %60.00'mın kadın (N=6), %40.00'mın erkek (N=4) olduğu gözlemlenirken, sorumsuz figürlerin %36.36'sı kadın (N=4), %63.64'ü erkektir (N=7). Kavgacı figürlerin tamamının erkek olduğu görölmüştür (N=2). Duyarlı figürlerin %50.00'si kadın (N=3), %50.00'si erkek (N=3), duyarsız figürlerin ise %25.00'i kadın (N=1), %75.00'i erkektir (N=3). Zorbalık yapan 10 figürün %30.00'u kadın (N=3), %70.00'i erkektir (N=7). Lider olarak görülen tek figür erkektir (N=1). Duygusal olduğu görülen figürlerin %75.00'i kadın iken (N=3), %25.00'inin erkek (N=1) olduğu görölmüştür. Hakkını arayan/kendini koruyan 4 figürün %25.00', kadın (N=1), %75.00'i erkektir (N=3).

Tablo 11: Hayat Bilgisi Ders Kitaplarındaki Metinlerde Geçen Kadın ve Erkek Figürlerin Kişilik Özellikleri Kategorisine Göre Frekans Dağılımları

	N			Genel Dağılım %		
	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam
Kibar	3	1	4	75.00	25.00	100.00
Kaba	1	4	5	20.00	80.00	100.00
Hareketli	1	2	3	33.33	66.67	100.00
Sakin	2	-	2	100.00	-	100.00
Çekingen	-	2	2	-	100.00	100.00
Atılgan	-	1	1	-	100.00	100.00
Kurallara uyan	2	-	2	100.00	-	100.00
Kurallara uymayan	2	4	6	33.33	66.67	100.00
Tehlikeli şeyler yapan	1	9	10	10.00	90.00	100.00
Yardımsaver	3	3	6	50.00	50.00	100.00
Cesur	-	1	1	-	100.00	100.00
Oyunbozan	1	2	3	33.33	66.67	100.00
Zarar veren	2	5	7	28.57	71.43	100.00
Sorumluluk sahibi	8	9	17	47.06	52.94	100.00
Sorumsuz	10	17	27	37.04	62.96	100.00
Yalan söyleyen	2	6	8	25.00	75.00	100.00
Dürüst	-	2	2	-	100.00	100.00
Kavgacı	1	5	6	16.67	83.33	100.00
Tutumlu	3	2	5	60.00	40.00	100.00
Duyarsız	1	1	2	50.00	50.00	100.00
Duyarlı	4	5	9	44.44	55.56	100.00
Zorba	1	-	1	100.00	-	100.00
Lider	-	2	2	-	100.00	100.00
Duygusal	3	1	4	75.00	25.00	100.00
Sözünde durmayan	-	4	4	-	100.00	100.00
Otoriter	-	2	2	-	100.00	100.00
Hakkını arayan/Kendini koruyan	3	9	12	25.00	75.00	100.00
Açık sözlü	-	2	2	-	100.00	100.00

Tablo 11’de Hayat Bilgisi ders kitaplarındaki metinlerde geçen kadın ve erkek figürlerin kişilik özellikleri kategorisine göre frekans dağılımları verilmiştir. Metinlerde kibarlık özelliği taşıyan figürlerin %75.00’i kadın (N=3), %25.00’i erkek

(N=1), buna karşılık kabalık özelliği gösteren figürlerin %20.00'si kadın (N=1), %80.00'i erkektir (N=4). Metinlerde geçen hareketli figürlerin %33.33'ü kadın (N=1), %66.67'si erkek (N=2), buna karşılık sakın figürlerin tamamı kadındır (N=2). Çekingen (N=2) ve atılğan (N=1) figürlerin tamamı erkektir. Kurallara uyan figürlerin tamamı kadın (N=2), buna karşılık kurallara uymayanların %33.33'ü kadın (N=2), %66.67'si erkektir (N=4). Tehlikeli şeyler yaptığı belirtilen 10 figürün %10.00'u kadın (N=1), %90.00'ı erkektir (N=9). Yardımsever 6 figürün %50.00'si kadın (N=3), %50.00'si erkektir (N=3). Cesur olduğu belirtilen 1 figür erkektir. Oyunbozan 3 figürün %33.33'ü kadın (N=1), %66.67'si erkektir (N=2). Etrafına zarar veren 7 figürün %28.57'si kadinken (N=2), %71.43'ünün erkek (N=5) olduğu görülmüştür. Sorumluluk sahibi 17 figürün %47.06'sinin kadın (N=8), %52.96'sinin erkek (N=9) olduğu bulgusuna ulaşılırken, sorumsuz 27 figürden %37.04'ünün kadın (N=10), %62.96'sinin erkek (N=17) olduğu gözlemlenmiştir. Yalan söyleyen 8 figürün %25.00'i kadın (N=2), %75.00'i erkektir (N=6). Dürüst figürlerin tamamı erkektir (N=2). Kavgacı figürlerden %16.67'sinin kadın (N=1), %83.33'ünün ise erkek (N=5) olduğu görülmüştür. Tutumlu figürlerin 60.00'ı kadın (N=3), %40.00'ı erkektir (N=2). Duyarsız 2 figürün %50.00'si kadın (N=2), %50.00'si erkek (N=2), buna karşılık duyarlı 9 figürün %44.44'ü kadın (N=4), %55.56'sı erkektir (N=5). Zorba figürlerin tamamı kadın (N=1), lider figürlerin tamamı erkektir (N=2). Duygusal figürlerin %75.00'i kadın (N=3), %25.00'i erkektir (N=1). Sözünde durmayan (N=4) ve otoriter (N=2) figürlerin tamamı erkektir. Hakkını arayan/kendini koruyan 12 figürün %75.00'i kadın (N=9), %25.00'i erkek (N=3), açık sözlü figürlerin tamamı erkektir (N=2).

Tablo 12: Hayat Bilgisi Ders Kitaplarındaki Görsellerde Geçen Kadın ve Erkek Figürlerin Aktiviteler Kategorisine Göre Frekans Dağılımları

	N			Genel Dağılım %		
	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam
Kitap okumak	3	2	5	60.00	40.00	100.00
Resim yapmak	5	8	13	38.46	61.54	100.00
Ders çalışmak	4	3	7	57.14	42.86	100.00
İp atlamak	6	1	7	85.71	14.29	100.00
Bilgisayar oynamak	3	8	11	27.27	72.73	100.00
Bisiklet sürmek	5	8	13	38.46	61.54	100.00
Gitar çalmak	1	1	2	50.00	50.00	100.00
Çiçek ekmek	3	1	4	75.00	25.00	100.00
Fotoğraf çekmek	-	3	3	-	100.00	100.00
İzcilik	1	1	2	50.00	50.00	100.00
Oyuncak arabayla oynamak	-	5	5	-	100.00	100.00
Oyuncak ayı ile oynamak	2	1	3	66.67	33.33	100.00
Satranç	-	3	3	-	100.00	100.00
Keman çalmak	-	1	1	-	100.00	100.00
Tenis oynamak	1	1	2	50.00	50.00	100.00
Şarkı söylemek	1	-	1	100.00	-	100.00
Basketbol oynamak	-	1	1	-	100.00	100.00
Futbol oynamak	-	38	38	-	100.00	100.00
Dans etmek	1	1	2	50.00	50.00	100.00
Sokakta oyun oynamak	18	32	50	36.00	64.00	100.00
Legolarla oynamak	-	2	2	-	100.00	100.00
Atletizm	-	6	6	-	100.00	100.00
Voleybol oynamak	1	-	1	100.00	-	100.00
Uçurtma uçurmak	3	5	8	37.5	62.5	100.00

Hayat Bilgisi ders kitaplarındaki görsellerde geçen kadın ve erkek figürlerin aktiviteler kategorisine göre frekans dağılımları Tablo 12’de verilmiştir. Kitap okuyan 5 figürün %60.00’ı kadın (N=3), %40.00’ı erkektir (N=2). Resim yapan 13 figürün %38.46’sının kadın (N=5), %61.54’ünün erkek (N=8) olduğu görülmüştür. Ders çalışan 7 figürün %57.14’ünün kadın (N=4), %42.86’sının erkek (N=3) olduğu sonucuna varılmıştır. İp atlayanların %85.71’i kadın (N=6), %14.29’u erkektir.

Bilgisayar oynadığı görülen 11 figürün %27.27'sinin kadın (N=3) olduğu, %72.73'ünün ise erkek (N=8) olduğu görülmüştür. Bisiklet süren 13 figürün %38.46'sı kadın (N=5), %61.54'ü erkektir (N=8). Gitar çalanların %50.00'si kadın (N=1), %50.00'si erkektir (N=1). Çiçek ektiği görülen 4 figürün %75.00'i kadın (N=3), %25.00'i erkektir (N=1). Fotoğraf çeken figürlerin tamamı erkektir (N=3). İzcilik yapanların %50.00'si kadın iken (N=1), %50.00'sinin erkek olduğu görülmüştür (N=1). Oyuncak arabayla oynayan figürlerin tamamı erkektir (N=5). Oyuncak ayı oynayan figürlerin ise %66.6'si kadın (N=2), %33.33'ü erkektir (N=1). Satranç oynayan (N=3) ve keman çalan (N=1) figürlerin tamamı erkektir. Tenis oynayan figürlerin %50.00'si kadın (N=1), %50.00'si erkek (N=1) iken, şarkı söyleyenlerin tamamı kadındır (N=1). Basketbol (N=1) ve futbol (N=38) oynayanların tamamı erkektir. Dans ettiği görülen figürlerin %50.00'si kadın (N=1), %50.00'si erkektir (N=1). Sokakta oyun oynadığı görülen 50 figürün %36.00'si kadın (N=18), %64.00'ü erkektir (N=32). Legolarla oynayan (N=2) ve atletizm ile uğraşan (N=6) figürlerin tamamı erkek, voleybol oynayanların tamamı kadındır (N=1). Uçurtma uçuran 8 figürün %37.5'i kadın (N=3), %62.5', erkektir (N=5).

Tablo 13: Hayat Bilgisi Ders Kitaplarındaki Metinlerde Geçen Kadın ve Erkek Figürlerin Aktiviteler Kategorisine Göre Frekans Dağılımları

	N			Genel Dağılım %		
	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam
Kitap okumak	1	-	1	100.00	-	100.00
Resim yapmak	2	1	3	66.67	33.33	100.00
Bilgisayar oynamak	-	1	1	-	100.00	100.00
Bisiklet sürmek	2	2	4	50.00	50.00	100.00
Gitar çalmak	1	-	1	100.00	-	100.00
Basketbol oynamak	-	3	3	-	100.00	100.00
Futbol oynamak	-	10	10	-	100.00	100.00
Dans etmek	1	-	1	100.00	-	100.00
Sokakta oyun oynamak	-	3	3	-	100.00	100.00
Piyano çalmak	1	-	1	100.00	-	100.00
Atletizm	-	1	1	-	100.00	100.00

Tablo 13'te Hayat Bilgisi ders kitaplarındaki metinlerde geçen kadın ve erkek figürlerin aktiviteler kategorisine göre frekans dağılımları verilmiştir. Kitap okuyanların tamamı kadındır (N=1). Resim yapan 3 figürün %66.67'sinin kadın (N=2), %33.33'ünün erkek (N=1) olduğu görülmüştür. Bilgisayar oynayanların tamamı erkek (N=1) iken, bisiklet sürenlerin %50.00'si kadın (N=2), %50.00'si erkektir (N=2). Gitar çalanların tamamı kadın (N=1), basketbol oynayan (N=3) ve futbol oynayanların (N=10) tamamı erkektir. Dans edenlerin tamamının kadın (N=1), sokakta oyun oynayanların tamamının erkek (N=3), piyano çalanların tamamının kadın (N=1) ve atletizmle uğraşanların tamamının erkek (N=1) olduğu görülmüştür.

4.2.2 Sosyal Bilgiler Kitaplarına İlişkin Veriler

Tablo 14: Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarındaki Görsellerde ve Metinlerde Geçen Kadın ve Erkek Figürlerin Cinsiyet Temsili Kategorisine Göre Frekans Dağılımları

	Cinsiyet	N	Genel Dağılım %
Görsellerdeki Cinsiyet Temsili	Kadın	127	44.10
	Erkek	161	55.90
	Toplam	288	100.00
Metinlerdeki Cinsiyet Temsili	Kadın	79	51.63
	Erkek	74	48.27
	Toplam	153	100.00

Tablo 14'te Sosyal Bilgiler ders kitaplarındaki görsellerde ve metinlerde geçen kadın ve erkek figürlerin cinsiyet temsili kategorisine göre frekans dağılımları verilmiştir. Görsellerdeki cinsiyet temsili incelendiği zaman %44.10'unun kadın (N=127), %55.90'ının erkek (N=161) olduğu görülmüştür. Metinlerdeki cinsiyet temsiline bakıldığı zaman ise %51.63'ünün kadın (N=79), % 48.27'sinin ise erkek (N=74) olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 15: Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarındaki Görsellerde Geçen Kadın ve Erkek Figürlerin Aile İçi Roller ve Görevler Kategorisine Göre Frekans Dağılımları

	N			Genel Dağılım %		
	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam
Ebeveyn rolünde olmak	19	12	31	61.29	38.71	100.00
Çocuk bakımı	5	2	7	71.43	28.57	100.00

Tablo 15'te Sosyal Bilgiler ders kitaplarındaki görsellerde geçen kadın ve erkek figürlerin aile içi roller ve görevler kategorisine göre frekans dağılımları verilmiştir. Ebeveyn rolünde görülen 31 figürün %61.29'u kadın (N=19), %38.71'i erkek

(N=12) iken, çocuk bakımı ile uğraşan 7 figürün %71.43'ü kadın (N=5), %28.57'si erkektir (N=2).

Tablo 16: Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarındaki Metinlerde Geçen Kadın ve Erkek Figürlerin Aile İçi Roller ve Görevler Kategorisine Göre Frekans Dağılımları

	N			Genel Dağılım %		
	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam
Para kazanmak	5	7	12	41.67	58.33	100.00
Bahçeyle uğraşmak	-	1	1	-	100.00	100.00
Ebeveyn rolünde olmak	11	10	21	52.38	47.62	100.00
Çocuk bakımı	7	3	10	70.00	30.00	100.00

Sosyal Bilgiler ders kitaplarındaki metinlerde geçen kadın ve erkek figürlerin aile içi roller ve görevler kategorisine göre frekans dağılımları Tablo 16'da görülmektedir. Para kazandığı ifade edilen 12 figürün %41.67'si kadın (N=5), %58.33'ü erkektir. Bahçeyle uğraştığı ifade edilen figürlerin tamamı erkektir (N=1). Ebeveyn rolünde olan 21 figürün %52.38'i kadın (N=11), %47.62'si erkek (N=10) iken, çocuk bakımı ile uğraşan 10 figürün %70.00'i kadın (N=7), %30.00'u erkektir (N=3).

Tablo 17: Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarındaki Görsellerde Geçen Kadın ve Erkek Figürlerin Meslekler Kategorisine Göre Frekans Dağılımları

		N			Genel Dağılım %		
		Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam
Sağlık	Hemşire	1	-	1	100.00	-	100.00
	Veteriner	-	1	1	-	100.00	100.00
	Toplam	1	1	2	50.00	50.00	100.00
Eğitim	Öğretmen	5	1	6	83.33	16.67	100.00
	Toplam	5	1	6	83.33	16.67	100.00
Ulaşım	Pilot	1	1	2	50.00	50.00	100.00
	Toplam	1	1	2	50.00	50.00	100.00

Güvenlik	İtfaiyeci	-	1	1	-	100.00	100.00
	Polis	-	1	1	-	100.00	100.00
	Sivil Savunma Görevlisi	-	3	3	-	100.00	100.00
	Asker	-	6	6	-	100.00	100.00
	Toplam	-	11	11	-	100.00	100.00
İnşaat	Kaynakçı	-	2	2	-	100.00	100.00
	Toplam	-	2	2	-	100.00	100.00
Spor	Basketbol Koçu	-	1	1	-	100.00	100.00
	Toplam	-	1	1	-	100.00	100.00
Hizmet	Postacı	-	1	1	-	100.00	100.00
	Makinist	-	1	1	-	100.00	100.00
	Lastikçi	-	2	2	-	100.00	100.00
	Toplam	-	4	4	-	100.00	100.00
Bilim	Arkeolog	-	3	3	-	100.00	100.00
	Toplam	-	3	3	-	100.00	100.00
Üretim	Halı Dokuma	2	-	2	100.00	-	100.00
	Lefkara İşi	1	-	1	100.00	-	100.00
		3	-	3	100.00	-	100.00
Siyaset	Siyasetçi	-	8	8	-	100.00	100.00
	Toplum Lideri	1	8	9	11.11	88.89	100.00
		1	16	17	5.88	94.12	100.00
Diğer	Kameraman	-	1	1	-	100.00	100.00
		-	1	1	-	100.00	100.00

Sosyal Bilgiler ders kitaplarındaki görsellerde geçen kadın ve erkek figürlerin meslekler kategorisine göre frekans dağılımları Tablo 17’de verilmiştir. Sağlık alt kategorisinde hemşire ve veteriner olmak üzere 2 adet meslek bulunmaktadır. Hemşirelerin tamamı kadın (N=1), veterinerlerin tamamı erkektir (N=1). Bu alt kategoride bulunan meslekleri yapanların %50.00’si kadın (N=1), %50.00’si erkektir.

Eğitim alt kategorisinde bulunan tek meslek öğretmenliktir. Bu mesleği yapanların %83.33’ü kadın (N=5), %16.67’si erkektir (N=1).

Ulaşım alt kategorisinde bulunan tek meslek olan pilotluk %50.00 kadınlar (N=1), %50.00 erkekler (N=1) tarafından temsil edilmektedir.

Güvenlik alt kategorisinde itfaiyeci (N=1), polis (N=1), sivil savunma görevlisi (N=3) ve asker (N=6) olmak üzere toplam 4 meslek bulunmaktadır. Bu alt kategoride bulunan 11 figürün tamamı erkektir.

İnşaat alt kategorisinde bulunan tek meslek kaynakçıdır ve tamamı erkektir (N=2).

Spor alt kategorisinde bulunan tek meslek basketbol koçluğudur ve bu mesleği yapanların tamamı erkektir (N=1).

Hizmet alt kategorisinde postacı (N=1), makinist (N=1) ve lastikçi (N=2) olmak üzere 3 adet meslek vardır ve bu meslekleri yaptığı görülen figürlerin tamamı erkektir (N=4).

Bilim alt kategorisinde bulunan tek meslek arkeologdur ve bu mesleği yapanların tamamı erkektir (N=3).

Üretim alt kategorisinde halı dokuma (N=2) ve lefkara işi (N=1) olmak üzere iki adet meslek vardır ve bu meslekleri yapan figürlerin tamamı kadındır (N=3).

Siyaset kategorisinde siyasetçi (N=8) ve toplum lideri (N=9) olmak üzere toplam 2 adet meslek vardır. Siyasetçilerin tamamı erkek (N=8), toplum liderlerinin %11.11'i kadın (N=1), %88.89'u erkektir (N=8). Bu alt kategoriye ait 17 figürün %5.88'i kadın (N=1), %94.12'si erkektir (N=16).

Diğer alt kategorisinde bulunan tek meslek kameramandır ve bu mesleği yapanların tamamı erkektir (N=1).

Tablo 18: Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarındaki Metinlerde Geçen Kadın ve Erkek Figürlerin Meslekler Kategorisine Göre Frekans Dağılımları

		N			Genel Dağılım %		
		Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam
Sağlık	Hemşire	1	-	1	100.00	-	100.00
	Toplam	1	-	1	100.00	-	100.00
Eğitim	Öğretmen	2	1	3	66.67	33.33	100.00
	Akademisyen	-	1	1	-	100.00	100.00
	Toplam	2	2	4	50.00	50.00	100.00
Hizmet	Bankacı	-	1	1	-	100.00	100.00
	Toplam	-	1	1	-	100.00	100.00
Tarım	Çiftçi	-	1	1	-	100.00	100.00
	Hayvancı	-	1	1	-	100.00	100.00
	Toplam	-	1	1	-	100.00	100.00
Üretim	Halı Dokuma	1	-	1	100.00	-	100.00
	Toplam	1	-	1	100.00	-	100.00
Siyaset	Siyasetçi	-	8	8	-	100.00	100.00
	Toplum Lideri	-	8	8	-	100.00	100.00
	Toplam	-	16	16	-	100.00	100.00

Tablo 18’de Sosyal Bilgiler ders kitaplarındaki metinlerde geçen kadın ve erkek figürlerin meslekler kategorisine göre frekans dağılımları verilmiştir. Sağlık alt kategorisinde bulunan tek meslek hemşireliktir ve bu mesleği yaptığı ifade edilen figürlerin tamamı kadındır (N=1).

Eğitim kategorisinde öğretmen (N=3) ve akademisyen (N=1) olmak üzere 2 meslek bulunmaktadır. Öğretmenlerin %66.67’si kadın (N=2), %33.33’ü erkek (N=1), akademisyenlerin ise tamamı erkektir (N=1). Bu alt kategoriye ait meslekleri yaptığı ifade edilen figürlerin %50.00’si kadın (N=2), %50.00’si erkektir (N=2).

Hizmet alt kategorisinde bulunan tek meslek bankacıdır ve bu mesleği yapanların tamamı erkektir (N=1).

Tarım alt kategorisinde çiftçi (N=1) ve hayvancı (N=1) olmak üzere iki adet meslek vardır ve bu meslekleri yapan figürlerin tamamı erkektir (N=2).

Üretim alt kategorisinde bulunan tek meslek halı dokumadır ve bu mesleği yapanların tamamı kadındır (N=1).

Siyaset alt kategorisinde siyasetçi (N=8) ve toplum lideri (N=8) olmak üzere iki adet meslek vardır ve bu meslekleri yapan figürlerin tamamı erkektir (N=16).

Tablo 19: Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarındaki Görsellerde Geçen Kadın ve Erkek Figürlerin Kişilik Özellikleri Kategorisine Göre Frekans Dağılımları

	N			Genel Dağılım %		
	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam
Kibar	-	2	2	-	100.00	100.00
Duyarlı	5	5	10	50.00	50.00	100.00

Tablo 19’da Sosyal Bilgiler ders kitaplarındaki görsellerde geçen kadın ve erkek figürlerin kişilik özellikleri kategorisine göre frekans dağılımları görülmektedir. Kibar figürlerin tamamı erkektir (N=2). Duyarlı figürlerin %50.00’si kadın (N=5), %50.00’si erkektir (N=5).

Tablo 20: Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarındaki Metinlerde Geçen Kadın ve Erkek Figürlerin Kişilik Özellikleri Kategorisine Göre Frekans Dağılımları

	N			Genel Dağılım %		
	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam
Agresif	-	1	1	-	100.00	100.00
Yardımsever	1	1	2	50.00	50.00	100.00
Sorumluluk sahibi	1	2	3	33.33	66.67	100.00
Sorumsuz	1	-	1	100.00	-	100.00
Tutumlu	1	-	1	100.00	-	100.00
Duyarlı	1	2	3	33.33	66.67	100.00
Lider	1	5	6	16.67	83.33	100.00
Duygusal	1	-	1	100.00	-	100.00
Otoriter	-	1	1	-	100.00	100.00

Tablo 20’de Sosyal Bilgiler ders kitaplarındaki metinlerde geçen kadın ve erkek figürlerin kişilik özellikleri kategorisine göre frekans dağılımları verilmiştir. Agresif figürlerin tamamı erkektir (N=1). Yardımsever olarak betimlenen figürlerin %50.00’si kadın (N=1), %50.00’si erkektir (N=1). Sorumluluk sahibi figürlerin %33.33’ü kadın (N=1), %66.67’si erkek (N=2) iken, sorumsuz figürlerin tamamı kadındır (N=1). Tutumlu figürlerin tamamı kadındır (N=1). Duyarlı figürlerin %33.33’ü kadın (N=1), %66.67’si erkektir (N=2). Lider olarak betimlenen 6 figürün %16.67’si kadın (N=1), %83.33’ü erkektir (N=5). Duygusal figürlerin tamamı kadın (N=1), otoriter figürlerin tamamı erkektir (N=1).

Tablo 21: Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarındaki Görsellerde Geçen Kadın ve Erkek Figürlerin Aktiviteler Kategorisine Göre Frekans Dağılımları

	N			Genel Dağılım %		
	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam
Ders çalışmak	-	1	1	-	100.00	100.00
İzcilik	-	1	1	-	100.00	100.00
Şarkı söylemek	1	-	1	100.00	-	100.00
Basketbol oynamak	9	9	18	50.00	50.00	100.00
Bateri çalmak	-	1	1	-	100.00	100.00

Tablo 21’de Sosyal Bilgiler ders kitaplarındaki görsellerde geçen kadın ve erkek figürlerin aktiviteler kategorisine göre frekans dağılımları verilmiştir. Ders çalışan (N=1) ve izcilikle uğraşan (N=1) figürlerin tamamı erkektir. Şarkı söyleyenlerin tamamı kadındır (N=1). Basketbol oynayan 18 figürün %50.00’si kadın (N=9), %50.00’si erkektir (N=9). Bateri çalanların tamamı erkektir (N=1).

Tablo 22: Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarındaki Metinlerde Geçen Kadın ve Erkek Figürlerin Aktiviteler Kategorisine Göre Frekans Dağılımları

	N			Genel Dağılım %		
	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam
Kitap okumak	3	-	3	100.00	-	100.00
Ders çalışmak	1	-	1	100.00	-	100.00
Bilgisayar oynamak	1	-	1	100.00	-	100.00
İzcilik	-	1	1	-	100.00	100.00
Satranç	1	-	1	100.00	-	100.00
Basketbol oynamak	1	-	1	100.00	-	100.00
Dans etmek	1	-	1	100.00	-	100.00
Müzik dinlemek	2	-	2	100.00	-	100.00
Spor yapmak	1	-	1	100.00	-	100.00

Sosyal Bilgiler ders kitaplarındaki metinlerde geçen kadın ve erkek figürlerin aktiviteler kategorisine göre frekans dağılımları Tablo 22’de görülmektedir. Kitap okuyan (N=3), ders çalışan (N=1) ve bilgisayar oynayan (N=1) figürlerin tamamı kadındır. İzcilik yaptığı belirtilen tek figür erkektir (N=1). Satranç oynayan (N=1), basketbol oynayan (N=1), dans eden (N=1), müzik dinleyen (N=2) ve spor yapan (N=1) figürlerin tamamı kadındır.

Bölüm 5

SONUÇ VE TARTIŞMA

Kıbrıs'ın kuzeyindeki ilkokullarda kullanılan Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler kitaplarının cinsiyetçilik bağlamında çeşitli kategorilere göre incelendiği ve Kıbrıs'ın kuzeyindeki ilkokullarda görev yapmakta olan sınıf öğretmenlerinin cinsiyetçilik algılarının saptandığı bu araştırmada, bir takım önemli sonuçlara ulaşılmıştır. Araştırmanın bu kısmında, araştırmanın bulgularına dair sonuçlara ve sonuçlar ile ilgili tartışmalara yer verilmiştir.

Yapılan ankete göre sınıf öğretmenlerinin toplumsal yapıdaki cinsiyetçilik algıları, MEB uygulamalarındaki cinsiyetçilik algıları, sınıf ortamındaki cinsiyetçilik algıları, kişisel inanç ve değerlere bağlı cinsiyetçilik algıları ve genel cinsiyetçilik algılarının toplam puanı cinsiyetlerine göre farklılaşmaktadır. Buna karşılık Aile yapısındaki, okul ortamındaki ve ders kitaplarındaki cinsiyetçilik algılarının cinsiyetlerine göre farklılaşmadığı görülmüştür. Yaş aralıklarına göre cinsiyetçilik algılarına bakıldığında ise, sınıf öğretmenlerinin yalnızca toplumsal yapıdaki cinsiyetçilik algılarının farklılaştığı, buna karşılık aile yapısındaki cinsiyetçilik algıları, MEB uygulamalarındaki cinsiyetçilik algıları, okul ortamındaki cinsiyetçilik algıları, sınıf ortamındaki cinsiyetçilik algıları, kişisel inanç ve değerlere bağlı cinsiyetçilik algıları, ders kitaplarındaki cinsiyetçilik algıları ve genel cinsiyetçilik algılarının yaş aralıklarına göre farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır.

Kıbrıs'ın kuzeyindeki ilkokullarda kullanılan Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler kitapları analiz edilirken ise cinsiyet temsili, aile içi roller ve görevler, meslekler,

kişilik özellikleri ve aktiviteler kategorileri göz önünde bulundurulmuş ve bu kategorilere bağlı olarak tartışılmak üzere birtakım sonuçlar elde edilmiştir.

Bu bölümde sunulan sonuç ve tartışmalar, nitel içerik analizi sırasında kullanılan kategorilerle aynı sırayı izlemektedir. Araştırmanın nicel kısmında elde edilen sonuçlar, ilgili nitel bulgularla birlikte tartışılmıştır.

5.1 Cinsiyet Temsili Kategorisine İlişkin Sonuçlar ve Yorumlar

Araştırmanın nitel kısmında kullanılan cinsiyet temsili kategorisine göre kitaplardaki metin ve görseller ayrı ayrı incelenmiştir. Hayat Bilgisi kitaplarındaki metinlere bakıldığında zaman kadın ve erkeklerin neredeyse eşit oranda temsil edildiği görülmüş, ancak görseller incelendiğinde zaman erkeklerin görünürlüğünün kadınlara göre daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kadınların ders kitaplarındaki görsellerde temsiliyetinin erkeklere göre daha düşük olması sonucuna alan yazındaki bazı çalışmalarda da ulaşılmıştır (Blumberg, 2007; Çubukçu & Sivaslıgil, 2007; Lee & Collins, 2009; Tezer Asan, 2010; Suhartono & Kristina, 2018; Satılmış, 2019). Kıbrıs'ın kuzeyindeki ilkokullarda kullanılan 5. Sınıf Türkçe kitaplarının incelendiği bir çalışmada elde edilen sonuçlarla da örtüşen bu araştırmaya göre (Gülcan, 2019), erkekler daha fazla öne çıkarılırken kadınların birçok alanda görünmez kılındığı görülmüştür. Bahse konu çalışmalara göre, kitaplarda geçen görsellerde erkeklerin belirgin şekilde öne çıkarıldığı sonucu bu araştırmanın sonuçlarıyla örtüşürken, metinlerdeki cinsiyet temsiline bakıldığında sonuçların çeliştiği görülmektedir.

Sosyal Bilgiler kitaplarına bakıldığında zaman, metinlerdeki temsiliyet neredeyse eşitken, aynı Hayat Bilgisi kitaplarında olduğu gibi görsellerde erkeklerin görünürlüğünün daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

McLean (1997), görünmez olmayı aynı zamanda bir şeyi geçersiz kılmak olarak da tanımlarken ister kitaplar okurun deneyimini yansıtın, ister okuyucunun

deneyimi kitabı yapılandırırsın, edebiyatta bir grubun varlığının yok sayılması veya inkar edilmesinin o grubun deneyimlerinin ve öz kimliklerinin hem kendilerine hem de toplumdaki diğer tüm gruplara görünmez kılınmasına sebep olduğunu ifade etmektedir. Buna bağlı olarak kadınların görünürlüğünün kitaplarda erkeklere göre daha az olmasının kadınların varlığını, deneyimlerini, yaşantılarını yok saymak anlamına geldiği söylenebilir. Her ne kadar hem Hayat Bilgisi hem de Sosyal Bilgiler kitaplarındaki metinlerde erkek ve kadın temsili neredeyse eşit de olsa, özellikle ilkokul çağında metinleri destekleyici öğeler olarak kullanılan ve çocukların ilgisini daha çok çeken görsellerin içeriği de büyük önem taşımaktadır. Metnin anlamını güçlendirme ve sözel olmayan bilgilerin aktarılmasını sağlama özelliği bulunan ve genellikle metinlerden daha önce göze çarpan görsellerde (Kasmaienezhadfar ve diğerleri, 2015) kadınların görünürlüğünün az olması, kız öğrencilere kadınların daha geri planda olduğu mesajını vermekte ve kitaplarda kendilerini ilişkilendirebilecekleri yeterli ve doğru rol modelleri bulamamaları özgüven ve benlik saygılarının azalmasına sebep olabilmektedir (UNESCO, 2015).

Cinsiyet temsili tek başına cinsiyetçiliğin varlığını saptamakta yeterli olmayacağından, kadın ve erkekler temsil edilirken nasıl resmedildikleri, bunun hangi koşullarda gerçekleştiği ve toplumsal cinsiyet rolleriyle nasıl ilişkilendirildiği diğer kategoriler altında tartışılmıştır.

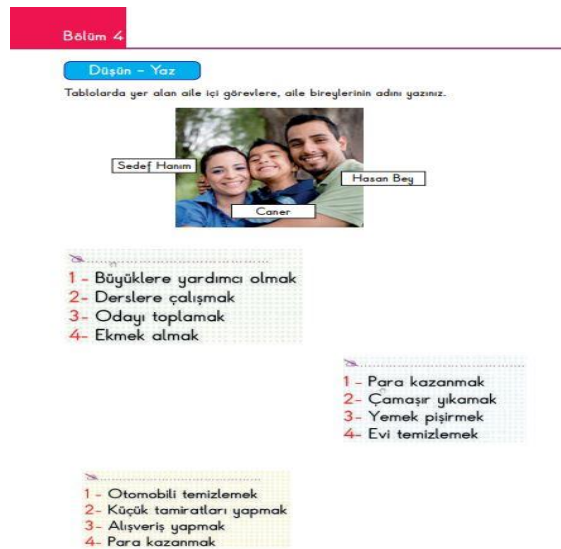
5.2 Aile İçi Roller ve Görevler Kategorisine İlişkin Sonuçlar ve Yorumlar

Yapılan literatür taramasında aile içi rol ve görevler incelendiği zaman birçok çalışmada kadınlara ev işi, çocuk bakımı gibi roller verilirken erkeklere daha çok para kazanma, kas gücü gerektiren ev işlerini yapma gibi rollerin atandığı görülmüştür (Blumberg, 2007; Çubukçu & Sivaslıgil, 2007; Lee & Collins, 2009;

Tezer Asan, 2010; Suhartono & Kristina, 2018; Satılmış, 2019). Bu araştırmanın sonuçları da bahse konu çalışmalarla aynı sonucu vermiştir.

Hayat Bilgisi kitaplarındaki görsellerde kadınlar genellikle bulaşık yıkamak, çamaşır yıkamak, ütü yapmak, sofra kurmak, ebeveyn rolünde olmak ve çocuk bakımı gibi rollerde görülürken, erkeklere bu roller ya çok az verilmiş veya hiç bahsedilmemiştir. Bunun yerine erkek figürler araba yıkarken veya bahçeyle uğraşırken resmedilmiştir. Hayat Bilgisi kitaplarındaki metinlere bakıldığında ise yine kadınların yemek pişirmek, bulaşık yıkamak, temizlik yapmak, ütü yapmak, çamaşır yıkamak, çocuk bakımı gibi görevleri olduğu görülmektedir. Bunun yanında görsellerden farklı olarak kadınlara çocuğu market alışverişine gönderme rolü de atanmıştır. Buna karşılık erkekler tamirat, fatura ödeme, para kazanma, bahçeyle uğraşma, araba yıkama gibi rollerde daha fazla temsil edilip, geriye kalan ev içi rollerde ya çok az görülmekte veya hiç görülmemektedir (Şekil 1).

Bunun yanında bu stereotipik (geleneksel) rol ve görevler yerine getirilirken kadınların ve erkeklerin yalnızca hemcinsleriyle yardımlaştığı gözlemlenmiştir (Şekil 2).

Şekil 1: Aile İçİ Görev Etkinliği

Zeynep annesine mutfakta yardım etmeyi çok seviyor. Aslında yemek yapmak ve onları başkalarına ikram etmek de ilgisini çok çekiyor. Dün annesinin yardımıyla kurabiye yaptı. Herkes çok beğendi. Zeynep de çok mutlu oldu.

Şekil 2: Kız Çocuğu Anneye Yardım Ediyor

Genellikle ev işi yaparken resmedilen veya bahsedilen kadınlar, evin özellikle mutfak ihtiyaçlarını esas bilen kişi pozisyonunda görülüp, market alışverişlerini yapma veya yaptırma görevi onlara atanmıştır (Şekil 3). Bu da erkeğin mutfak veya evin ihtiyaçlarıyla alakasının olmadığı, yalnızca kas gücü gerektiren veya para ödenmesi gereken durumlarda görevinin olduğu algısını yaratabilmektedir.

Ben Bilinçli Tüketiciyim

Annesi Hasan'ı markete gönderir. Ona bir alışveriş listesi verir. Hasan bilinçli bir alışveriş yaptı mı? Neden? Noktalı yere yaz.

Ahmet markete gitti. Annesi yoğurt almasını istedi. Ahmet yoğurdu alırken nelere dikkat etmelidir?

Şekil 3: Anne Çocuğu Markete Gönderiyor

En çok göze çarpan noktalardan birisi de hem görsellerde hem de metinlerde ebeveyn rolü veya çocuk bakımında erkeklerin neredeyse görülmediği olmuştur. Çocuklarla ilgili sorunlar genellikle anne tarafından fark edilip çözüm bulunmakta veya çocuk evin içinde yaptığı şeylerle ilgili öncelikle anneden yardım almakta (Şekil 4), çocuğun baba ile etkileşimde olduğu durumlar babadan taktir alma veya inşa/yaratıcılık ve fiziksel efor gerektiren bir ödevde yardım etme gibi sebepler olmaktadır (Şekil 5).

Küvetten çıkarken annemizden veya bir büyüğümüzden yardım istemeliyiz.

Yumurtamı Taşıyorum

Herkes evde bir yumurta haşlasın. Haşlanmış yumurtanın üzerine adını yazsın. Dilerseniz resimler de çizebilir, **annenizden veya bir yakınınızdan yardım alabilirsiniz**. Bu yumurta iki hafta boyunca her gün sizinle okula gidip gelecek ve öğretmeniniz de yumurtanızı kontrol edecektir. İki haftanın sonunda yumurtayı sağlam bir şekilde tutuyorsanız öğretmeninizin belirlediği bir ödül kazanacaksınız. Unutmayınız: Sadece bir yumurta hakkınız var ve onu patlatırsanız öğretmene bildirmek zorundasınız. Aşağıdaki tabloyu sağlam günler için örnekteki gibi kullanabilirsiniz.

Şekil 4: Çocuk Evde Yardım Alıyor

Düşün - Tartış

Aşağıda verilen konuşmada Baran'ın hangi özelliği vurgulanmaya çalışılmıştır?

Şekil 5: Baba Çocuğun Ödevine Yardım Ediyor

Aşağıda verilen ve Hayat Bilgisi kitaplarından alıntılanmış cümleler, kadının ev içindeki rolünün daha çok ev işi ve çocuk bakımı olarak yansıtıldığını göstermektedir:

“Annenizin yapmış olduğu kurabiyeleri teneffüste yiyorsunuz...” (Hayat Bilgisi 3- 3. Kitap, s. 48)

“...Eve gelir gelmez ödevlerimi yaparım. Annem bundan çok mutlu olur. Fakat odamı toplamamam onu çok üzer.” (Hayat Bilgisi 3- 3. Kitap, s. 96)

“...İrem’in annesi o sırada mutfakta yemek yapıyordu...” (Hayat Bilgisi 2- 1. Kitap, s. 34)

“Annesi Asrın’ı ekmek ve süt alması için evlerinin yakınlarındaki markete gönderir...” (Hayat Bilgisi 2- 1. Kitap, s. 36)

“Annemin yaptığı yemek çok güzel kokuyor.” (Hayat Bilgisi 2- 1. Kitap, s.58)

“...Annesinden habersiz ilaç dolabını açarak ilaçlardan birini alıp içer...” (Hayat Bilgisi 2- 1. Kitap, s. 93)

“Aileniz çok zengin. Annenizin çalışması gerekmiyor. Evde ev işlerine yardım edenler var.” (Hayat Bilgisi 3- 1. Kitap, s. 28)

Cinsiyet temsili olarak bir önceki bölümde bahsedildiği gibi metinlerde çok fazla bir farklılık görülmemesine rağmen, kadına çoğu zaman annelik, çocuk bakımı, ev işi görevleri verilmiş, baba ev ortamından uzak tutulmuştur. Ders kitaplarındaki cinsiyetçiliği ve kadın ve erkeğin kitaplardaki temsiliyetini araştıran başka çalışmalarda da kadının daha çok ev içindeki işlerden ve çocuklardan sorumlu olduğu, babanın ise babalık görevinden çok dışarıdaki işleri halleden ve evi geçindiren kişi olarak görüldüğü sonucuna ulaşılmıştır (Chisholm, 2018; Norova, 2020; Tyarakanita ve diğerleri, 2021; Firstyani ve diğerleri, 2022).

Ailede iş birliği konulu bir örnekte, ailenin tüm bireyleri ev işi yaparken gösterilmiştir. Uzaktan bakıldığında olumlu bir örnek gibi görülebilecekken, aslında yine temelinde ev işi görevinin kadına yüklenmesi ve geriye kalan aile bireylerinin annenin görevini bitirmesine yardımcı oldukları algısına sebep olmaktadır (Şekil 6).

Evinizde iş bölümü yapıyor musunuz?

Ailede iş bölümü,

aile ortamında yapılacak işlerin aile bireyleri tarafından paylaşılmasıdır.

Şekil 6: Ailede İş Bölümü

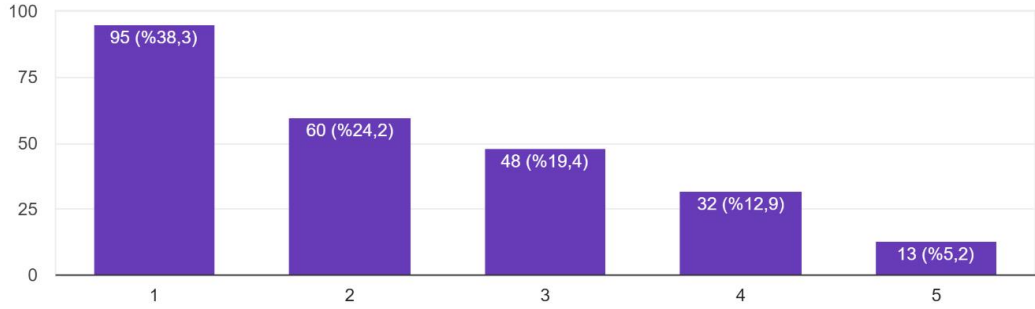
Sosyal Bilgiler kitaplarına bakıldığında ise görsellerde aile içi roller ve görevler kategorisine bağlı olarak yalnızca ebeveyn rolünde olmak ve çocuk bakımı görevlerinin olduğu tespit edilmiş, bahsi geçen rol ve görevlerde ise Hayat Bilgisi kitaplarında olduğu gibi daha çok kadınların resmedildiği görülmüştür. Metinlerde ise bu iki göreve ek olarak para kazanma ve bahçeyle uğraşma görevlerinin olduğu gözlemlenmiş, para kazanma işi kadın ve erkeğe neredeyse eşit oranda verilirken bahçeyle uğraşma işini yalnızca erkekler temsil etmiştir. Sosyal Bilgiler kitaplarında aile içi rol ve görevlere dair çok fazla veri olmamasına rağmen, atanan rol ve görevlerin Hayat Bilgisi kitaplarıyla benzerlik gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Cinsiyetçilik Algısı Ölçeği incelendiği zaman, Toplumdaki Cinsiyetçilik Algısı alt boyutunda kadın ve erkeğe toplum tarafından yüklenen rollerin sorgulandığı bazı maddeler bulunmaktadır. Şekil 7’de görüldüğü gibi “Toplumda kadınların yapacakları işlerle erkeklerin yapacakları işler farklıdır.” ifadesine katılımcıların

yarısından fazlası katılmamakla birlikte, bu ifadeye katılan öğretmenlerin de olduğu görülmüştür.

1.4 Toplumda kadınların yapacakları işlerle erkeklerin yapacakları işler farklıdır.

248 yanıt

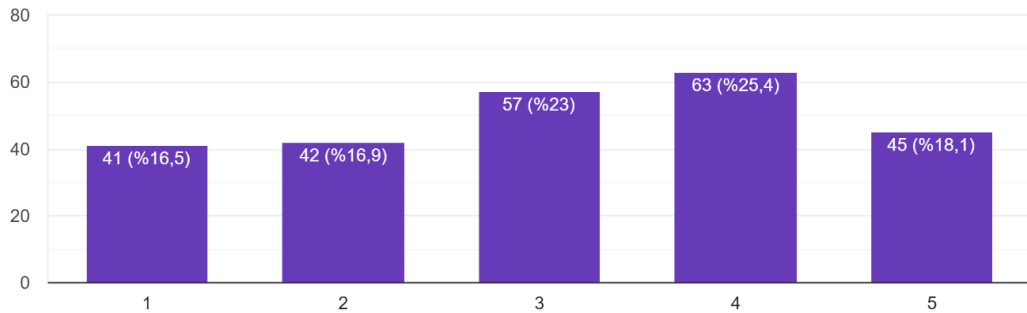

Şekil 7: Toplumdaki Cinsiyetçilik Algısı Alt Boyutu – Madde 1.4

Bir başka maddede “Toplumda kadının asıl vazifesi ev işi, eşine ve çocuklarına hizmet olarak algılanıyor.” ifadesi yer almış, katılımcıların neredeyse yarısı bu ifadeye katılırken yaklaşık üçte biri katılmadığını ifade etmiştir (Şekil 8).

1.7 Toplumda kadının asıl vazifesi ev işi, eşine ve çocuklarına hizmet olarak algılanıyor.

248 yanıt

Şekil 8: Toplumdaki Cinsiyetçilik Algısı Alt Boyutu – Madde 1.7

Bu iki maddeye bakıldığında öğretmenlerin bir kısmının, toplumun kadınlara ve erkeklere yüklenen rollere bakış açılarının cinsiyetçilik barındırdığının farkında

olduğunu görebiliriz. Ancak söz konusu öğretmenler olduğu zaman bir kısım farkındalık yeterli olmayabilir. Kitaplarda görülen cinsiyetçi rol ve görevlerin öğretmen tarafından da doğru kabul edilmesi, toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının pekişmesine ve sorunun daha da derinleşmesine sebep olmaktadır (UNESCO, 2009; EIGE, 2017; UNESCO, 2020b).

Anket sonuçlarına göre toplumdaki cinsiyetçilik algısının kadın öğretmenlerde daha yüksek olduğu görülmüştür. Aynı zamanda 20-30 yaş aralığındaki öğretmenlerin toplumdaki cinsiyetçilik algısının diğer yaş gruplarına göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buna bağlı olarak 20-30 yaş arası ve kadın öğretmenlerin toplumdaki cinsiyet eşitsizliğini daha iyi gözlemleyebildiğini söyleyebiliriz. Öğretmenlerin iyi gözlem yapması ve cinsiyetçilik algılarının yüksek olması, öğrencilerin ders kitaplarındaki cinsiyetçi rol ve görevlerin farkına varmalarını ve bu konu üzerine tartışarak farklı bir perspektifle bakmalarını sağlayabilir. UNESCO'nun öğretmen eğitiminde toplumsal cinsiyet eşitliğinin önemi ile ilgili hazırladığı kılavuza göre (2015), öğretmenler toplumu şekillendirmekte büyük rol oynamakta ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanabilmesi ve anaakımlaştırılabilmesi için öğretmenlerin perspektifleri, kullandıkları yöntemler ve müfredatı yansıtmaları büyük önem taşımaktadır.

5.3 Meslekler Kategorisine İlişkin Sonuçlar ve Yorumlar

Hayat Bilgisi kitapları analiz edilirken meslekler kategorisi sektörlere göre alt kategorilere ayrılmıştır. Görseller incelendiği zaman sağlık, eğitim, sanat, hizmet, bilim, ulaşım alt kategorilerinde hem erkek hem kadınların temsil edildiği ancak edebiyat, esnaf, spor, inşaat, güvenlik ve tarım alt kategorilerinde yalnızca erkeklerin olduğu görülmüştür. Bununla birlikte kadınların temsil edildiği mesleklerin alan yazında rastlanan diğer çalışmalarda olduğu gibi (Norova, 2020; Tyarakanita ve

diğerleri, 2021; Firstyani ve diğerleri, 2022) çoğunlukla hemşirelik, öğretmenlik, yemekhane görevlisi, sekreter gibi stereotipik meslekler olduğu, diğer mesleklerde erkeklerin daha ön planda olduğu görülmüştür. En göze çarpan sonuçlardan biri doktorların büyük bir çoğunluğunun erkek olmasıdır. Buna ek olarak asker, polis, sivil savunma görevlisi gibi koruma gerektiren meslekler, inşaat mühendisi, inşaat işçisi, kaynakçı, bahçıvan, çiftçi gibi kas gücü gerektiren meslekler, futbol, sörf, atletizm, basketbol gibi spor faaliyetleri tamamen erkekler tarafından temsil edilmiştir. Fırıncı, bakkal, kasap, simitçi, manav, nalbant, ayakkabı boyacısı, kuaför, tamirci gibi meslekler esnaf alt kategorisinin altına yerleştirilmiş ve bu mesleklerin hiçbirini kadınların icra etmediği görülmüştür.

Genele bakıldığı zaman kadınlar bakım, ilgi veya yardım gerektiren mesleklerde resmedilirken yöneticilik, kas gücü, koruma gerektiren mesleklerin ya tamamını ya da büyük bir çoğunluğunu erkeklerin temsil ettiği görülmüştür. Bu alanda yapılan birçok çalışmada bu çalışmayla benzer şekilde hem erkeklerin çalışma alanında daha çok var olduğu hem de mevcut mesleklerin toplumsal cinsiyet kalıp yargılarına göre atandığı görülmüştür (Norova, 2020; Tyarakanita ve diğerleri, 2021; Firstyani ve diğerleri, 2022).

Hayat Bilgisi kitaplarındaki metinlerde daha az meslek grubundan bahsedilmekle birlikte, cinsiyetlere göre atanan mesleklere bakıldığında kitaplardaki görsellere benzer olarak öğretmen, hemşire ve sekreterlerin kadınlar tarafından, doktor, bahçıvan, çiftçi, asker, futbolcu, basketbolcu, manav, bakkal, kuaför, astronot ve yazarların tamamının erkekler tarafından temsil edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Hem metinlerde hem de görsellerde bilim insanı olarak tanımlanan kadın karakterler olmakla birlikte, meslekler geneline bakıldığında kadınların daha az temsil edildiği, çoğu meslek ve sektörde erkeklerin ön planda olduğu sonucuna varılmıştır. Aile içi

roller ve görevler kategorisindeki sonuçlarla da bağlantılı olarak, kitaplarda genel olarak kadınların çalışma hayatından çok evin içerisinde olduğu bir görüntü çizilmiştir.

Sosyal Bilgiler kitaplarında meslekler kategorisi altında incelenen meslek sayısı Hayat Bilgiler kitaplarına göre daha azdır. Görseller incelendiğinde yine kadınların bakım ve ilgi gerektiren hemşirelik ve öğretmenlik meslekleri ve halı dokuma, lefkara işi gibi el becerisi gerektiren mesleklerde resmedildiği görülmüştür. Bunun yanında yine güvenlik sağlama, kas gücü, siyaset, spor, ulaşım ve bilim alanında yalnızca erkeklerin olduğu gözlemlenmiştir. Siyaset alanında yalnızca bir kadın toplum lideri olarak gösterilmiş ancak o da başka bir ülkeden örnek verilmiştir.

Sosyal Bilgiler kitaplarındaki metinlerde görsellere benzer bir sonuç çıkmış, kadınlar yalnızca öğretmen ve hemşire iken bankacılık, çiftçilik, hayvancılık, siyaset alanlarında yalnızca erkeklerin temsil edildiği görülmüştür.

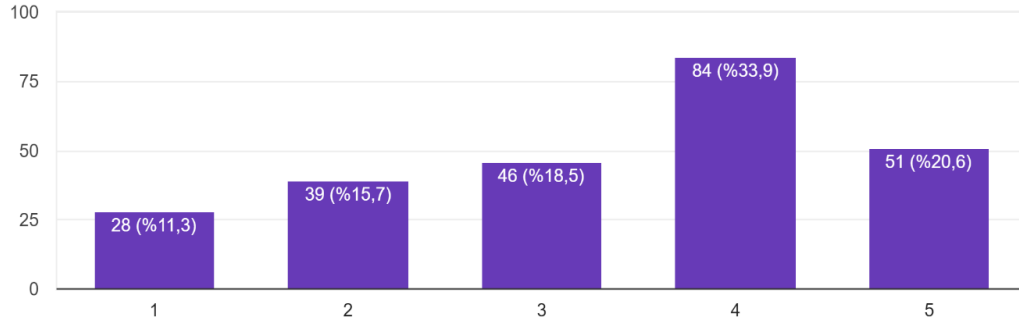
Genel anlamda, kadınların ya ev içerisinde olduğu ya da ev içindeki bakım, ilgi gibi kendilerine atanmış toplumsal cinsiyet rolleriyle bağlantılı mesleklerde bulunduğu görülmüştür.

Anket sonuçları incelendiği zaman toplumsal yapıdaki, MEB uygulamalarındaki, sınıf ortamındaki ve okul ortamındaki cinsiyetçilik algısının kadınlarda daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu alt boyutların maddelerine baktığımız zaman öğretmenlerin cinsiyetçilik algılarıyla kitaplarda çerçevesi çizilen toplumsal cinsiyet rolleri arasında da bir bağlantı kurmak mümkün olabilir.

Anket maddelerinin bazıları incelendiğinde katılımcıların yarısından fazlasının yöneticiliğin toplumda erkek işi olarak görüldüğü (Şekil 9), öğretmenliğin ise daha çok kadın mesleği olarak kabul edildiği (Şekil 10) fikirlerine katıldıkları görülmüştür.

1.9 Toplumda yöneticilik erkek işi olarak görülüyor.

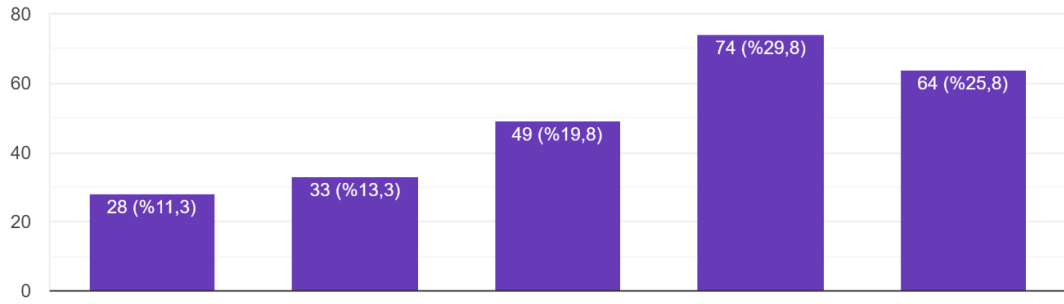
248 yanıt

Şekil 9: Toplumdaki Cinsiyetçilik Algısı Alt Boyutu – Madde 1.9

1.10 Toplumda öğretmenlik daha çok kadın mesleği olarak kabul ediliyor.

248 yanıt

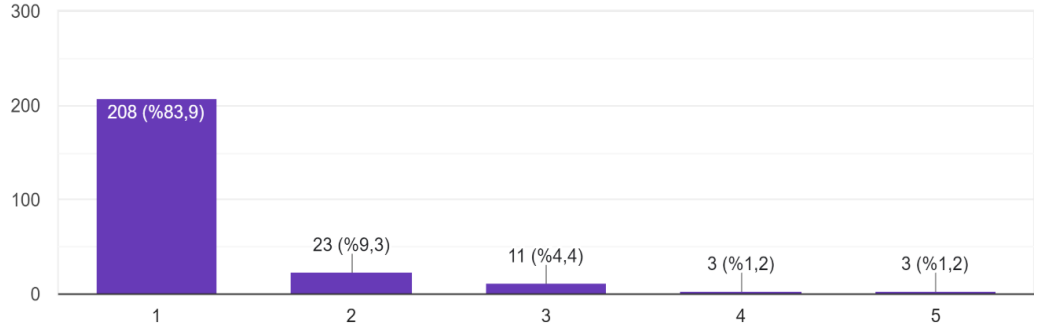

Şekil 10: Toplumdaki Cinsiyetçilik Algısı Alt Boyutu – Madde 1.10

Bunun yanında öğretmenlerin çok büyük bir çoğunluğu kadının esas görevinin çocuk bakımı olduğu (Şekil 11) fikrine katılmamaktadır.

6.3 Kadın çalışıyor da olsa asıl vazifesi ev işi, çocuk bakımıdır.

248 yanıt

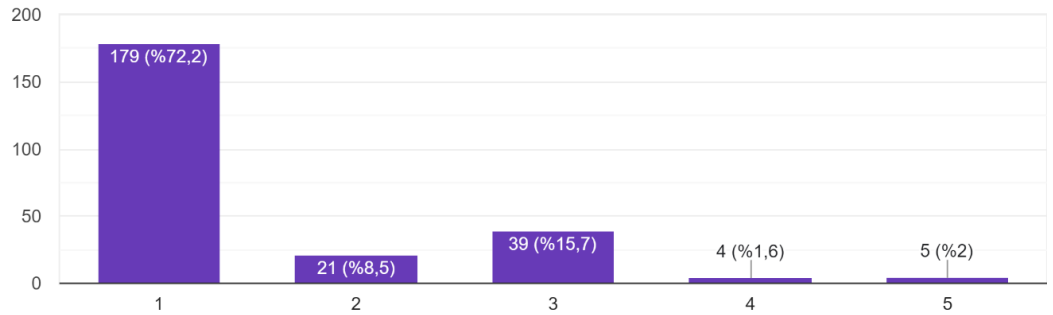

Şekil 11: Kişisel İnanç ve Değerlere Bağlı Cinsiyetçilik Algısı Alt Boyutu – Madde 6.3

Erkeklerin yöneticiliğe daha uygun olduğu kalıp yargısı ile bağlantılı olarak anketlerde göze çarpan bir başka önemli sonuç ise, katılımcıların büyük çoğunluğu okulunda erkek yönetici olmasını tercih etmezken (Şekil 12) kadın yönetici tercih etmeyenlerin oranının daha düşük olmasıdır (Şekil 13).

6.6 Okulumda erkek yöneticinin olmasını tercih ederim.

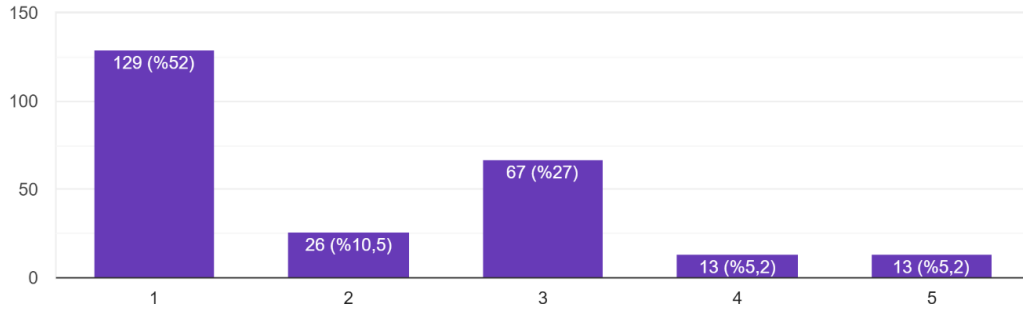
248 yanıt

Şekil 12: Kişisel İnanç ve Değerlere Bağlı Cinsiyetçilik Algısı Alt Boyutu – Madde 6.6

6.7 Okulumda kadın yöneticinin olmasını tercih ederim.

248 yanıt

Şekil 13: Kişisel İnanç ve Değerlere Bağlı Cinsiyetçilik Algısı Alt Boyutu – Madde 6.7

Öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun kadınların esas görevini ev hanımlığı ve çocuk bakımı olarak görmemesinin yanında, kadın yönetici isteyenlerin daha fazla olmasının kitaplardaki kadını geri planda tutan ve erkeği yönetsel pozisyonlarda resmeden bakış açısıyla benzeşmediği sonucuna varılmıştır. Bunun kadınların yöneticilik alanında daha çok desteklenmesi anlamında olumlu bir sonuç olduğunu söyleyebiliriz.

Yapılan bir çalışmaya göre, okul müfredatlarında kadınlara geleneksel kadın işlerini yaparken yer verilmesinin, kız öğrencilerin gerçek hayata atıldıklarında yine geleneksel anlamda erkek işi olarak tabir edilen meslekleri yapamayacakları algısına sahip olmalarına, potansiyellerini görmekte zorlanmalarına ve daha çok kendilerine uygun görülen meslekleri yapmaya yönelmelerine sebep olduğu görülmüştür (Thompson, 2003). Bu anlamda öğretmenlerin yönlendirmesi ve konuyu aktarış biçimi büyük önem taşımaktadır. Toplumda rol model konumunda olan ve toplumun sosyal konularla ilgili perspektifini etkileyen öğretmenler, kapsayıcı bir eğitim anlayışının sağlanması konusunda büyük sorumluluklar taşımaktadır (UNESCO, 2015).

5.4 Kişilik Özellikleri Kategorisine İlişkin Sonuç ve Tartışmalar

Hayat Bilgisi kitaplarının analizinde kişilik özellikleri kategorisine göre elde edilen sonuçlara göre hem görsellere hem de metinlere bakıldığı zaman olumlu kişilik özelliği olarak kabul edilen özellikler neredeyse eşit veya kadınlara aitken, olumsuz kişilik özellikleri hep erkeklerde görülmüştür. Geleneksel toplumsal cinsiyet rollerine uygun olarak erkekleri kural tanımaz, tehlikeli işler yapan, etrafına zarar veren, sorumsuz, zorba, kaba kişiler olarak gösterirken; kadınlar kurallara uyan, yardımsever, sorumluluk sahibi, duygusal karakterler olarak gösterilmiştir. Bunun yanında hakkını arayan veya kendini koruyan, liderlik yapan karakterler yine erkeklerdir.

Erkeklerin yaramazlık veya taşkınlık sayılabilecek hareketlerini normalleştirerek kadınları sakin, uyumlu varlıklar olarak gösteren kitaplar, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini pekiştirmekte ve bu rollerin çocuklar tarafından da benimsenmesine yol açabilmektedir. Hakkını arayan ve açık sözlü karakterler olarak çoğunlukla erkeklerin gösterilmesi, kız çocuklarının hakkını arayabilen rol modeller görmesine engel olabilir. Bunun yanında otoriter olan veya liderlik yapan karakterlerin de yine erkek olması, önceki kategorilerde elde edilen verilerle benzerlik göstermektedir.

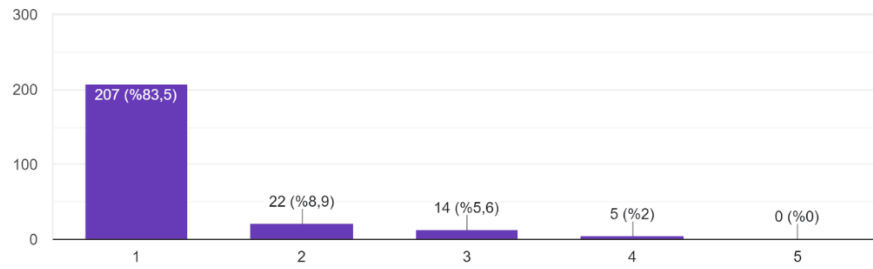
Alan yazında rastlanan bazı çalışmalarda ders kitaplarındaki erkeklerin daha atılgan, lider, kendini savunan karakterler olarak gösterilirken kızların uyumlu, sakin, duygusal karakterler olarak betimlenmesi, bu çalışmanın sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir (Satılmış, 2019; Özdemir ve Karaboğa, 2019; Norova, 2020; Tyarakanita ve diğerleri, 2021; Firstyani ve diğerleri, 2022).

Sosyal Bilgiler kitaplarında bu kategoriye yerleştirmek üzere çok fazla kişilik özelliği bulunamadığından, yeterli veriye ulaşılamamıştır. Bunun sebebinin de

Sosyal Bilgiler kitaplarında Hayat Bilgisi kitaplarına göre daha fazla bilgi içerikli yazılar ve görseller bulunması olduğu düşünülmektedir.

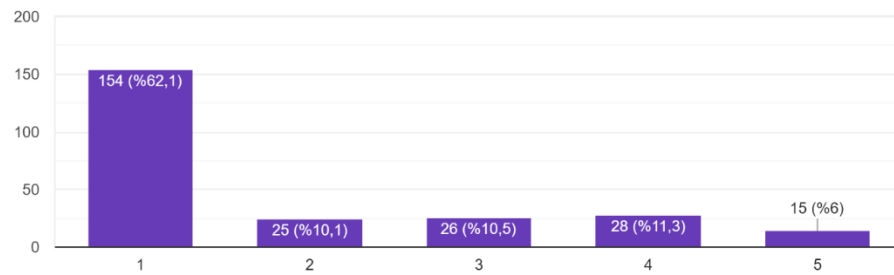
Anket sonuçlarına bakıldığı zaman sınıf ortamındaki cinsiyetçilik algısının kadın öğretmenlerde daha yüksek olduğu görülmüştür Bunun yanında kişilik özellikleri ile ilgili maddeler incelendiği zaman erkeklerin sorumluluk gerektiren işleri daha iyi yaptığına katılmayan öğretmen sayısı (Şekil 14), kızların sorumluluk gerektiren işleri daha iyi yaptığına katılmayan öğretmen sayısından daha fazladır (Şekil 15). Bu sonuca göre ders kitaplarında erkekleri daha sorumsuz gösteren ifadelere öğretmenlerin bir kısmı katılsa da çoğunun sorumluluk alma becerisi konusunda cinsiyet ayrımı yapmadığını ve bunun olumlu bir sonuç olduğunu söyleyebiliriz.

5.6 Erkek öğrenciler sorumluluk gerektiren işlerde daha başarılı oluyorlar.
248 yanıt

Şekil 14: Sınıf Ortamındaki Cinsiyetçilik Algısı Alt Boyutu – Madde 5.6

5.7 Kız öğrenciler sorumluluk gerektiren işlerde daha başarılı oluyorlar.
248 yanıt

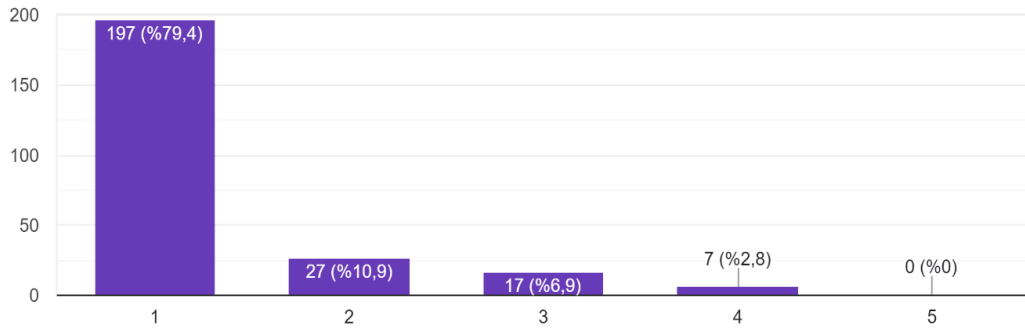

Şekil 15: Sınıf Ortamındaki Cinsiyetçilik Algısı Alt Boyutu – Madde 5.7

Bunların yanında katılımcıların büyük bir çoğunluğunun kadınların sınıf kontrolünü sağlamakta zorlanacağına katılmaması (Şekil 16), kız öğrencilerin daha narin ve korunmaya muhtaç olduğunu düşünmemesi (Şekil 17) ve kadınların yöneticilik yapamayacağına katılmaması (Şekil 18), kitaplarda erkeklerin otoriter ve liderlik yapan konumda, kadınların ise narin, duygusal, uyumlu olarak betimlenmesinin aksine olumlu bir sonuçtur. Bununla birlikte kişisel inanç ve değerlere bağlı cinsiyetçilik algısı ve sınıf ortamındaki cinsiyetçilik algısı alt boyutlarından elde edilen sonuçlarda kadınlarının algılarının daha yüksek olduğu sonucuna varılması, kadın öğretmenlerin bu anlamda farkındalığının erkek öğretmenlere göre daha iyi durumda olduğunu göstermektedir.

5.10 Kadın öğretmenler sınıf kontrolünü sağlamakta zorlanıyorlar.

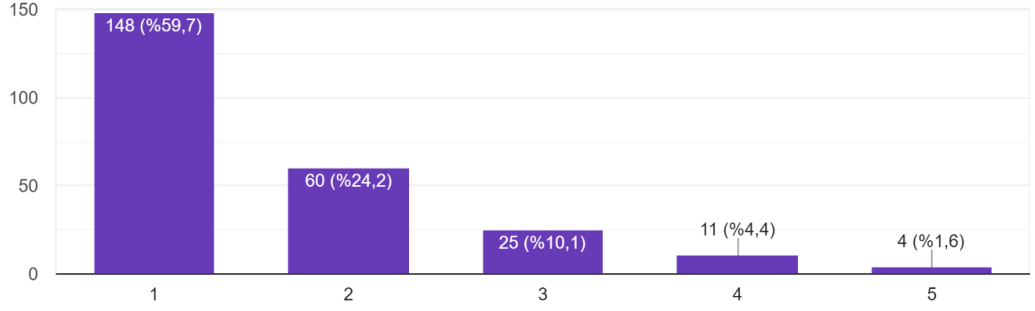
248 yanıt

Şekil 16: Sınıf Ortamındaki Cinsiyetçilik Algısı Alt Boyutu – Madde 5.10

6.2 “Kadınlar yapıları gereği narin ve zayıftırlar.” fikri bana göre de doğrudur.

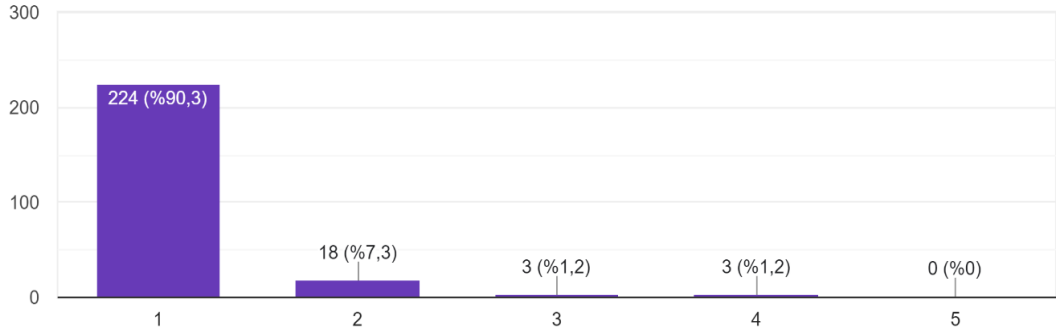
248 yanıt

Şekil 17: Kişisel İnanç ve Değerlere Cinsiyetçilik Algısı Alt Boyutu – Madde 6.2

6.8 Kadınlar yapıları gereği yöneticilik işini başaramazlar.

248 yanıt

Şekil 18: Kişisel İnanç ve Değerlere Cinsiyetçilik Algısı Alt Boyutu Madde 6.8

5.5 Aktiviteler Kategorisine İlişkin Sonuç ve Tartışmalar

Aktiviteler kategorisine ilişkin frekans tablolarına bakıldığı zaman Hayat Bilgisi kitaplarındaki görsellerde göze çarpan bazı sonuçlar olmuştur. Aktivitelerin bazılarında eşitlik görülmesine rağmen öne çıkan sonuçlardan bir tanesi basketbol, atletizm, futbol gibi spor aktivitelerini yalnızca erkeklerin yapması, özellikle futbol oynayan karakterlerin 38 adet olmasına rağmen hepsinin erkek olmasıdır. Kızlar yalnızca tenis ve voleybol spor aktivitelerini yaparken görülmüştür. Öne çıkan bir

başka sonuç sokak aktivitelerinin daha çok erkekler tarafından yapılmasıdır. Erkeklerden daha az sokakta görünen kızlar aynı zamanda satranç gibi akıl yürütme gerektiren aktivitelerde de hiç görünmemektedir. Oynadıkları oyuncaklar incelendiğinde ise erkeklerin geleneksel toplumsal cinsiyet rolleriyle uyumlu olarak oyuncak araba oynadığı, kızların ise oyuncak ayıyla oynadığı görülmüştür.

Hayat Bilgisi kitaplarındaki metinlerde daha az sayıda aktivite belirlenmesine rağmen görsellere benzer olarak erkekler basketbol ve futbol gibi spor aktivitelerini yapan ve sokakta oynayan karakterler olarak gösterilirken kızlar daha çok gitar çalmak, piyano çalmak, ders çalışmak, resim yapmak gibi ev içinde yapılan aktivitelerde betimlenmiştir.

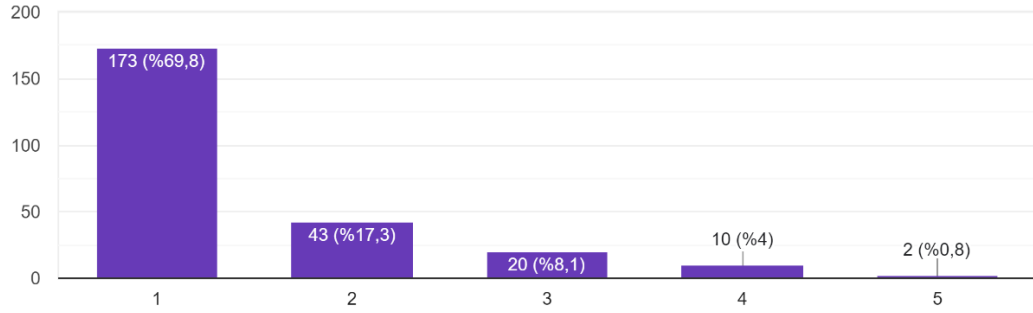
Bahse konu sonuçlar alan yazında rastlanan ve ders kitaplarında cinsiyetçiliği araştıran diğer çalışmalarla benzerlik göstermektedir (Satılmış, 2019; Özdemir ve Karaboğa, 2019; Norova, 2020; Tyarakanita ve diğerleri, 2021; Firstyani ve diğerleri, 2022).

Sosyal Bilgiler kitaplarında yeterli veriye ulaşamadığından aktiviteler kategorisine ilişkin bir cinsiyetçi yaklaşım belirtisi olup olmadığına dair herhangi bir yorum yapılamamıştır.

Anketlere bakıldığı zaman aktiviteler kategorisiyle bağlantılı olarak sınıf ortamındaki cinsiyetçilik algısı alt boyutuna ait “Sınıfta görev dağılımı yaparken öğrencilerin cinsiyetlerini göz önüne alarak iş bölümü yapıyorum.” (Şekil 19) ve “Beden eğitimi gibi derslerde kız ve erkek öğrencilere cinsiyetlerine uygun oyunlar oynatmayı gerekli buluyorum.” (Şekil 20) maddelerine katılımcıların büyük bir çoğunluğunun katılmadığı görülmüştür. Bu bağlamda kitaplarda kız ve erkek aktiviteleri birbirinden ayrılmasına rağmen öğretmenlerin bu kalıp yargıya katılmadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

5.3 Sınıfta görev dağılımı yaparken öğrencilerin cinsiyetlerini göz önüne alarak iş bölümü yapıyorum.

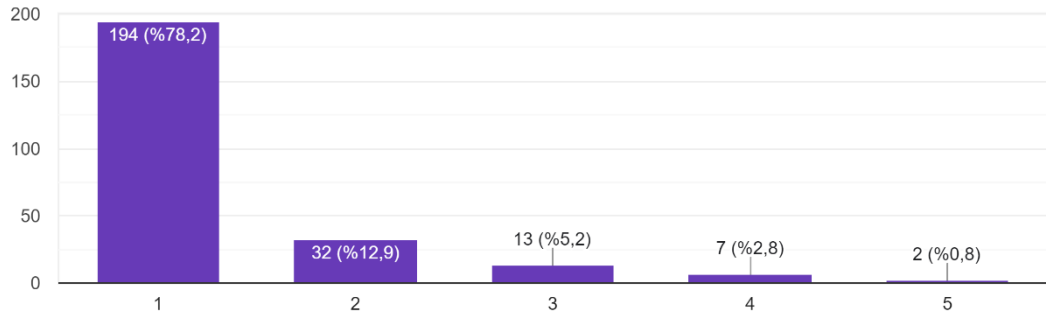
248 yanıt

Şekil 19: Sınıf ortamındaki cinsiyetçilik algısı alt boyutu – Madde 5.3

5.5 Beden eğitimi gibi derslerde kız ve erkek öğrencilere cinsiyetlerine uygun oyunlar oynatmayı gerekli buluyorum.

248 yanıt

Şekil 20: Sınıf ortamındaki cinsiyetçilik algısı alt boyutu – Madde 5.5

5.6 Öğretmenlerin Ders Kitaplarındaki Cinsiyetçiliğe İlişkin Algıları

Ders kitapları cinsiyet temsili, aile içi roller ve görevler, meslekler, kişilik özellikleri ve aktiviteler kategorilerine bağlı olarak cinsiyetçilik bağlamında analiz edilmiştir. Elde edilen sonuçlarda tüm kategorilerde erkeklerin daha ön planda olduğu, işgücü alanında kadınlara göre çok daha fazla yer buldukları, daha atılgan, açık sözlü, lider, tehlikeli veya yanlış şeyler yapmaları daha çok normalleştirilen karakterler olarak yansıtıldığı, kadınların genellikle ev içi ortamlarda veya ev içinde

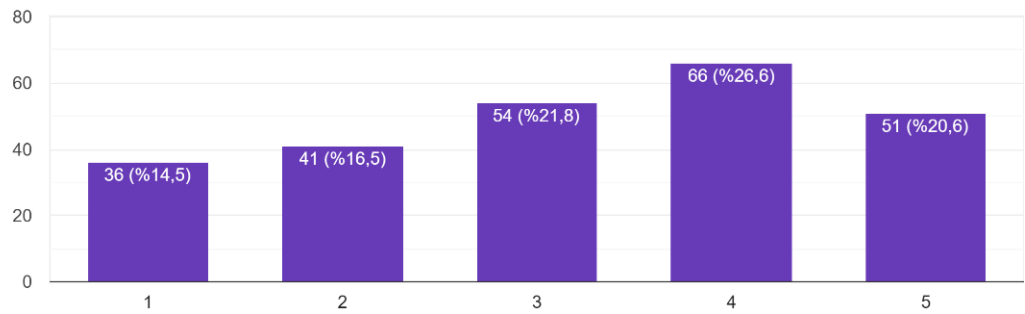
kendilerine biçilen bakım, hizmet gibi görevlerle bağdaşan mesleklerde temsil edildiği, sakin, uyumlu, kurallara uyan kişiler olarak resmedildiği görülmüştür. Buna bağlı olarak kitapların toplumsal cinsiyet kalıp yargılarını oldukça pekiştiren bir içeriğe sahip olduğu söylenebilir.

Bununla birlikte öğretmenlerin bu kalıp yargılara çoğunlukla katılmadığı, bir takım cinsiyetçi bakış açılarına sahip olan bir öğretmen kitlesi olsa da çoğunlukla eşitlikten yana oldukları sonucuna varılmıştır. Buna rağmen anketlerde ders kitaplarındaki cinsiyetçilik algısı alt boyutu incelendiği zaman diğer alt boyutlarda sahip olunan eşitlik anlayışının ders kitaplarındaki algıya daha az yansıdığı görülmüştür.

Ders kitaplarında kadınların daha çok ev içi alanda, ev işi yaparken (Şekil 21) ve anne rolünde (Şekil 22) gösterildiğine katılımcıların yarısından fazlası katılmasına rağmen, ders kitaplarının cinsiyetçi bir yaklaşımının olduğuna katılanlar katılımcıların yaklaşık dörtte birini oluşturmaktadır (Şekil 23). Buradan da öğretmenlerin cinsiyetçilik algılarının yeterli olmadığı, bazı konularda algıları yüksek olsa da kitaplardaki cinsiyetçiliği tam anlamıyla göremedikleri ve farkındalıklarının daha da artması gerektiği sonucunu çıkarabiliriz.

7.5 Ders kitaplarında kadınlar ev içi alanda, ev işleri yaparken gösteriliyor.

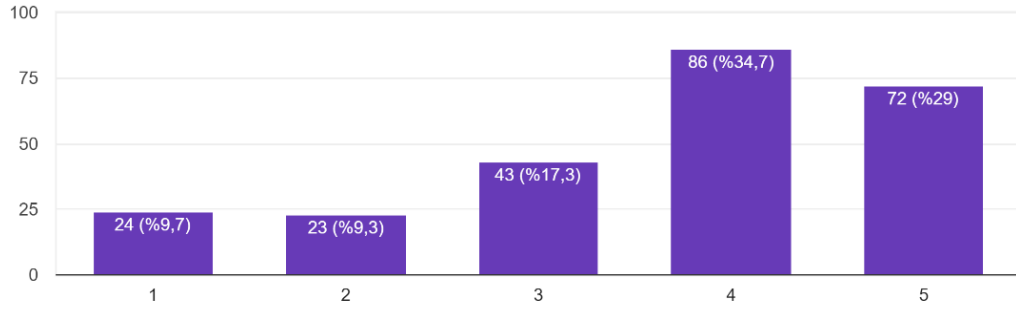
248 yanıt

Şekil 21: Ders kitaplarındaki cinsiyetçilik algısı alt boyutu: Madde 7.5

7.6 Ders kitaplarında kadın daha çok “anne” rolüyle öne çıkarılıyor.

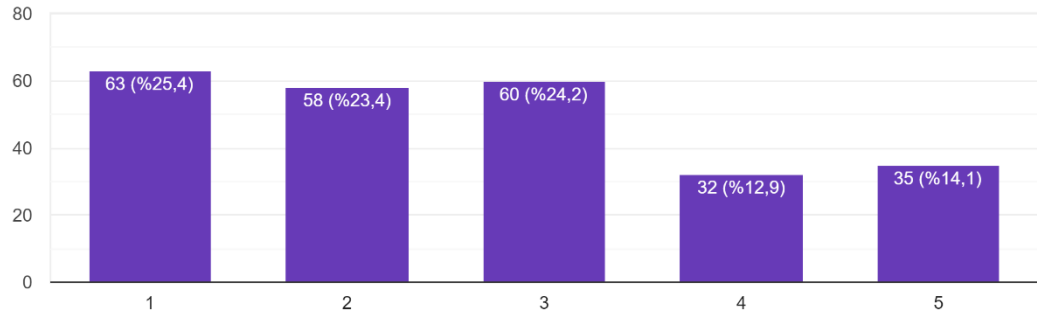
248 yanıt

Şekil 22: Ders kitaplarındaki cinsiyetçilik algısı alt boyutu: Madde 7.5

7.8 Ders kitaplarının cinsiyetçi bir yaklaşımı yok.

248 yanıt

Şekil 23: Ders kitaplarındaki cinsiyetçilik algısı alt boyutu: Madde 7.5

5.7 Öğretmenlerin Cinsiyetçilik Algısına İlişkin Öneriler

Bu kısımda öğretmenlerin cinsiyetçilik algılarının ve farkındalıklarının artması ve daha kapsayıcı ve eşitliğe dayalı bir eğitim-öğretim ortamı yaratabilmek adına bazı önerilerde bulunulmuştur.

1. Atatürk Öğretmen Akademisi ve diğer sınıf öğretmenliği mezunu veren okulların öğretmen yetiştirme programlarına toplumsal cinsiyet eşitliği dersi eklenmesi

2. Atatürk Öğretmen Akademisi ve diğer sınıf öğretmenliği mezunu veren okulların programlarındaki derslerin toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamında incelenip uygun olmayan kısımlar varsa düzeltilmesi
3. Bakanlık ve sendikalar tarafından görev yapmakta olan öğretmenlerin toplumsal cinsiyet eşitliğine dair algı ve farkındalıklarını artırmaya yönelik hizmet içi eğitimler düzenlenmesi
4. Okullarda toplumsal cinsiyet eşitliği komitelerinin kurulup okul ortamını daha eşitlikçi bir ortama çevirmek için çalışmalar yapılması

5.8 Ders Kitaplarına ve Öğretim Programlarına İlişkin Öneriler

Bu kısımda toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlayabilmek adına öğretim programlarında ve ders kitaplarında yapılabilecek değişikliklere dair öneriler sunulmuştur.

1. Öğretim programlarının MEB Talim Terbiye Dairesi tarafından yeniden incelenerek toplumsal cinsiyet eşitliğine uygun hale getirilmesi
2. Öğretim programlarına bağlı olarak kullanılan ders kitaplarının cinsiyetçi yazı ve görsellerden arındırılarak cinsiyet önyargılarından uzak, eşitlikçi ve kapsayıcı bir hale getirilmesi
3. Öğretim programları ve ders kitaplarında yapılacak olan değişikliklerin yalnızca Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler kitaplarına ya da ilkokullara yönelik değil, okulöncesi, ilkokul, ortaokul ve liselere de uygulanması
4. Bakanlığa bağlı bir Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Komitesi'nin kurulması, komite üyelerinin eğitime tabi tutulması ve öğretim programları hazırlanırken tüm içeriklerin bu komiteden geçtikten sonra onaylanması

KAYNAKLAR

- Aikman, S., Unterhalter, E., & Challender, C. (2005). The education MDGs: Achieving gender equality through curriculum and pedagogy change. *Gender & Development*, 13(1), 44-55.
- Allana, A., Asad, N., & Sherali, Y. (2010). Gender in academic settings: Role of teachers. *International Journal of Innovation, Management and Technology*, 1(4), 343.
- Altınpulat, R. (2021). *Eğitimde Heteroseksizm* [Webinar]. Sol Hareket-Kaos GL.
- Asan, H. T. (2010). Ders kitaplarında cinsiyetçilik ve öğretmenlerin cinsiyetçilik algılarının saptanması. *Fe Dergi*, 2(2), 65-74.
- Balcı, O., & Ağ, C. (2018). Okulda Pygmalion Etkisi. *Journal of Social and Humanities Sciences Research (JSHSR)*, 5(29), 3644-3652.
- Barker-Benfield, G. J. (1989). Mary Wollstonecraft: eighteenth-century commonwealthwoman. *Journal of the History of Ideas*, 50(1), 95-115.
- Beidoğlu, M., & Batman, K. A. (2014). Üniversite Öğrencilerinin Kadının Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Görüşleri: Kuzey Kıbrıs Örneği. *Kadin/Woman 2000*, 15(1).
- Belet, Ş. D. (1999). *İlköğretim kurumlarında uygulanan hayat bilgisi programının değerlendirilmesi* (Master's thesis, Anadolu Üniversitesi).

- Blumberg, R. L. (2007). *Gender bias in textbooks: A hidden obstacle on the road to gender equality in education*. Paris: Unesco.
- Bordalo, P., Coffman, K., Gennaioli, N., & Shleifer, A. (2016). Stereotypes. *Quarterly Journal of Economics*, 131(4), 1753–1794.
<https://doi.org/10.1093/qje/qjw029>
- British Council. (2021). *Gender in language education: Understanding gender equality in teaching practice* [MOOC]. Teaching English.
<https://www.teachingenglish.org.uk/article/gender-language-education-understanding-gender-equality-teaching-practice>
- Brownlee, K. (1988). Discourses of the Self: Christine de Pizan and the "Rose". *Romanic Review*, 79(1), 199.
- Brugeilles, C., & Cromer, S. (2009). Promoting gender equality through textbooks: A methodological guide. UNESCO.
- Butler, J. (2004). *Undoing gender*. Psychology Press.
- Butler, J. (2010). *Gender trouble: Feminism and the subversion of identity*. routledge.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2019). Bilimsel araştırma yöntemleri.

Campbell, P. B., & Storo, J. N. (1996). *Girls are--boys--: Myths, stereotypes, and gender differences*. WEEA Resource Center, Educational Development Center.

Charles, K. K., Guryan, J., & Pan, J. (2018). *The effects of sexism on American women: The role of norms vs. discrimination* (No. w24904). National Bureau of Economic Research.

Chisholm, L. (2018). Representations of class, race, and gender in textbooks. *The Palgrave handbook of textbook studies*, 225-237.

Creswell, J. W. (2014). *A concise introduction to mixed methods research*. SAGE publications.

Çınar, E. K. (2013). *Ortaokul Türkçe ders kitaplarında toplumsal cinsiyet* (Master's thesis, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü).

Çubukçu, H., & Sivashgil, P. (2007). İngilizce ders kitaplarında cinsiyetçilik.

Davies, P. G., Spencer, S. J., Quinn, D. M., & Gerhardstein, R. (2002). Consuming images: How television commercials that elicit stereotype threat can restrain women academically and professionally. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 28(12), 1615-1628.

Deaux, K., & Kite, M. (1993). Gender stereotypes.

Demirel, E. (2010). *Sosyal bilgiler ders kitaplarında cinsiyet ayrımcılığı* (Doctoral dissertation, DEÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü).

Demirhan, E. I. (2021). Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Açısından Öğretim Programı ve Ders Kitabı İnceleme (4. Sınıf İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi). *Journal of Innovative Research in Social Studies*, 4(1), 69-82.

Devos, T., & Banaji, M. R. (2003). Implicit self and identity. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1001(1), 177-211.

Doğanay, A. (2012). Schools, curriculum and civic education for building democratic citizens. M. Print & D. Lange (Eds.), *A curriculum framework for active democratic citizenship education*. (ss. 19-39). Sense Publishers.

Ekiz, D. (2015). Bilimsel araştırma yöntemleri (4. Baskı). Anı Yayıncılık.

Elçik, G. (2016). Beden iki nokta üst üste. F. Saygılıgil (Ed.), *Toplumsal cinsiyet tartışmaları* (1. basım, ss. 185-210). Dipnot Yayınları.

Eliot, L. (2010). The truth about boys and girls. *Scientific american mind*, 21(2), 22–29. <https://doi.org/10.1038/scientificamericanmind0510-22>

Eray, Ç., & Erbilen, S. Ü. (2020). Genç yetişkin bireylerin toplumsal cinsiyet rolleri ile ilgili tutumları: kuzey kıbrıs gazimağusa ilçesi örneği. *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(2), 415-435.

Erdol, T. A. (2019). *Etkileşimli öğretim ilke ve yöntemleriyle geliştirilmiş etkinlik örnekleriyle toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi*. Eğiten Kitap Yayın Organizasyon Ltd. Şti.

Erdol, T. A., & Gözütok, F. D. (2019). Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eğitim Programının Değerlendirilmesi. *Elementary Education Online*, 18(4).

European Institute for Gender Equality. (2016). *Gender in education and training*. Publications Office of the European Union. <https://eige.europa.eu/publications/gender-education-and-training>

European Institute for Gender Equality. (2017). *Gender equality index*. Publications Office of the European Union.

Fer, S. (2015). *Öğretim tasarımı*. Anı Yayıncılık.

Firstyani, R. A., Asih, Y. U., & Suhatmady, B. (2022). Sexism in Indonesia's Tenth Grade EFL Companion Textbook. *Journal of English Language Teaching and Linguistics*, 7(2), 283-298.

Foulds, K. E. (2010). *(De) constructing gender: Student perceptions of social studies textbooks in Kenyan primary schools*. University of California, Los Angeles.

Frankforter, S. A. (1996). The progression of women beyond the glass ceiling. *Journal of Social Behavior and Personality*, 11(5), 121.

- Frei, S., & Leowinata, S. (2014). *Gender Mainstreaming Toolkit for Teachers and Teacher Educators*. Commonwealth of Learning (COL).
- Gay, G. (1990). Achieving educational equality through curriculum desegregation. *The Phi Delta Kappan*, 72(1), 56-62.
- Gönül, A. F. (2013). *Kadınların siyasi kariyerlerinde cam tavan etkisi* (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Hesse-Biber, S. (2010). Qualitative approaches to mixed methods practice. *Qualitative inquiry*, 16(6), 455-468.
- Hughes, A., & Witz, A. (1997). Feminism and the matter of bodies: from de Beauvoir to Butler. *Body & Society*, 3(1), 47-60.
- İstatistik Kurumu. (2020). KKTC istatistik yılı. <http://www.stat.gov.ct.tr/IST-YIL-2020.aspx>
- Jagger, G. (2008). *Judith Butler: Sexual politics, social change and the power of the performative*. Routledge.
- Johnson, J. L., & Repta, R. (2012). Sex and gender. *Designing and conducting gender, sex, and health research*, 1737.

Gülcan, K. (2019). *KKTC İlköğretim 5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Görsellerin Toplumsal Cinsiyet Açısından İncelenmesi* (Master's thesis, Eastern Mediterranean University (EMU)-Doğu Akdeniz Üniversitesi (DAÜ)).

Karakuş, E., Mutlu, E., & Coşkun, Y. D. (2018). Toplumsal cinsiyet eşitliği açısından öğretim programlarının incelenmesi. *Kadın Araştırmaları Dergisi*, (17), 31-54.

Karintzaidis, N., Christodoulou, A., Kyridis, A., & Vamvakidou, I. (2016). Gender representations in the illustrations of the 6th Grade Language Textbook used in Greek Elementary School. *Advances in language and Literary Studies*, 7(6), 113-122.

Kasmaienezhadfar, S., Pourrajab, M., & Rabbani, M. (2015). Effects of pictures in textbooks on students' creativity. *Multi Disciplinary Edu Global Quest (Quarterly)*, 4(2), 83-96.

Kereszty, O. (2009). Gender in textbooks. *Practice and Theory in Systems of Education*, 4(2), 1-7.

Kılıç, A., & Seven, S. (2007). *Konu alanı ders kitabı incelemesi*. Pegem A Yayıncılık.

Kılıç, L. K., & Eyüp, E. (2011). İlköğretim türkçe ders kitaplarında ortaya çıkan toplumsal cinsiyet rolleri üzerine bir inceleme. *ODÜ Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi (ODÜSOBİAD)*, 2(3), 129-148.

Kısa, N. (2020). Farklı Teorik Yaklaşımlar Bağlamında Eğitim Politikası. In N. Cemaloğlu (Ed.), *Eğitimde Politika Analizi* (pp. 57-87). Pegem Akademi.
Doi:10.14527/9786052419922

Kinias, Z., & Kim, H. S. (2012). Culture and gender inequality: Psychological consequences of perceiving gender inequality. *Group Processes and Intergroup Relations*, 15(1), 89–103.
<https://doi.org/10.1177/1368430211408940>

KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı. (2018). Hayat Bilgisi Öğretim Programı.

Klein, S. S., Ortman, P. E., Campbell, P., Greenberg, S., Hollingsworth, S., Jacobs, J., ... & Wiggins, J. (1994). Continuing the journey toward gender equity. *Educational Researcher*, 23(8), 13-21.

Koenig, A. M., Eagly, A. H., Mitchell, A. A., & Ristikari, T. (2011). Are leader stereotypes masculine? A meta-analysis of three research paradigms. *Psychological bulletin*, 137(4), 616.

Kokkinos, C. M., Panayiotou, G., & Davazoglou, A. M. (2004). Perceived seriousness of pupils' undesirable behaviours: The student teachers' perspective. *Educational Psychology*, 24(1), 109-120.

Krippendorff, K. (2004). Reliability in content analysis: Some common misconceptions and recommendations. *Human communication research*, 30(3), 411-433.

- Kükrer, M. (2015). Toplumsal cinsiyet eşitliği yönüyle ortaokul Türkçe ders kitaplarının İncelenmesi. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü.*
- Le Doeuff, M. (1980). Simone de Beauvoir and existentialism. *Feminist Studies*, 6(2), 277.
- Lee, J. F., & Collins, P. (2009). Australian English-language textbooks: the gender issues. *Gender and education*, 21(4), 353-370.
- Mai, D. T. T., & Brundrett, M. (2020). The beliefs and attitudes of teachers and school leaders on gender equality in Vietnamese primary schools: case studies of four schools. *Education 3-13*, 48(4), 392–404. <https://doi.org/10.1080/03004279.2019.1612455>
- Marmani, F. (2022). Creating Gender Equality in the Educational System. *Anatolian Journal of Education*, 7(1), 57-72.
- McConkey, R. (2003). *Understanding and responding to children's needs in inclusive classrooms: A guide for teachers*. UNESCO.
- Mercan, N. (2018). Kendini gerçekleştiren kehanet teorisi bağlamında kadınlarla ilgili kalıp yargılara yönelik bir araştırma.
- Mertan, B. (2021). Kuzey Kıbrıs' ta Süregelen Cinsiyetlendirilmiş Ebeveynlik. *Folklor/Edebiyat*, 27(106 Özel Ek), 1-26.

NECİPOĞLU, D., BEBİŞ, H., & SEVİĞ, Ü. Kuzey Kıbrıs' ta Toplumsal Cinsiyet'in Sağlık, Eğitim, İşgücü ve Siyaset Alanına Yansımaları. *Halk Sağlığı Hemşireliği Dergisi*, 3(1), 55-63.

Nguyen, H. H. D., & Ryan, A. M. (2008). Does Stereotype Threat Affect Test Performance of Minorities and Women? A Meta-Analysis of Experimental Evidence. *Journal of Applied Psychology*, 93(6), 1314-1334.
<https://doi.org/10.1037/a0012702>

Norova, N. (2020). Sexism in elementary EFL textbooks: Spotted in Uzbekistan. *REiLA: Journal of Research and Innovation in Language*, 2(2), 37-45.

Oakley, A. (1985). *Sex, gender and society*. Gower Publishing Company Limited.
Erişim Adresi:
<http://library.lol/main/DFDF4A4B1BF859237F3BC5F47C4AD26E> Erişim
Tarihi: 04/12/20

O'Brien, L. T., & Crandall, C. S. (2003). Stereotype threat and arousal: Effects on women's math performance. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 29(6), 782-789.

Özdemir, E., & Karaboğa, A. B. (2019). Ortaokul matematik ders kitaplarında toplumsal cinsiyet. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(3), 760-781.

Özküralpli, İ. (2016). Queer Teori. F. Saygılıgil (Ed.), *Toplumsal cinsiyet tartışmaları* (1. basım, ss. 221-227). Dipnot Yayınları.

Republic of Korea Ministry of Gender Equality and Family. 2018. *Gender discrimination in textbooks, change it like this!*. Seoul, Ministry of Gender Equality and Family. Erişim Adresi: www.mogef.go.kr/nw/enw/nw_enw_s001d.do;jsessionid=RAKBAWd9vB1YlyW8VGCwsAkL.mogef21?mid=mda700&bbtSn=706569. Erişim Tarihi: 26/03/21

Saeed Paivandi . (2008). *Discrimination and Intolerance in Iran's Textbooks*. <https://www.researchgate.net/publication/264556040>

Sarvarzade, S., & Wotipka, C. M. (2017). The rise, removal, and return of women: gender representations in primary-level textbooks in Afghanistan, 1980–2010. *Comparative Education*, 53(4), 578–599. <https://doi.org/10.1080/03050068.2017.1348021>

Satılmış, S. (2019). 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabının Toplumsal Cinsiyet Açısından İncelenmesi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20, 1249-1262.

Saygılıgil, F. (2015). *Toplumsal cinsiyet tartışmaları*. Dipnot Yayınları

Schreier, M. (2012). *Qualitative content analysis in practice*. Sage publications.

Seçgin, F., & KURNAZ, Ş. (2015). Sosyal bilgiler dersinde toplumsal cinsiyet etkinliklerinin öğrencilerin algı ve tutumlarına etkisi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2015(5), 24-38.

Shapiro, J. R., & Williams, A. M. (2012). The role of stereotype threats in undermining girls' and women's performance and interest in STEM fields. *Sex roles*, 66(3-4), 175-183.

Steele, J. R., & Ambady, N. (2006). "Math is Hard!" The effect of gender priming on women's attitudes. *Journal of Experimental Social Psychology*, 42(4), 428-436.

Stromquist, N. P. (2008). *The Gender socialization process in schools: a cross-national comparison; Background paper for the Education for all global monitoring report 2008: Education for all by 2015: will we make it?; 2007.*

Suhartono, S., & Kristina, D. (2018, August). Gender Bias in Textbooks and Test Items of English Language Learning in the Indonesian Context. In *Fourth Prasasti International Seminar on Linguistics (Prasasti 2018)* (pp. 425-428). Atlantis Press.

Swedish Agency For Development Evaluation. (2010). *Gender equality in and through education.* SADEV.
<https://www.oecd.org/derec/sweden/48350382.pdf>

Swim, J. K., Hyers, L. L., Cohen, L. L., & Ferguson, M. J. (2001). Everyday sexism: Evidence for its incidence, nature, and psychological impact from three daily diary studies. *Journal of Social issues*, 57(1), 31-53.

Tanrıöğen, A. (2012). Bilimsel araştırma yöntemleri. Anı Yayıncılık.

Türk Dil Kurumu Sözlükleri (n.d.). *Cinsiyet*. Erişim adresi: <https://sozluk.gov.tr/>
Erişim tarihi: 04/12/20

Tyarakanita, A., Drajati, N. A., Rochsantiningih, D., & Nurkamto, J. (2021). The Representation of Gender Stereotypes in Indonesian English Language Textbooks. *Sexuality & Culture*, 25(3), 1140-1157.

UNESCO Ha Noi Office. (2011). *National Textbook review and analysis from a gender perspective, including piloting teacher-training programmes to incorporate Gender Equality issues in line with the Law on Gender Equality and the Law on Domestic Violence Prevention and Control*.

UNESCO. (2015). *A guide for gender equality in teacher education policy and practices*.

UNESCO. (2018). *Meeting our commitments to gender equality in education*. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.
https://en.unesco.org/gem-report/2018_gender_review

UNESCO. (2020a). *Global education monitoring report 2020 : inclusion and education - all means*. UNITED NATIONS EDUCATIONA.

UNESCO. (2020b). *Textbooks and Inclusive Education Background paper prepared for the 2020 Global Education Monitoring Report*.

Uzuntiryaki, E., & Boz, Y. (2006). Öğretmen adaylarının ders kitabı kullanımıyla ilgili görüşleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(31), 212-220.

van Anders, S. M., Schudson, Z. C., Abed, E. C., Beischel, W. J., Dibble, E. R., Gunther, O. D., ... & Silver, E. R. (2017). Biological sex, gender, and public policy. *Policy Insights from the Behavioral and Brain Sciences*, 4(2), 194-201.

Yazıcı, Ç. (2016). Felsefede Toplumsal Cinsiyet ve Feminizm. F. Saygılıgil (Ed.), *Toplumsal cinsiyet tartışmaları* (1. basım, ss. 67-82). Dipnot Yayınları.

Yıldırım, A., & Simsek, H. (2018). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri.

Yılmaz, E. Ö. (2019). *Sosyal bilgiler dersi ile bütünleştirilmiş toplumsal cinsiyet temelli etkinliklerin toplumsal cinsiyete dayalı meslek seçimine yönelik tutumlara etkisi* (Master's thesis, Sakarya Üniversitesi).

EKLER

Ek A: Demografik Bilgi Formu

Bu bölümde kişisel durumunuza ilişkin sorular bulunmaktadır. Her soruda durumunuza uyan seçeneği lütfen işaretleyiniz. (x)

1) Cinsiyet Kimliğiniz () Kadın () Erkek () Diğer _____

2) Yaşınız () 1. 20-30

() 2. 31-40

() 3. 41-50

() 4. 51-60

() 5. 61 ve üzeri

3) Öğretmenlik mesleğinde geçen hizmet süreniz

() 1. 1-5 yıl

() 2. 6-10 yıl

() 3. 11-15 yıl

() 4. 16-20 yıl

() 5. 21-25 yıl

() 6. 26 ve daha fazla

4) Görev yapmakta olduğunuz okulun bağlı olduğu ilçe

() 1. Lefkoşa

() 2. Gazimağusa

() 3. Girne

() 4. İskele

() 5. Güzelyurt

() 6. Lefke

Ek B: Cinsiyetçilik Algısı Ölçeği

AÇIKLAMA: Bu bölümdeki maddeleri, okulunuzdaki mevcut durumu dikkate alarak her maddede belirtilen durumu en iyi ifade eden seçeneğin yanındaki bölümlere X işareti koymak suretiyle yanıtlayınız.

MADDE NO.	ANKET MADDELERİ	YERİNE GETİRME DERECELERİ				
		HİÇ KATILMIYORUM	AZ KATILMIYORUM	ORTA DERECEDE KATILMIYORUM	ÇOĞUNLUKLA KATILMIYORUM	TAMAMEN KATILMIYORUM
		1	2	3	4	5
1.1	Yaşadığımız toplumda cinsiyet ayrımcılığı var.					
1.2	“Kadın” cinsiyeti toplumda zorluklar yaşanmasına neden oluyor.					
1.3	Yeteneklerimi cinsiyetimden dolayı kullanmama izin verilmediği, engellendiğim zamanlar oldu.					
1.4	Toplumda kadınların yapacakları işlerle erkeklerin yapacakları işler farklıdır.					
1.5	Toplum erkek çocukların okutulmasını kızlara göre daha çok önemsiyor.					
1.6	Cinsiyetimin insanların beni değerlendirmelerinde etkili olduğuna inanıyorum.					
1.7	Toplumda kadının asıl vazifesi ev işi, eşine ve çocuklarına hizmet olarak algılanıyor.					
1.8	Toplumda “evin reisi erkektir” düşüncesi hakimdir.					
1.9	Toplumda yöneticilik erkek işi					

	olarak görülüyor.					
1.10	Toplumda öğretmenlik daha çok kadın mesleği olarak kabul ediliyor.					
1.11	Toplumsal rollerin sınıflandırılmasında cinsiyet çok etkili görülüyor.					
2.1	Ailemde cinsel rol ayrımcılığı vardır.					
2.2	Ailemde kız olduğu için okutulmayan bireyler var.					
2.3	Evimizin reisi ve önemli kararları alanlar daima erkeklerdir.					
2.4	Ailem cinsiyetimden dolayı yapmak istediklerimi, hedeflerimi engelledi.					
2.5	Ailemde kadın namusu simgelediği için baskı kadınlara daha fazlaydı.					
3.1	Milli Eğitim Bakanlığı'nın çalışmalarında ve uygulamalarında cinsiyet ayrımcılığı olduğunu düşünüyorum.					
3.2	Erkek öğretmenlere daha fazla ve ön planda görevler veriliyor.					
3.3	Kadın öğretmenlerin Milli Eğitim bünyesinde yükselmesi, yönetici olması erkeklere göre daha zor.					
4.1	Okulumuzda görev dağılımı yapılırken cinsiyetimiz etkili oluyor.					
4.2	Yöneticilerin öğretmenlerle iletişimi öğretmenlerin cinsiyetine göre değişebiliyor.					
4.3	Erkek öğretmenler okullarında kadın yöneticiler istemiyorlar.					
4.4	Okulumuzun içinde bulunduğu sosyal çevrede öğretmenlere karşı cinsiyet ayrımcılığı var.					
4.5	Erkek öğretmenler kadın öğretmenlere karşı cinsiyetçi tutumlar sergiliyorlar.					

5.1	Öğrencilerime karşı tavırlarımı kız-erkek olmaları etkiliyor.					
5.2	Kız öğrencilere erkeklere göre daha iltimas gösterdiğimi fark ediyorum.					
5.3	Sınıfta görev dağılımı yaparken öğrencilerin cinsiyetlerini göz önüne alarak iş bölümü yapıyorum.					
5.4	Kız ve erkek öğrencileri yan yana oturtmayı doğru bulmuyorum.					
5.5	Beden eğitimi gibi derslerde kız ve erkek öğrencilere cinsiyetlerime uygun oyunlar oynatmayı gerekli buluyorum.					
5.6	Erkek öğrenciler sorumluluk gerektiren işlerde daha başarılı oluyorlar.					
5.7	Kız öğrenciler sorumluluk gerektiren işlerde daha başarılı oluyorlar.					
5.8	Kız öğrenciler daha fazla korunmaya muhtaçlar.					
5.9	Aynı cezayı gerektiren suçlar karşısında öğrencinin kız olması ceza vermemi engelliyor.					
5.10	Kadın öğretmenler sınıf kontrolünü sağlamakta zorlanıyorlar.					
5.11	Öğrenciler kadın öğretmenlere daha disiplinsiz davranıyorlar.					
5.12	Öğrencilerle iletişimimizde cinsiyetimiz etkili olabiliyor.					
6.1	Toplumda kadın ve erkeklere “cinsiyet”ten kaynaklı rol ayrımı yapılması doğal ve gereklidir.					
6.2	“Kadınlar yapıları gereği narin ve zayıftırlar” fikri bana göre doğrudur.					
6.3	Kadın çalışıyor da olsa asıl vazifesi ev işi, çocuk bakımındır.					
6.4	Kanımca evin reisi erkek olmalıdır.					
6.5	Kadınlardan çok erkeklerin yönetici olması doğru ve gereklidir.					

6.6	Okulumda erkek yöneticinin olmasını tercih ederim.					
6.7	Okulumda kadın yöneticinin olmasını tercih ederim.					
6.8	Kadınlar yapıları gereği yöneticilik işini başaramazlar.					
6.9	Bence öğretmenlik kadın mesleğidir.					
6.10	Kadınların yapacakları işlerle erkeklerin yapacakları işlerin farklı olduğuna inanıyorum.					
6.11	Erkek işi olarak tabir edilen meslekleri kadınlar da yapabilir.					
6.12	Cinsiyete dayalı rol dağılımını gerekli görüyorum ve öğrencilerime öğretiyorum.					
6.13	Bana göre erkek çocukların okuması kızlara göre daha önemlidir.					
7.1	Ders kitaplarında cinsiyet ayrımcılığı içeren resimler var.					
7.2	Ders kitaplarında cinsiyet ayrımcılığı içeren yazılar var.					
7.3	Ders kitaplarında cinsiyet ayrımcılığı içeren yazı ya da resim olduğunu algılamadım.					
7.4	Ders kitapları öğrencilere cinsiyete dayalı toplumsal rol ve sorumlulukları öğreten ifadeler içeriyor.					
7.5	Ders kitaplarında kadınlar ev içi alanda, ev işleri yaparken gösteriliyor.					
7.6	Ders kitaplarında kadın daha çok “anne” rolüyle öne çıkarılıyor.					
7.7	Ders kitapları erkekleri kadına göre daha girişken, atılgan gösteriyor.					
7.8	Ders kitaplarının cinsiyetçi bir yaklaşımı yok.					
7.9	Ders kitapları kadın ve erkeğe eşit yaklaşıyor.					

7.10	Ders kitaplarında cinsiyetçilik içeren resim ve yazılar olsa da beni rahatsız etmez.					
-------------	--	--	--	--	--	--

Bu sorulara verdiğiniz yanıtlardan başka, konu ile ilgili görüşleriniz varsa lütfen belirtiniz.

.....

.....

.....

.....

.....

Ek C: Anket Sahibinden Alınan Onay

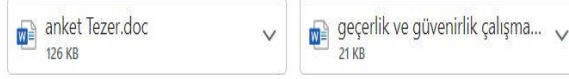

Tezer Asan <tezerasan@gmail.com>

To: You

Sat 2020-11-14 17:59

2 attachments (147 KB) Save all to OneDrive Download all

Başarılar diliyorum.

H. Tezer Asan

Ek D: Bakanlık İzni

KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ
MİLLÎ EĞİTİM VE KÜLTÜR BAKANLIĞI
İLKÖĞRETİM DAİRESİ MÜDÜRLÜĞÜ

Sayı : İÖD.0.00-006-21/E.999

23 Mart 2021

Konu : Yasemin Taneri'nin Master Çalışması
Hk.

Sayın Yasemin Taneri,

İlgi : 18 Mart 2021 tarihli başvurunuz.

Müdürlüğümüze bağlı okullarda görev yapan öğretmenlere uygulamak istediğiniz "*Öğretmenlerin Cinsiyetçilik Algılarının Ölçülmesi/Saptanması Amacıyla Cinsiyetçilik Algı Ölçeği*" konulu çalışmanız, Talim ve Terbiye Dairesi Müdürlüğü tarafından incelenmiş gizlilik ve gönüllülük ilkelerine riayet edilerek uygulanması uygun görülmüştür.

Çalışma uygulamadan önce okul müdürlükleri ile temas kurulması ve tamamlandıktan sonra da sonuçların Talim ve Terbiye Dairesi Müdürlüğü'ne iletilmesinin yasa gereği olduğunu bildirir, gereğini saygı ile rica ederim.

 e-imzalıdır

Hakkı BAŞARI
Müdür

Not: 93/2007 sayılı Elektronik İmza Yasası'nın 6.maddesi gereği bu belge elektronik imza ile imzalanmıştır.

Evrak Doğrulama Kodu : EFD5HGYWAPPHCAWFGVV Evrak Takip Adresi: <http://dogrulama-ctys.gov.tr>
Şhi: Mehmet Hasan Tuna Sokak. No.5 Yenışehir 99010 LFKOŞA
Tel: 22868933
Faks: 2287158

Bilgi için Yasemin ŞENOL
Eğitim Öğretim Uzmanı
(Görevlendirme)

Ek E: Doğu Akdeniz Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Onayı

Sayı: ETK00-2021-0047

26.02.2021

Konu: Etik Kurulu'na Başvurunuz Hk.

Sayın : Yasemin Taneri (19500691)

Eğitim Fakültesi.

Doç. Dr. Canan Zeki' in danışmanlığında sürdürdüğünüz '**Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Cinsiyetçilik Bağlamında Analizi ve Sınıf Öğretmenlerinin Cinsiyetçilik Algıları**' konulu Yüksek Lisans Tez çalışmanızla ilgili etik onay başvurunuz Eğitim Fakültesi Etik Alt Kurulu'nun 26.02.2021 tarih ve 2021/86 sayılı toplantısında uygun bulunmuş olup Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu (BAYEK) tarafından onaylanmıştır.

Çalışmalarınızda başarılar dileriz.

Prof. Dr. Yücel Yural
Etik Kurulu Başkanı

YV/şk.

Ek F: Onam Formu

Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Cinsiyetçilik Bağlamında Analizi ve Sınıf Öğretmenlerinin Cinsiyetçilik Algıları

Değerli Öğretmenler,

Yüksek lisans tez çalışması olan bu araştırmanın temel amacı; Kıbrıs'ın kuzeyindeki ilkokullarda kullanılan Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler kitaplarını cinsiyetçilik bağlamında analiz etmek ve Kıbrıs'ın kuzeyindeki devlet ilkokullarında görev yapmakta olan sınıf öğretmenlerinin cinsiyetçilik algılarını incelemektir.

Veri, ilkokul öğretmenlerinin cinsiyetçilik algısı düzeylerini belirlemek amacı ile Kıbrıs'ın kuzeyindeki devlet ilkokullarında görev yapan sınıf öğretmenlerine “Cinsiyetçilik Algısı Ölçeği” kullanılarak elde edilecektir. Öğretmenlere anket sorularını doldurmaları için 15-20 dakikalık bir süre verilecektir. Anket sorularının daha anlaşılır olması açısından araştırmacı öğretmenlere araştırmanın içeriğini açıklayacak; öğretmenleri bilgilendirecektir. Araştırmaya katılımlarda gönüllülük esas alınacaktır ve katılımcılar istedikleri anda çalışmadan çekilebileceklerdir.

Elde edilen veri tez kapsamında ve yalnızca bilimsel amaçlı kullanılacaktır. Çalışmada gizlilik esastır. Bu nedenle katılımcılardan, herhangi bir isim veya kimlik bilgisi istenmeyecektir.

Çalışmanın yürütülebilmesi için gerekli tüm izinler alınmıştır. İstenilen bilgileri içtenlikle vermeniz çalışmanın doğru sonuçlar vermesi bakımından çok büyük önem taşımaktadır. Ankette yer alan soruların doğru bir yanıtı bulunmamaktadır. Bu soruları yanıtlarken kendi gerçek düşünceleriniz doğrultusunda cevaplamanız rica edilmektedir. Değerli vaktinizi ayırdığınız için teşekkürler.

Çalışma hakkında daha detaylı bilgi edinmek isterseniz benimle veya tez yöneticisi ile iletişime geçebilirsiniz.

İletişim bilgileri:

Yasemin TANERİ
Yüksek Lisans Öğrencisi
Danışmanı
Doğu Akdeniz Üniversitesi
yasemintaneri091@gmail.com
Tel: 0548 854 4464

Doç. Dr. Canan ZEKİ
Yüksek Lisans Tez
Doğu Akdeniz Üniversitesi
canan.perkan@emu.edu.tr
Tel: 0392 630 4003

Ek G: Kodlama Şeması

KATEGORİ	ALT KATEGORİ	KODLAMA AÇIKLAMASI
1. Cinsiyet Temsili		Tüm metin ve görsellerdeki kız ve erkek figürlerin görünürlüğünün/kaç kez temsil edildiğinin sayısal olarak ifade edilmesidir.
2. Aile İçi Roller ve Görevler		Tüm metin ve görsellerde geçen kız ve erkek figürlerine atanan aile içi rol veya görevlerin sayısal olarak ifade edilmesidir.
3. Meslekler	i) Sağlık ii) Eğitim iii) Ulaşım iv) Tarık v) Üretim vi) Güvenlik vii) Sanat viii) İnşaat ix) Spor x) Esnaf xi) Hizmet xii) Bilim xiii) Edebiyat xiv) Diğer	Tüm metin ve görsellerde geçen kız ve erkek figürlerine atanan mesleklerin sayısal olarak ifade edilmesidir.
4. Kişilik Özellikleri		Tüm metin ve görsellerde geçen kız ve erkek figürlere atanan kişilik özelliklerinin sayısal olarak ifade edilmesidir. “Kişilik özellikleri” ile ifade edilmek istenen, kişiler için kullanılan sıfatlardır.
5. Aktiviteler		Tüm metin ve görsellerde geçen kız ve erkek figürlerin ilgilendikleri hobiler veya gün içinde yaptıkları spor, müzik, oyun gibi aktivitelerin sayısal olarak ifade edilmesidir.